

A CATIA KRIST

THE JOURNAL OF MATHEMATICS

ABC U BISTVA

Naslov originala

Agatha Christie

THE ABC MURDERS

Prevela Ana Marija Bešker

Copvright © 1935, 1936 by Agatha Christie

Copyright © renewed 1962, 1982 by Agatha Christie Mallowan

Translation copvright © za SCG KLUB ČITALACA, 2006.

AH rights reserved.

Za izdavača Miličko Mijović

Sva prava zadržana

ISBN 86-331-2648-6

Ova publikacija u celini ili u delovima ne sme se umnožavati, prešampavati ili

prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom bez dozvole autora ili izdavača,

ni to može biti na bilo koji drugi način ili bilo kojim drugim sredstvom distribuirana ili

umnožavana bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju

autor i izdavač po odredbama Zakona o autorskim pravima.

Predgovor

Kapetana Artura Hejstingsa, oficira Britanskog Kraljevstva

U ovoj priči sam napustio svoju uobičajenu praksu da pripovečam samo o onim slučajevima i događajima kojima sam lično prisustvovao. Zato sam neke glave napisao u trećem licu.

Želeo bih da uverim svoje čitaoce da mogu da garantujem za događaje o kojima je u tim glavama reč. Koristio sam se izvesnom pesničkom slobodom u opisivanju misli i osećanja različitih osoba, u uverenju da ih prikazujem prilično tačno. Dodajem da ih je lično „pregledao“ moj prijatelj Herkul Poaro.

U zaključku, rekao bih da sam neke sekundarne odnose među ljudima što su nastali kao posledica ove neobične serije zločina opisao ponešto predugačko, zbog toga što je ljudski i lični element nemoguće ignorisati. Herkul Poaro mi je jednom na vrlo dramatičan način pokazao da romansa može biti nusprodukt zločina.

Što se tiče rešavanja ABC misterije, mogu samo reći da je Poaro, po moju mišljenju, pokazao stvarnu genijalnost u pogledu načina na koji

je tretirao problem, potpuno različit od svih s kojima se ranije susreo.

6

Agata Kristi

Osobe

HERKUL POARO - Kao što i dolikuje detektivu u penziji, on istražuje samo kremu zločina

KAPETAN HEJSTINGS - Poarova odana maskota i prividni mentor. Ima dara da uočava očito

ALEKSANDER BONAPART KAST - Visok, bezbojan čovek s izgledom izgubljenog psa. Tako bezličan da je gotovo nevidljiv

GLAVNI INSPEKTOR DŽAP - iz Skotland Jarde. Bio je sklon da umanju važnost prvog pisma ABC-a

GOSPOĐA ASER - Bila je suviše stara i suviše siromašna da bude mogući kandidat za ubistvo

MERI DROVER - Nećakinja gospođe Ašer. Zgodna tamnokosa devojka vedre bukoličke jednostavnosti

ELIZABET BERNARD - Konobarica kod „Crvene mačke“. Sklona flertu, ali ne devojka za jedan dan

INSPEKTOR KROM - Policajac zadužen za ovaj slučaj. Njegovo superiorno ponašanje jednog ostrvljanina izazovno je de-lovalo na Hejstingsa

DONALD FREJZER - Povučeni mladi čovek. Miran, osećajan, ali sposoban da oseti bes ljubomore

MEGAN BERNARD - Njena ljubav prema sestri nije je sprečila da uvidi kakva je ova budala bila

SER KARMAJKL KLARK - Ugledan sakupljač kineskih umerničkih dela. Imao je nesretan običaj da odlazi na usamljene šetnje

FRENKLIN KLARK - Čak ni naprasitost ubistva nije mogla ometi njegovu odlučnu borbenost

TORA GREJ - Atraktivna plavuša - skandinavski tip. Kao sekretarica ser Karmajkla Klarka delila je njegovu ljubav za retko i lepo

1. Pismo

Sa svog ranca u Južnoj Americi došao sam kući u junu 1935. da bih se ovde zadržao oko šest meseci. Nije nam bilo lako tamo dole. Kao i sve druge, i nas je pogodila svetska kriza. U Engleskoj sam morao da obavim nekoliko poslova, za koje sam osećao da ih mogu uspešno resiti jedino ličnim kontaktom. Žena je ostala da upravlja

rancem.

Ne moram ni reći da je jedna od prvih stvari koje sam uradio po dolasku u Englesku bila da potražim svog starog prijatelja Herkula Po-aroa.

Našao sam ga ustoličenog u jednom od najnovijih tipova stanova za iznajmljivanje u Londonu. Optužio sam ga (a on je priznao) da je izabrao baš ovu zgradu isključivo zbog njenog striktno geometrijskog izgleda i proporcija.

- Svakako, prijatelju moj, izvanredno je simetrična, zar ne?

Rekoh mu da mislim da i četvrtasti oblik može imati svoje granice i, aludirajući na jedan stari vic, upitao sam da li im u tim super-modernim blokovima uspeva da kokoške legu četvrtasta jaja?

Poaro se od srca nasmejao.

- Ah, sećate se toga? Na žalost, ne - nauci nije do sad uspelo da prilagodi kokoške modernom ukusu, još uvek legu jaja različite veličine i boja!

Agata Kristi

i\$gj&\$w&*t*Nežno sam posmatrao svog starog prijatelja. Izgledao je odlično - gotovo ni jedan dan stariji otkad sam ga poslednji put video.

- Čini se da ste u izvrsnoj kondiciji, Poaro - rekao sam. - Niste gotovo nimalo ostarili. U stvari, da je to moguće, rekao bih da imate manje sedih vlasi nego kad sam vas zadnji put video.

Poaro je zasjao od zadovoljstva.

- A zašto to nije moguće? To je istina.

- Hoćete reći da vaša kosa crni umesto da sedi?

- Upravo tako.

- U svakom slučaju to je naučno nemoguće.

- Uopšte ne.

- Ali to je jako neobično. Protivprirodno.

- Kao i obično, Hejstings, vaše misli su lepe i bezazlene. Godine tu nisu ništa promenile! Primećujete činjenice i nalazite rešenje u istom dahu, i ne videvši da to radite!

Zbunjeno sam ga gledao.

Bez reči je izašao iz sobe i vratio se sa bocom u ruci. Pružio mi ju je. Uzeo sam je, ništa ne shvatajući u tom trenutku. Etiketa je glasila

REVIVLT - Za vraćanje prirodnog tona kose.

REVIVIT nije boja. U pet nijansi, pepeljastoj, kestenjastoj, crvenoj, smeđoj, crnoj.

- Poaro - povikao sam. - Vi bojite kosu!

- Ah, pomalo shvatate!

- Zato, znači, vaša kosa izgleda toliko crnija nego kad sam poslednji put bio ovde.

- Tačno.

C ubistva

9

- Bože moj! - rekao sam, oporavljajući se od šoka. - Idući put dođem verovatno ću ustanoviti da nosite lažne brkove - ili to već

'te? Poaro se trgnuo. Brkovi su mu uvek bili slaba tačka. Bio je ne~no ponosan na njih. Moje reci su ga pogodile u ranjivo mesto.

- Ne, ne, zaista, mon ami! Taj je dan, molim se bogu, još uvek o. Lažni brkovi! Quelle horreur! Snažno ih je povukao da me uveri da su pravi.

- Pa, još su uvek veoma bujni - rekao sam.

- N'est-ce pasi U celom Londonu nisam nikada video brkove ko-! se mogli meriti s mojima.

„Dobro je da je tako“, pomislio sam u sebi. Ali ni za čeli svet bih to rekao da ne povredim Poarova osećanja. Umesto toga, upitah ga da li se još uvek povremeno bavi svo-profesijom.

- Znam - rekao sam - da ste se pre nekoliko godina penzionirali....

- C'est vrai. Da gajim šućur! I odmah se dogodilo ubistvo - i slao sam šućur dođavola. I odonda - sasvim dobro znam šta ćete leći - nalik sam primadoni koja sasvim sigurno daje oproštajnu pred-Itavu! A ta oproštajna predstava se ponavlja bezbroj puta! Nasmejao sam se.

- Stvarno, to je jako slično. Svaki put kažem: To je kraj. Ali ne, pojavljuje se nešto drugo! A priznajem, prijatelju moj, da mi uopšte nije stalo do penzije. Ako se sive ćelijice ne vežbaju, mogu zarđati.

- Tako dakle - rekao sam. - Vi ih umereno vežbate.

- Upravo tako. Dugo izabiram. Danas za Herkula Poarova dolazi u obzir samo krema - krema zločina.

- Ima li mnogo te kreme?

- Pas mal. Nedavno sam se jedva spasio.

10

Agata Kristi

- Neuspeha?

- Ne, ne. - Poaro se šokirao. - Nego mene - mene, Herkula Po-arao, skoro su uništili?

Zazviždao sam.

- Sposoban ubica!

- Ne toliko sposoban koliko nepromišljen - reče Poaro. - Upravo to - nepromišljen. Ali ne govorimo o tom. Znate, Hejstings, smatram vas na neki način svojom maskotom.

- Zaista? - rekoh. - Na koji način?

Poaro nije direktno odgovorio na moje pitanje. Nastavio je:

- Čim sam čuo da dolazite, rekao sam sebi: Nešto će se pojaviti. Kao nekada, tragacemo zajedno, nas dvojica. Ali u tom slučaju to ne srne biti ništa obično. To mora biti nešto - uzbuđeno je mahao rukama - nešto recherche, delikatno, fine... Poslednja neprevodiva reč, onako kako ju je izgovorio, odisala je svojom punom aromom.

- Časna reč, Poaro - rekao sam - neko bi mogao pomisliti da naručujete večeru u Ricu.

- Dok, naprotiv, ubistvo ne možete naručiti? Stvarno je tako. - Uzdahnuo je. - Ali ja verujem u sreću - u sudbinu, ako hoćete. Vaša je sudbina da stojite pored mene i sprečavate me da ne učinim neoprostivu grešku.

- Šta smatrate neoprostivom greškom?

- Previd očiglednog.

Trenutak sam razmišljao o tome, ali nisam shvatio.

- Pa - rekoh malo kasnije, smešeći se - da li je do tog super-zločina već došlo?

- Pas encore. Bar... to jest...

Zastao je. Čelo mu se zbunjeno nabralo. Ruke mu automatski ispraviše dve-tri stvarčice koje sam ja nehotice iskrivio.

- Nisam siguran - rekao je polako.

ABC ubistva

11

U njegovom glasu bilo je nešto tako neobično, da ga iznenađeno edah. Bora mu je i dalje zatezala čelo.

Iznenada, odlučno klimnuvši glavom, prešao je preko sobe do blizu prozora. Sadržaj stola, ne moram ni reći, bio je tako pe-o etiketiran i

poredan, da je Poaro bio u stanju istog trenutka
' u ruku papir koji je želeo.

Polako mi je prišao, držeći u ruci otvoreno pismo. Pročitao ga je
, a onda ga pružio meni.

- Recite mi, mon ami - kazao je. - Šta mislite o ovome? Uzeh ga
zainteresovano. Bilo je napisano na debelom belom listu papira,
štampanim sloGosp. HERKUL POARO - Zamišljate sebe, zar ne,
kako re-Savate misterije koje su suviše teške za našu tupoglavu
britansku policiju? Da vidimo, gospodine Pametni Poaro koliko ste
pametni. Možda će vam ovaj orah biti pretvrd. Obratite pažnju na
Andover, 21. ovog meseca

Vaš itd. ABC

Pogledao sam koverat. - adresa je bila štampana.

- Pošta Vest Central 1 - reče Poaro, dok sam razgledao poštan-iki
žig. - Dakle, kakvo je vaše mišljenje?

Vratih mu ga, slegnuvši ramenima.

- Verovatno nekakav luđak.

- Je li to sve što imate reći?

- Pa - zar to vama ne liči na luđaka?

- Da, prijatelju moj, liči.

Glas mu je zazvučao ozbiljno. Pogledao sam ga radoznalo.

12

Agata Kristi

- Shvatate to vrlo ozbiljno, Poaro.

- Luđaka, mon ami, treba shvatati ozbiljno. Luđak je vrlo opasna
stvar.

- Da, naravno, to je istina... Nisam tako mislio... Ono što sam hteo
reći jeste da to više liči na prilično idiotsku šalu. Možda neki veseli
idiot koji je u sebi imao jednu previše.

- Commentl Jednu? Kakvu jednu?

- Ništa - to je takav izraz. Hteo sam reći momak koji se nakre-sao.
Ne, do đavola, momak koji se napio.

- Merci, Hejstings - poznat mi je izraz „nakresan". Kao što kažete,
možda je to samo to...

- Ali vi mislite da nije? - upitah, osetivši nezadovoljstvo u njegovom
glasu.

Poaro nesigurno protrese glavom, ali ne reče ništa.

- Sta ste uradili u vezi sa tim? - pitao sam.
 - Sta sam mogao da uradim? Pokazao sam ga inspektoru Džapu. On je bio istog mišljenja kao i vi - glupa šala - to je izraz koji je upotrebio. U Skotland Jardu dobijaju takve stvari svakodnevno. - ja sam u tome imao udela...
 - Ali ovo pismo shvatate ozbiljno? Poaro polako reče:
 - Postoji nešto u vezi s tim pismom, Hejstings, što mi se ne sviđa... Njegov glas me je impresionirao.
 - Vi mislite - šta?
- Klimnuo je glavom, i uzevši pismo, ponovo ga stavio u sto.
- Ako ga zaista shvatate ozbiljno, zašto nešto ne uradite? - upitao sam.
 - Kao i uvek, čovek od akcije! Ali šta može da se uradi? - lokalna policija je videla pismo, ali i oni ga ne shvataju ozbiljno. Na ubislva

13

nema otisaka prstiju. Nemamo nikakav ključ koji bi nam poda otkrijemo mogućeg pisca. -U stvari, rukovodite se samo svojim instinktom? Ne instinktom, Hejstings. Instinkt je loša reč. Moje znanje iistvo - to je ono što mi govori da nešto nije u redu sa ovim

|

stalo mu je reci i on završi rečenicu gestikulirajući, a onda klimnu glavom. Možda od muve pravim slona. U svakom slučaju ne možemo ago da uradimo, sem da čekamo. Znači, 21. je u petak. Ako blizu Andovera dođe do velike kraAh, kakvo bi to olakšanje bilo!

' Olakšanje? - zablenuh se. Učinilo mi se da je jako neobično upotrebio tu reč. ■ Krađa može biti uzbudljiva, ali da izazove olakšanje? - protesam. Poaro je energično protresao glavom.

- Grešite, prijatelju moj. Niste razumeli na šta sam mislio. Kra-bi bila olakšanje jer bi me oslobodila straha od nečeg drugog.

- Od čega?

- Od ubistva - reče Herkul Poaro.

2. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstingsa)

Gospodin Aleksandar Bonapart Kast podigao se sa stolice i kratvidno se ogledao po jednoj spavaćoj sobi. Leđa su mu se ukočila scdenja u zgrčenom položaju, a kad se ispravio u svoju punu vitinu, eventualni posmatrac shvatio bi da je on, u stvari, dosta visok.

14 Agata Kristi

Utisak koji je ostavljalo njegovo pognuto držanje i kratkovidno žmirkanje bio je varljiv.

Iz iznošenog kaputa koji je visio na vratima izvukao je paklo jeftinih cigareta i nekoliko šibica. Zapalio je cigaretu i vratio se za sto. Uzeo je u ruke vozni red i pogledao u njega, a onda se ponovo vraćao razmatranju popisa imena, napisanih pisaćom mašinom. Perom je napisao tačku pored jednog od prvih imena na popisu.

Bio je četvrtak, 20. jun.

3. Androver

Poaroove zle slutnje u vezi sa anonimnim pismom koje je primio impresionirale su me onda kad smo o njemu govorili, ali priznajem da sam ćelu stvar potpuno smetnu s uma, a 21. je došao, i tek me je poseta glavnog inspektora Džapa mom prijatelju podsetila na to. Poznavali smo inspektora iz Biroa za istraživanje zločina dugo godina. Poželeo mi je srdačnu dobrodošlicu.

- To je neverovatno - uzviknuo je. - Nije li to kapetan Hejstings stigao iz kako-li-se-ono-zvaše ta vaša divljina! Kao u stara vremena opet ovde s gospodinom Poaroom. Dobro izgledate. Samo malo proređeni na temenu, ha? Pa, svi pomalo dolazimo na to. - ja.

Trgnuo sam se malo. Imao sam utisak da je ta proređenost o kojoj je govorio Džap bila sasvim neprimetna zahvaljujući pažljivom načinu na koji sam češljao kosu preko vrha glave. U svakom slučaju, Džap nikada nije bio poznat po taktu što se mene tiče, tako da sam to primio mirno, složivši se da niko od nas ne postaje mladi.

- Osim ovog ovde gospodina Poaroa - reče Džap. - Bio bi vrlo dobra reklama za tonik za kosu. - u svetlu javnosti, u svojim starim godinama. Umešan u sve proslavljene slučajeve dana. Misterije u vo75

vazduhu, smrti u visokom društvu - on je ovde, tamo i svu-nije bio tako slavan kao otkad se penzionisao. sam rekao Hejstingsu da sam kao primadona koja ponovo „samo još jedan nastup“ - nasmejao se Poaro. se začudio da završite time što ćete otkriti svoju vlasti-p se srdačno smejaio. To je ideja, zar ne? Trebalo bi je koj knjizi. <5e morati da uradi Hejstings - reče Poaro, namigujući na

ha! To bi bio vic, zar ne - smejaio se Džap. shvatao zašto je ta ideja tako jako zabavna, u svakom slu- Je bio dosta neukusan. Poaro,

jadni stari momak, stari. Vi-j smrti verovatno mu nisu prijatni, su se moja osećanja odrazila u mom ponašanju, jer je io temu.

li čuli o anonimnom pismu gospodina Poaro? - upitao je. i dan sam ga pokazao Hejstingsu - reče moj prijatelj, iravno - uzviknuo sam. - Sasvim sam ga smetnuo s uma. koji je datum bio u pitanju?

I. - rekao je Džap. - Zato sam svratio. Juče je bio 21. i iz znalosti sam telefonirao sinoć u Andover. Ipak je to bila lo-NiSta se nije dogodilo. Jedan razbijeni izlog - neki dečak je ~en - nekoliko pijanaca i kršitelja javnog reda. Za pramenu, ijski prijatelj je ovog puta lajao na mesec. Oscćam olakšanje, priznajem - rekao je Poaro. Prepali ste se u vezi s tim, zar ne? - srdačno reče Džap. - Bog , mi svakodnevno dobijamo tuce takvih pisama! Ljudi koji ne-lla da rade, a malo im fali u glavi, lepo sednu i pišu.' Ne mi-ništa loše! Neka vrsta zabave.

16

Agata K.

- Zaista sam bio budalast što sam sve shvatio ozbiljno - reče aro. - Guram nos u konjsko gnezdo.

- Mešate kobile i ose - rekao je Džap.

- Pardon?

- Samo poslovice. No, moram ići. Imam neki posao u sus ulici - primali su ukradeni nakit. Palo mi je na pamet da usput s tim ovamo i da vas umirim. Šteta da te sive ćelije nepotrebno r

Rekavši to i srdačno se nasmejavi, Džap se oprosti.

- Nije se mnogo promenio, stari Džap, ha? - upita Poaro.

- Izgleda mnogo stariji - rekoh. - Posedeo je kao jazavac -dah osvetoljubivo.

Poaro se nakašlja i reče:

- Znae, Hejstings, postoji mali izum - moj frizer je veoma vitljiv - čovek ga pričvrsti na teme i preko njega počešlja svoju su - shvatate, to nije perika - ali...

- Poaro - dreknuo sam. - Jednom zauvek, ne želim imati n: kvog posla sa odvratnim pronalascima vašeg prokletog frizera. Šta dostaje mom temenu?

- Ništa - baš ništa.

- Ja ni u kom slučaju ne ćelavim.

- Naravno da ne! Naravno da ne!

- Prirodno vruća leta, tamo dole, utiču malo na opadanje k Kupi ću

sebi neki dobar tonik za kosu.

- Precisement.

- A, u svakom slučaju, šta se to tiče Džapa? On je oduvek odvratn.

- nema nikakav smisao za humor. On je tip čoveka k je smešno kad hoćete da sednete, a neko vam izvuče stolicu.

- Većina ljudi se smeje tome.

- To je potpuno bezosećajno.

- S tačke gledišta čoveka koji želi da sedne, naravno da jeste. =

WsH,ifK>'ir,i 'j,>-'!'.«!

17

i - rekoh, ponovo se oraspoloživši. (Priznajem da sam

l pitanju proređenost moje kose.) - Žao mi je što ni: anonimnog pisma.

j Mm tu pogrešio. Mislio sam da nešto u vezi s tim piesto toga - samo budalaština. Na žalost, starim i

(kao slepi pas čuvar koji laje a nema na šta.

da sarađujemo, moramo potražiti neki drugi zločin se.

svoje primedbe od pre neki dan? Kad biste mogli na-što se naručuje večera, šta biste izabrali? m se njegovom šaljivom raspoloženju.

Da pogledamo meni. Krađa? Falsifikovanje? Ne, Suviše je to vegeterijanski. To mora biti ubistvo - kr-- s garnirungom, naravno.

Hors d'oeuvres. i će biti žrtva - muškarac ili žena? Muškarac, mislim.

Neka t. Američki milioner. Premijer. Vlasnik novina. Scena zloči-ima loše u dobroj staroj biblioteci? Ništa slično nema takvu Jlo se tiče

oružja - pa, mogao bi to biti neki neobični krivi neki rupi instrument - izrezbareni kameni idol.... uzdahnu. , naravno - rekao sam - otrov -

ali tu uvek ima previše teh-evolverski pucanj što odjekuje u noći. Pa onda tu mora bi-devojka, ili dve...

c kose - promrljao je moj prijatelj.

stari vic. Jednu od lepih devojaka će, naravno, nepravedMli - a između nje i mladića postoji neki nesporazum. Pa, onno, tu su i drugi

sumnjivi - jedna starija žena - crnka, opai neki prijatelj ili rival pokojnika - i tiha sekretarica - ta- i neki snažni muškarac grubih

manira - nekoliko otpuste18

Agata Kri

nih slugu ili lugara - i neki glupi detektiv poput Džapa - pa to bi lo sve.

- Tako vi zamišljate ono što sam nazvao kremom zločina, ha?
- Vidim da se ne slažete. Poaro mi uputi sažaljiv pogled.
- Napravili ste ovde krasan rezime skoro svih detektivskih koje su ikad napisane.
- U redu - rekao sam. - Šta biste vi naručili? Poaro zatvori oči i opruzi se u stolici. Glas mu je zvučao kao prede.
- Sasvim jednostavan zločin. Zločin bez ikakvih komplikaci Zločin u mirnom domaćem životu... bez ikakvih uzbuđenja sasvim ' time.
- Kako zločin može biti intime?
- Pretpostavimo - mrmljao je Poaro - da četvoro ljudi igra bri a jedan prekobrojni, sedi kod vatre. Na kraju večeri muškarca kod tre nalaze mrtvog. Jedan od četvorice prišao mu je i ubio ga na vanju, a ostala trojica, zadubljena u igru, nisu ništa primetila. Ah, bi bio zločin za vas! Koji je od četvorice to bio?
- Pa - rekao sam - ne vidim u tome ništa uzbudljivo! Poaro me pogleda prekorno.
- Ne, jer tu nema nikakvih krivih bodeža, učene, smaragda je zapravo ukradeno oko nekog božanstva, nepoznatih istočnjač otrova. Vi imate melodramatičnu dušu, Hejstings. Vi biste hteli ne j no ubistvo, već seriju ubistava.
- Priznajem - reko - da drugo ubistvo u knjizi uvek razv va stvari. Ako se ubistvo dogodi u prvoj glavi, a čovek mora p svačiji alibi sve do pretposlednje stranice - pa, to je stvarno malo sadno. Zazvonio je telefon i Poaro se diže da odgovori.

19

■ rekao je. - Halo, Da, Herkul Poaro na telefonu. ili dva slušao je, a onda videh kako mu se lice prome' odgovori su bili kratki i nepovezani. oui... avno... ' 0, doći ćemo... o... je tako kao što kažete... doneću ga. A tout l'heure. je slušalicu i prišao mi. 'ngs, to je bio Džap. vo se vratio u Jard. Primili su poruku iz Andovera... Andovera? - uzbudio sam se. reče polako: i su ubijenu jednu staricu, po imenu Ašer. Držala je mali a i novina. sam se kao da me je neko polio hladnom vodom. Moje je, koje se pobudilo kad je spomenut Andover, malo je Očekivao sam nešto

fantastično - izvanredno! Ubistvo nekoja je držala mali dućan duvana i novina izgledalo je ne-o i nezanimljivo. je nastavio istim polaganim, ozbiljnim tonom. Andoveraska policija misli da je već u stanju uhvatiti čoveka ko-Učinio...

drugi put sam osetio razočarenje. Ugleda da je ta žena bila u lošim odnosima sa svojim mužem. i prilično je nezgodan. Ne jednom joj je pretio da će je ubi²⁰

Agata Kri

- Bez obzira na to - nastavio je Poaro - policija bi, s obzir na to šta se dogodilo, rado još jednom videla ono anonimno pis koje sam dobio. Rekao sam da ćemo vi i ja odmah otputovati u dover.

Raspoloženje mi se malo popravilo. Konačno, bez obzira na koliko ovaj zločin izgledao nizak, ipak je to zločin, a ja već dugo, go vremena nisam imao nikakve veze ni sa zločinima ni sa zloči ma.

Jedva da sam i čuo sledeće Poarove reci. Tek kasnije shv sam njihovo značenje.

- Ovo je početak - rekao je Herkul Poaro.

4. Gospođa Ašer

U Andoveru nas je primio inspektor Glen, visok, plavokosi vek, prijatnog osmeha. Radi preglednosti mislim da je najbolje dam kratak rezime golih činjenica. Zločin je otkrio policajac Dover 1 posle ponoći, 22-og. Na svom obilasku proverio je da li su dućana bila zaključana i ustanovio je da nisu. Ušao je i najpre je slio da nema nikoga. Međutim, usmerivši svetiljku preko pulta, vi je zgrčeno telo starice. Kad je stigao policijski lekar, ustanovljeno da je žena ubijana snažnim udarcem u potiljak, verovatno dok se ginjala da dohvati kutiju cigareta sa police iza pulta. Smrt je mo nastupiti pre sedam do devet sati.

- Uspeli smo, međutim, malo da preciziramo - objasnio je ! spektor. - Pronašli smo čoveka koji je tu kupio duvan u 5.30. - : jednog čoveka koji je ušao i ustanovio da je dućan prazan, bar je ko mislio, u šest i pet minuta. Do sad nisam bio u stanju da pro đem nikoga ko je video tog Ašera blizu, ali naravno, još je rano. U

21

bio kod „Tri krune“, već prilično pijan. Kad ga uhvati-ga pod sumnjom da je počinio ubistvo. prijatan karakter, inspektore, zar ne? - upitao je Poačovek.

sa svojom ženom? i su se pre nekoliko godina. Ašer je Nemač. Nekad , ali počeo je da pije i postepeno je postao neupotre-žna se tada zaposlila. Njeno poslednje mesto bilo je dame, gospođice Rouz, gde je bila kuvarica i doma-* je svom suprugu toliko novca koliko da ima da se prele uvek opijao i odlazio, pravio scene, tamo gde je bila to se zaposlila kod gospođice Rouz u Grendžu. To je tri od Andovera, sasvim na selu. Tamo nije mogao tako la-. Kad je gospođica Rouz umrla, ostavila je gospođi Ašer , koja je započela taj posao sa duvanom i novinama -- samo jeftine cigarete i neke novine - te stvari. Toli-ivi. Ašer je dolazio i grdio je uvek iznova, a ona bi mu sitniša, da ga se resi. Redovno mu je davala 15 šilinga li imali dece? - upitao je Poaro. . Samo jednu nećaku. Ona radi blizu Overtona. Vrlo obra-rita mlada žena.

te da je taj Ašer stalno pretio svojoj ženi? o je. Bio je strašan kad je pijan - kleo je i zaklinjao se da iti glavu. Teško joj je bilo, zaista. iko je bila stara? u šezdeset - pristojna i vredna.

reče ozbiljno: - Mislite li vi, inspektore, da je taj Ašer po-in?

22

Agata Kr

Inspektor se oprezno nakašlja: - To je još rano reći, gospo Poaro, ali voleo bih čuti od samog Franca Ašera kako je proveo če. Ako može dati zadovoljavajući odgovor, dobro, ako ne...

Značajno je začutao: - U dućanu nije ništa nedostajalo?

- Ništa. Novac u blagajni je netaknut. Nikakvih znakova krađ

- Mislite da je taj Ašer došao pijan u dućan, počeo grditi sv ženu i na kraju je ubio?

- To izgleda najverovatnije rešenje. Ali moram priznati, ser, bih voleo još jednom pogledati to neobično pismo koje ste dobili, tao sam se da li je moguće da dolazi od Ašera.

Poaro mu je pružio pismo i inspektor ga, mršteći se, pročitao.

- Ne nalikuje Ašeru - reče konačno. - Sumnjam da bi Ašer u trebio izraz „naša" britanska policija - ne, osim kad bi hteo biti j lukav - ali mislim da za to nije sposoban. Pa onda, to je propao vek. Sasvim razoren. Ruka mu suviše drhti da bi mogao napisati ko jasna slova. - papir je dobrog kvaliteta, i mastilo. Čudno je da u pismu spominje 21. ovog meseca. Naravno, mogla bi to biti koi cidencija.

- Da, to je moguće.

- Ali ne sviđa mi se ta vrsta koincidencije, gospodine Poaro. Ilo se to previše poklopilo.

Trenutak je ćutao, namrštena ćela.

- ABC. Ko to dođavola mođe biti? Videćemo da li nam M Drover (to je nećaka) mođe bilo kako pomoći. To je ćudna stvar, što se tiće ovog pisma, mogu da se kladim u sigurno da to nije Fran Ađer.

- Da li znate nešto o prošlosti gospođe Ađer?

- Ona je iz Hempšira. Kao devojka došla je poslom u London -tu je sreła Ađera i udala se za njega. Mora da im je bilo teško za vreme rata. Zapravo ga je zauvek napustila 1922. Tada su bili u Londo23 da ga se oslobodi, ali on je saznao gde je i do-ujudi joj zbog novca...

- Ušao je policajac. - Da, je stvar? je taj Ađer, ser. Priveli smo ga. "vedite ga. Gde je bio? : u vagonu na železnićkoj stanici. 'vao se? Dovedite ga.

Je bio zaista bedno i neprivaćno ćeljade. Naizmenić-i ulizivao se, i pretio. Njegove mutne oći neprestano do lica.

od mene? Nisam ništa uradio. Sramota je i skandal ! Svinje, kako se usuđujete? - Njegovo ponašanje nilo. - Ne, ne, ne mislim tako, vi ne biste povre-- nećete biti grubi prema njemu. Svi su bili grubi ttarom Francu. Jadni stari Franc. r je poćeo da plaće.

dosta, Ađer - reće inspektor. - Saberite se. Ne optu-jta - za sada. I niste obavezni da date nikakvu izjavu S druge strane, ako nemate veze s ubistvom vaše žene... prekinuo - glas mu se pretvorio u vrisak. m ubio! Ja je nisam ubio! Sve su to laži! Vi ste pro-ivinje - svi ste protiv mene. Nisam je ubio - nisam. Me pretili. Ađer.

. Vi to ne razumete. To je bila samo šala - šala izme-'«. Ona je to shvatala.

vrsta šale! Hoćete li nam reći gde ste bili sinoć, Ađer? - sve ću vam reći. Nisam bio blizu Elis. S prijateljima m prijateljima. Kod „Sedam zvezda" - pa onda kod

liko da su mu reci preticale jedna drugu.

24

Agata Kristi

- Dik Vilovs - on je bio sa mnom - i stari Kurdi - i Džordž I i Plet i mnogo drugih. Kažem vam da se nisam ni približio Elis. Ah, Bože to što vam kažem je istina.

Opet mu se glas pretvorio u vrisak. Inspektor klimnu svom

pomoćniku.

- Odvedite ga. Pritvoren pod sumnjom.

- Ne znam šta da mislim - rekao je kad su izveli tog neuglednog drhtavog starca, zlobnih, iskrivljenih čeljusti. - Da nema pisma, rekao bih da je to on uradio.

- Kakvi su to ljudi koje on pominje?

- Bagra - nijedan se ne bi ustručavao da lažno svedoči. Ne sumnjam da je bio s njima veći deo večeri. Mnogo zavisi od toga da li ga je neko video blizu dućana između pola šest i šest.

Poaro je zamišljeno protresao glavom.

- Sigurni ste da ništa nije odneto iz dućana?

Inspektor je slegnuo ramenima: - Zavisi. Možda kutija - dve cigarete

- ali teško da bi neko izvršio ubistvo zbog toga.

- I ništa nije - kako da to kažem - uneto u dućan? Ništa što bi tamo bilo čudno - što ne pripada?

- Bio je tamo Vozni red - reče inspektor.

- Vozni red?

- Da. Bio je otvoren i okrenut licem prema pultu. Činilo se kao da je neko gledao polazak vozova iz Andovera.

- Da li je ona prodavala nešto takvo? Inspektor odmahnu glavom.

- Prodavala je raspored vozova za jedan peni. Ovo je bio veliki - ona vrsta koja se prodaje po velikim novinarnicama.

Poaroove oči zablistaše. Nagnuo se napred. - Vozni red, kažete.

Bredšoi ABC? - inspektorove oči zablistaše.

- Gospode! - uzviknuo je. - To je bio ABC.

aafsiilftiifSIB!

ABC ubistva

25

5. Meri Drover '

Mislim da je moje zanimanje za ovaj slučaj počelo od trenutka kad je prvi put spomenut vozni red, tzv. ABC. Sve do tada nisam bio baš suviše oduševljen. Ovo nisko ubistvo jedne starice u sporednoj uličici, toliko je ličilo na uobičajeni tip zločina o kome izveštavaju novine, da jednostavno nije ostavljalo utisak nečeg važnog. Sto se mene tiče, ja sam činjenicu što se u anonimnom pismu pominje 21. shvatio kao čistu slučajnost. Gospoda Ašer je, bio sam u to siguran, bila žrtva one pijane beštije, svog muža. Ali spominjanje voznog reda

(popularno nazvanog ABC, jer su sve železničke stanice bile nabrojane abecednim redom) izazvalo u meni drhtaj uzbuđenja. Ipak - ipak, nemoguće je da je to i po drugi put slučajnost?

Ovaj nizak zločin dobio je novi aspekt.

Ko je bila ta misteriozna osoba koja je ubila gospođu Ašer i ostavila iza sebe vozni red ABC?

Po izlasku iz policijske stanice, najpre smo posetili mrtvačnicu da bismo videli telo mrtve žene. Čudan osećaj me je obuzeo pri pogledu na to staro, izborano lice s retkom sedom kosom, čvrsto zategnutom pozadi. Izgledala je tako spokojno, tako neverovatno daleko od svakog nasilja.

- Nije znala ko ili šta ju je udarilo - primetio je narednik. - Tako kaže dr Ker. Drago mi je da je tako, jadna starica. Bila je to pristojna žena.

- Mora da je nekad bila lepa - reče Poaro.

- Stvarno? - promrljao sam neverujući.

- Svakako, pogledajte samo tu liniju vilice, telo, oblik glave. Uzdahnuvši, ponovo je prekrio leš čaršavom i mi smo izašli iz mrtvačnice.

Naš sledeći korak bio je kratak razgovor sa policijskim doktorom.

Agata Kristi

Dr Ker je bio čovek srednjih godina i ostavljao je utisak da je sposoban; Govorio je oštro i odlučno.

- Oružje nije pronađeno - rekao je. - Nemoguće je reći šta je to moglo biti. Težak štap, palica, vreća peska - bilo šta od toga bi odgovaralo.

- Da li bi za takav jedan udarac bilo potrebno mnogo snage? Doktor je dobacio Poarou pronicljiv pogled.

- Hoćete reći, pretpostavljam, da li bi to mogao uraditi drhtavi starac od sedamdeset godina? Oh, da, to je sasvim moguće - s dovoljno teškim oružjem i sasvim slabašna osoba bi mogla postići željeni rezultat.

- Tada bi i žena mogla biti ubica?

Ova pretpostavka je malo zbunila doktora.

- Žena, ha? Pa, moram priznati da mi nije palo na pamet da povezem neku ženu s ovim tipom zločina. Ali naravno da je to moguće - savršeno moguće. Samo, s psihološke tačke gledišta, ne bih rekao da je to bio „ženski“ zločin.

Poaro gorljivo potvrdi glavom.

- Sasvim, savim tako. Na prvi pogled to je gotovo neverovatno. Ali moramo uzeti u obzir sve mogućnosti. Telo je ležalo - kako?

Doktor je pažljivo opisao položaj žrtve. Po njegovom mišljenju, ona je u trenutku kad joj je zadat udarac bila okrenuta leđima pultu (a time i napadaču). Skliznula je na pod iza pulta, izvan vidokruga bilo koga ko bi slučajno ušao u dućan.

Nakon što smo se zahvalili dr Keru i izašli, Poaro reče:

- Primećujete, Hejstings, da imamo još jedan poen u korist Aše-rove nevinosti. Da ju je on grdio i pretio joj, bila bi okrenuta licem prema njemu. Umesto toga, ona je bila okrenuta leđima napadaču i očigledno je posegla za duvanom ili cigaretama da bi poslužila mušteriju.

Zadrhtao sam.

ABC ubistva

- Jezivo.

Poaro ozbiljno protrese gla/om.

- Pouvre femme - promrljao je. Onda pogleda na sat.
- Mislim da Overton nije daleko odavde. Da skočimo tamo i razgovaramo s nećakom pokojnice?

- Sigurno ćete najpre pogledati dućan gde se dogodio zločin?

- Radije ću to uraditi kasnije. Imam za to razloga.

Nije dalje objašnjavao, i nekoliko trenutaka kasnije vozili smo se iz Londona u pravcu Overtona.

Adresa koju nam je dao inspektor pripadala je prostranoj kući, otprilike milju od sela, na putu za London.

Pozvonili smo i vrata nam je otvorila zgodna tamnokosa devojka, očiju crvenih od plača.

Poaro blago reče:

- Ah! Vi ste verovatno gospođica Meri Drover, i ovde ste sobarica?

- Da, ser, tako je. Ja sam Meri, ser.

- Onda bih možda mogao na trenutak da porazgovaram sa vama, ako vaša gospođa nema ništa protiv. Radi se o vašoj tetki, gospodi Ašer.

- Gospođa nije kod kuće, ser. Sigurna sam da ne bi imala ništa protiv da uđete.

Otvorila je vrata malog salona. Ušli smo i Poaro sede na stolicu pored prozora i zagleda se pronicljivo u devojčino lice.

- Naravno, čuli ste za smrt svoje tetke?

Devojka je potvrdila glavom i suze joj se ponovo pojaviše u očima.

- Jutros, ser. Policija je bila tu. Oh! To je strašno. Jadna teta. A imala je tako težak život. I sada ovo - to je više nego strašno.

- Policija vam nije predložila da se vratite u Andover?

28

Agata Kristi

- Rekli su da moram doći na istragu - to je u ponedeljak, ser. Ali tamo nemam gde da budem - ne mogu zamisliti da budem iznad dućana - sada - a pošto je sobarica odsutna, nisam želela ostaviti gospođu pre nego što to bude bilo nužno.

- Voleli ste svoju tetku, Meri? - upita Poaro blago.

- Zaista jesam, ser. Uvek je bila dobra prema meni, jedna tetka. Bila sam s njom od jedanaeste godine, tada mi je umrla majka. Počela sam da radim sa šesnaest, ali slobodnim danom sam obično dolazila kod tetke. Mnogo je propatila s tim svojim Nemcem. „Moj stari đavo”,

govorila mu je. Nikad je nije puštao na miru. Stari parazit, životinja prosjačka.

Razljutila se.

- Zar vaša tetka nije nikad pomislila na to da se može osloboditi mučenja legalnim putem?

- Pa, znate, ser, on joj je bio muž, od toga ne možete pobeći. Devojka je govorila jednostavno, ali odlučno.

- Recite mi, Meri, on joj je pretio, zar ne?

- Oh, da, ser, govorio joj je strašne stvari. Da će joj pregristi grkljan i slično. Psovao je i grdio - na oba jezika, na nemačkoni i engleskom. Pa ipak, tetka kaže da je bio fin, privlačan čovek kad su se venčali. Strašno je i pomisliti, ser, šta postaje od ljudi.

- Da, zaista. To bi značilo, Meri, s obzirom na te pretnje, da se niste jako iznenadili kad ste čuli šta se dogodilo?

- Oh, ne, ser, bila sam jako iznenađena. Znate, ser, nikad nisam ni za trenutak pomislila da on to misli ozbiljno. Mislila sam da jednostavno ima takav gadan jezik, i to je sve. A ni tetka ga se nije plašila. Pa ne jednom sam ga videla kako se odšunjao podvijena repa kada bi ona krenula na njega. Ako baš hoćete znati, on se plašio nje.

- Pa ipak mu je davala novac?

- Pa, bio joj je muž, ser, shvatate?

ABC ubistva

29

- Da, već ste to rekli. - Trenutak je ćutao, a onda je rekao: - Pretpostavimo, dakle, da je on nije ubio.

- Da je on nije ubio? Buljila je u njega.

- Kao što sam rekao. Pretpostavimo da ju je ubio neko drugi... Imate li bilo kakvu ideju ko bi mogao biti taj drugi?

Još se više zapanjila.

- Nemam nikakve ideje, ser. Pa ipak to ne izgleda verovatno, zar ne?

- Nije postojao niko koga bi se vaša tetka bojala? Meri odmahnu glavom.

- Teta se nije bojala ljudi. Imala je oštar jezik i svakome bi se hrabro suprotstavila.

- Niste nikad čuli da je spomenula kako je neko mrzi?

- Ne, nikada, ser.

- Da li je ikad dobila neko anonimno pismo?
- Kakvo pismo, ser?
- Pismo koje nije potpisano - ili je potpisano samo sa ABC. - Pažljivo ju je gledao, ali očigledno je bila u nedoumici. Začudo je odmahнула glavom.
- Ima li vaša tetka još rođaka osim vas?
- Više ne, ser. Bilo ih je desetero, ali samo je troje preživelo ratno doba. Ujak Tom je ubijen u ratu, ujka Henri je otišao u Južnu Ameriku i od tada niko nije ništa čuo o njemu, moja majka je umrla, tako da sam tu samo ja.
- Da li je vaša tetka imala neke uštedevine? Ili neki novac ostavljen na stranu?
- Imala je nešto u štedionici, ser - dovoljno da bude pristojno sahranjena, uvek je to govorila. Inače je zarađivala tek toliko da sastavi kraj s krajem - što zbog tog starog đavola, i svega drugog.

30

Agata Kristi

Poaro zamišljeno klimnu glavom. Više za sebe nego obraćajući se njoj, promrlja: - Sad tapkamo u mraku - nema nikakvog putokaza - ako stvari postanu jasnije - Ustao je. - Meri, ako mi budete bili potrebni, pisaću vam ovamo.

- U stvari, ser, ja nameravam da dam otkaz. Ne volim selo. Ostala sam ovde jer sam mislila da je tetki ugodnije da budem blizu nje. Ali sada - suze se ponovo pojaviše u njenim očima - nema nikakvog razloga da ostanem ovde, tako da ću se vratiti u London. Za devojkicu je tamo veselije.

- Voleo bih da mi date adresu kad tamo odete. Izvolite moju potsetnicu.

- Pružio joj je potsetnicu. Gledala ju je, zbunjeno se mršteći.

- Onda vi niste - nemate ništa s policijom, ser?

- Ja sam privatni detektiv.

Neko vreme ga je gledala ćuteći. Konačno reče:

- Događa li se nešto - nešto čudno, ser?

- Da, dete moje. Događa se - događa se nešto čudno. Možda ćete mi kasnije biti od pomoći.

- Ja ću - ja ću uraditi sve što mogu, ser. To... to nije bilo pravedno, što je teta ubijena.

Izraz je bio neobičan, ali zato duboko dirljiv.

Nekoliko trenutaka kasnije bili smo već na putu za Andover.

6. Scena zločina

Ulica u kojoj se tragedija dogodila, izlazila je na glavnu ulicu. Dućan gospođe Ašer bio je smešten na pola puta, s desne strane.

Kad smo skretali u ulicu, Poaro pogleda na sat i tek tada shvatih zašto je sve do sada odlagao odlazak na scenu zločina. Bilo je poABC ubistva

31

la šest. Želeo je da reprodukuje jučerašnju atmosferu što je tačnije moguće. Ali, ako je to nameravao, doživeo je poraz. Tog trenutka je ulica sigurno vrlo malo nalikovala onoj od juče. Tu je, između privatnih kuća siromašnih slojeva, bilo razasuto nekoliko dućančića. Ocenio sam da bi u normalnim okolnostima ovde verovatno bilo dosta prolaznika - većinom pripadnika istik siromašnih slojeva, i gomila dece na trotoarima i samoj ulici.

U ovom trenutku, ovde je bila masa sveta, pogleda uprtih u jednu određenu kuću ili dućan, i čovek nije morao biti jako bistar da shvati koja je to kuća. Pred nama je bila gomila prosečnih ljudskih bića koja su s intenzivnim interesovanjem posmatrala mesto gde je jedno drugo ljudsko biće oterano u smrt.

Kad smo se približili, stvarno se pokazalo da je bilo tako. Ispred otrcanog dućančića, na kome su roletne sada bile spuštene, stajao je izmučeni mladi policajac i tupo preklinjao gomilu „da se razide“. Uz pomoć kolege uspevao je jedino u premeštanju - neki su se ljudi, ljuti to uzdahnuvši, vraćali svojim uobičajenim zanimanjima, a gotovo istovremeno nailazili su drugi i zauzimali njihovo mesto da bi se zagledali koliko su najviše mogli u mesto gde se dogodilo ubistvo.

Poaro je zastao na maloj udaljenosti od ove gomile. Sa mesta gde smo stajali mogao se sasvim lepo pročitati natpis iznad vrata. Poaro ga ispod glasa ponovi.

- A. Ašer. Oui, c'est peut-etre la... . Prekinuo se.

- Hajdemo, Hejstings, uđimo. Bio sam više nego spreman.

Prokrčismo sebi put kroz gomilu i pristupismo mladom policajcu. Poaro mu pruži preporuke koje mu je dao inspektor. Stražar klimnu glavom i, otključavši vrata, propusti nas. Ušli smo, na veliko iznenađenje posmatrača.

fii-UmSMMI.«*!.32

Agata Kristi

Unutra je bilo veoma mračno jer su roletne bile spuštene. Stražar je upalio svetio. Sujalica je bila slaba, tako da je unutrašnjost i dalje bila dosta tamna.

Ogledah se.

Otrcana prostorijica. Nekoliko jeftinih časopisa ležalo je i jučerašnje novine - već se na njima slegla prašina. Iza pulta bilo je niz polica što su sezale do tavana i bile pune duvana i cigareta. Bilo je nekoliko tegli sa mentol bonbonama i ječmenim slatkišima. Običan dućančić, jedan od mnogo hiljada sličnih.

Stražar je polako, kako je to uobičajeno za ljude iz Hempšira, objašnjavao mise en scene.

- Ležala je sklupčama iza pulta, tamo. Doktor kaže da navodno nije znala šta ju je pogodilo. Mora da je posezala za nečim na polici.

- Nije imala ništa u ruci?

- Ne, ser, ali pored nje je ležala kutija Plejers cigareta.

Poaro klimnu glavom. Oči su mu klizile prostorijom - zapažajući, registrujući.

- A Vozni red bio je - gde?

- Ovde, ser. - Stražar je pokazao mesto na pultu. - Bio je otvoren baš na stranici na kojoj je Andover i okrenut licem prema dole. Izgleda kao da je gledao odlazak vozova iz Andovera za London. Ako je tako, onda nije iz Andovera. Ali, s druge strane, vozni red možda pripada nekom drugom ko nema nikakve veze sa zločinom, već ga je samo ovde zaboravio.

- Otisci prstiju? - sugerisao sam. Čovek je odmahnuo glavom.

- Čitava prostorija je odmah pregledana, ser. Nije bilo nikakvih otisaka.

- Ni na pultu? - upita Poaro.

- Čitava gomila, ser! Svi izmešani i pobrkani.

ABC ubistva

33

- Da li su pripadali i gospođi Ašer?

- Još je rano da se kaže, ser.

Poaro klimnu glavom, a zatim upita da li je pokojnica stanovala iznad dućana.

- Da, ser, prođite onim vratima pozadi. Izvinite me što ne idem sa vama, ali moram ostati...

Poaro prođe vratima koja je stražar pokazao, a ja za njim. Iza dućana bila je minijaturna soba za rmanje poseta, kombinovana s kuhinjom, bila je uredna i čista, ali turobna izgleda i oskudno namešte-na. Na kaminu je bilo nekoliko fotografija. Prišao sam i razgledao ih, a Poaro mi se odmah pridružio.

Bilo ih je svega tri. Jedna je bila jeftin portret devojke s kojom smo bili to poslepodne, Meri Drover. Očigledno je imala na sebi svoju najbolju haljinu, a osmeh na njenom licu bio je samopouzdan i drven, što je čest slučaj kad se pozira za fotografisanje. Zato je trenutna slika bez nameštanja bila mnogo prihvatljivija, jer ne izobličuje lice.

Druga je bila skuplji tip slike i umetnički rasplinuta reprodukcija starije sedokose žene. Oko vrata je imala visoki krzneni okovratnik.

Pretpostavljao sam da je to verovatno ona gospođica Rouz koja je gospođi Ašer ostavila malo nasleđe tako da je mogla započeti ovaj posao. Treća fotografija je bila veoma stara, sad već izbledela i žuta. Predstavljala je mladića i ženu u starinskoj odeći, kako se drže za ruke. Muškarac je imao cvet u reveru, a u pozi se osećala nekakva svečana atmosfera što pripada prošlosti.

- Verovatno venčana fotografija - reče Poaro. - Pogledajte, Hejstings, zar vam nisam rekao da je ona bila lepa žena?

Bio je u pravu. Starinska frizura i neobična odeća nisu mogli sakriti privlačnost devojke na fotografiji, njene pravilne crte i produhovljeno držanje. Pogledaj pažljivo drugi lik. Teško je bilo u ovom zgodnom mladiću vojničkog držanja prepoznati mamurnog Ašera.

34

Agata Kristi

Setih se cerenja pijanog starca i iscrpljenog, izmučenog lica pokojnice - i zadržah pred okrutnošću vremena...

Iz salona vodile su stepenice u dve gornje sobe. Jedna je bila prazna i nenameštena, druga je očigledno služila pokojnici kao spavaća soba. Nakon što ju je pregledala, policija ju je ostavila onakvom kakva je bila. Na krevetu je bio par otrcanih pokrivača - u flori gomilica zakrpljenog donjeg rublja - u drugoj fioci kuhinjski recepti - džepno izdanje romana pod nazivom „Zelena oaza” - par novih čarapa - kod kojih je jeftin sjaj delovao patetično - nekoliko ukrasa od

porculana - drezdinski pastir, veoma napukao, pas s plavim i žutim tačkama - crni kišni mantil i vuneni džemper visili su na klinu - to je bio zemaljski imetak pokojne Elis Ašer.

Ako su postojali neki lični papiri, policija ih je odnela.

- Pauvre femme - promrljao je Poaro. - Hajdemo, Hejstings, tu više nema ničeg za nas.

Kad smo opet izašli na ulicu, malo je oklevao, a onda je prešao preko ulice. Gotovo tačno nasuprot dućanu gospođe Ašer bila je prodavnica voća i povrća - od one vrste gde se roba drži više van nego unutra.

Poaro mi je šapćući dao nekoliko instrukcija, a onda sam uđe u dućan. Nakon što sam pričekao par trenutaka, uđoh i ja. Upravo se cenkao za salatu. Ja sam kupio pola kilograma jagoda.

Poaro je živahno razgovarao s debelom damom koja ga je posluživala.

- To je bilo baš nasuprot vama, zar ne, to ubistvo? Kakva stvar! Mora da je to bila za vas senzacija!

Debela dama je već očitno bila sita pričanja o ubistvu. Mora da je zbog toga loše provela dan. Primetila je:

- Bilo bi već vreme da se ova zijala pokupe. Sta se ovde uopšte može videti, volela bih da znam?

ABC ubistva

35

- Mora da je sinoć bilo sasvim drukčije - reče Poaro. - Možda ste čak videli i ubicu kako ulazi u dućan - visokog, plavog muškarca s bradom, zar ne? Rus, tako sam čuo.

- Tako? - Žena ga oštro pogleda. Rus je to uradio, kažete?

- Izgleda da ga je policija uhapsila.

- Zamislite? - Žena se uzбудila, postala govorljivija. - Stranac. I Ma/5 oui. Mislio sam da ste ga možda sinoć primetili?

- Pa, nemam baš mnogo šansi za to, to je činjenica. Uveče imamo mnogo posla, a ima i dosta prolaznika koji se vraćaju kući s posla. Visoki, plavi čovek s bradom, kažete - ne, ne bih mogla reći da sam bilo koga sličnog videla.

Upaduh sa svojom ulogom.

- Oprostite, ser - rekoh Poarou - mislim da su vas dezinformisali. Meni su rekli da je u pitanju nizak, tamnokosi čovek.

Došlo je do zanimljive diskusije u kojoj su učestvovali debela dama, njen mršavi muž i promukli trgovački pomoćnik. Pokazalo se da su videli ni više ni manje nego četvoricu niskih tamnokosih muškaraca, a promukli trgovački pomoćnik video je i jednog visokog, plavog, „ali bez brade“, dodao je sa žaljenjem.

Konačno, obavivši kupovine, napustili smo firmu, ostavljajući za nama naše izmišljotine.

- Poaro, kakav je bio smisao svega ovoga? - upitah malo pre-korno.
- Parbleu, želeo sam da ocenim da li je bilo šanse da neki stranac bude primećen kako ulazi u dućan preko puta.
- Zar niste jednostavno mogli da pitate - bez te gomile laži?
- Ne, mon omi. Da sam „jednostavno pitao“ kao što ste rekli, ne bih dobio uopšte nikakav odgovor na moja pitanja. Sami ste Englez, pa ipak, čini se da „»^“jno poznajete način na koji Englezi reagu-ju na direktno pitanje. Njihova reakcija je uvek sumnjičavost, i pri36

Agata Kristi

rodni rezultat je uzdržljivost. Da sam pitao te ljude za informaciju, oni bi zac'utali kao grob. Ali čim sam nešto utvrdio (nešto neobično i protivno zdravom razumu) a vi mi se suprotstavili, jezici su se odmah razvezali. Saznali smo takođe da je vreme kad je izvršeno ubistvo „vreme kada se ima posla“, to jest da su svi usredsređeni na svoje poslove, kao i da ima dosta prolaznika na ulici. Naš ubica je dobro izabrao vreme, Hejstings.

Zastao je a onda dodao, s dubokim prekorom:

- Zar vi nemate baš ni malo zdravog razuma, Hejstings? Kažem vam: „Kupite quelconque“ - a vi namerno kupujete jagode! Već su počele da cure kroz kesicu i upropastiće vam odelo.

Videh s užasom da je zaista tako.

Žurno sam ih poklonio nekom dečaćiću koji je bio jako iznenađen time i pomalo sumnjičav.

Poaro mu pridoda salatu, stavivši tako tačku na detetovo čuđenje. Nastavio je da me poučava,

- U jeftinoj voćarnici - nikad se ne kupuju jagode. Jagoda, ako nije sasvim sveža, odmah luči sok. Bananu - jabuke - čak i kupus -ali jagode...
- To je bila prva stvar koja mi je pala na pamet - izvinjavao sam se.
- To nije dostojno vaše mašte - odvratio je strogo Poaro. Zastao je na

trotoaru.

Kuća i dućan s desne strane dućana gospođe Ašer bili su prazni. U izlogu je bio oglas „za prodaju“. Na drugoj strani bila je kuća s prljavim muslinskim zavesama.

Poaro se uputio prema toj kući i, kako nije bilo zvona, pokucao je nekoliko puta alkom.

Nakon izvesnog vremena vrata nam je otvorilo neko prljavo de-te, kojem je hitno trebalo obrisati nos.

ABC ubistva

37

- Dobro večer - reče Poaro. - Je li ti majka unutra?

- A? - reklo je dete.

Buljilo je u nas s antipatijom i jako sumnjičavo.

- Tvoja majka - reče Poaro.

Dugo je trebalo dok je ovo prodrlo do njega, a onda se okrenuo i, zaurlavši: „Mama, traže te“, brzo nestao u mračnoj unutrašnjosti.

Žena ljutita lica pogledala je preko ograde na stepenicama i počela da silazi.

- Nema smisla da gubite vreme - počela je, ali ju je Poaro prekinuo.

Podigao je šešir i veličanstveno se naklonio.

- Dobro večer, madam. Ja radim u „Evening Flicker“. Želeo bih da vas nagovorim da primite honorar od pet funti, s time da nam pomognete da napišemo članak o vašoj pokojnoj susetki, gospođi Ašer.

Ženi zastadoše ljutite reci na usnama i ona zagladi kosu i izravna suknju.

- Udite, izvolite - ovamo levo. Izvolite, sedite, ser.

- Majušna sobica bila je prenatrpana masivnom pseudojakobin-skom garniturom, ali nekako smo uspeali da sednemo na tvrdu sofuu.

- Oprostićete mi - govorila je žena. - Stvarno mi je žao što sam malopre bila tako gruba, ne možete ni zamisliti šta sve čovek mora da podnosi - stalno neko nešto prodaje - usisivače, čarape, lavandu i takve budalaštine - i svi su tako uverljivi i uljudni. - ime vam znaju, tačno ga znaju. Gospođu Flauer, to, gospođu Flauer, ono.

Lukavo se uhvativši za ime, Poaro reče:

- Pa, gospođu Flauer, nadam se da ćete nam pomoći.

- Ne znam, ne znam. - Pet funti joj je mamilo pogled. - Poznavala sam gospođu Ašer, naravno, ali što se tiče pisanja...

Poaro ju je brzo razuverio. Od nje se uopšte ne traži da nešto radi. On će od nje dobiti podatke, a intervju će sam naknadno napisati.
Agata Kristi

ti. Ohrabrena time, gospođa Flauer je zaronila u uspomene, pretpostavke i naklapanja.

Živela je povučeno, tako je. Nije bila baš ljubazna, ali, s druge strane, imala je mnogo briga, jadnica, svi su to znali. Pravo za pravo, Franc Ašer trebao je već odavno da bude iza brave. Ne može se reći, doduše, da ga se gospođa Ašer bojala - kad bi se naljutila, bila je pravi zmaj! Davala je koliko je imala. Ali, vidite „I vrč ide na vodu dok se ne razbije“. Ona, gospođa Flauer, stalno joj je govorila: - „Taj će vas čovek jednog dana ubiti. Zapamtite moje reci - I ubio ju je, zar ne? A ona, gospođa Flauer, bila je tu, vrata do vrata, i nije čula ništa. U pauzi Poaro je uspeo da joj postavi pitanje.

- Da li je gospođa Ašer ikad dobijala neka posebna pisma - pisma bez pravog potpisa - potpisana samo sa, na primer, ABC?

Gospođa Flauer je nerado porekla.

- Znam na šta mislite - to se zovu anonimna pisma - uglavnom su puna reci od kojih bi čovek pocrveneo da ih izgovori glasno. Pa, ne znam, ne znam da li je Franc Ašer pisao takve stvari. Ako i jeste, gospođa Ašer mi nije ništa slično rekla. Šta? Vozni red, ABC? Ne, nikad nisam tamo videla nešto tako - a da je neko tako nešto poslao gospođi Ašer, ja bih za to čula. Kažem vam da sam bila zaprepašćena kad sam čula za sve to. Edi, moja mala, rekla mi je to. „Mama“, kaže ona, „ima strašno puno policajaca u susedstvu“. Preplašila sam se, jesam. „Pa“, rekla sam kad sam to čula, „to znači da nije nikad smela biti sama u kući - ta njena nećaka je trebala da bude sa njom. Pijan čovek je kao živinče“, kazala sam, „a po mom mišljenju to nije ništa u poređenju sa tim starim đavolom od njenog muža“. Upozoravala sam je, kazala sam, „mnogo puta i sad su se moje reci obistinile. Ubiće vas“, rekla sam. „I ubio ju je! Nikad se ne zna šta može uraditi pijani čovek i ovo ubistvo je dokaz za to.

Duboko uzdahnuvši, završila je.

ABC ubistva

39

- Mislim da niko nije video tog Ašera kako ulazi u dućan? Gospođa Flauer je prezirno frknula nosom.

- Jasno je da se nije pokazao - rekla je.

Kako je gospodin Ašer ušao a da se nije pokazao, nije nam objasnila.

Složila se sa tim da ne postoji sporedni ulaz u kuću, kao i da u ovom kraju dobro poznaju Ašera, iz viđenja.

- Ali on nije hteo da ga obese i dobro se sakrio.

Poaro je održavao konverzaciju još neko vreme, a kad je bio siguran da je gospoda Flauer ispričala sve što je znala ne samo jednom, već više puta, on je završio intervju, isplativši joj obećani novac.

- Dosta skroman rezultat za pet funti - usudio sam se da prime-tim kad smo izašli na ulicu.

- Za sada, da.

- Mislite da zna više nego što je rekla?

- Prijatelju moj, mi smo u neobičnoj poziciji kad ne znamo šta da pitamo. Izgledamo kao mala deca koja se igraju Cache Cache u mraku. Pružamo ruke i pipamo naokolo. Gospoda Flauer rekla nam je sve što misli da zna - i još je dodala nekoliko pretpostavki da bi priča bila kompletna! U budućnosti, međutim, njen iskaz može biti koristan. U tu budućnost sam investirao pet funti.

Nisam baš sasvim shvatio šta je hteo da kaže, ali tog trenutka smo naleteli na inspektora Glena.

7. Gospodin Partridž i gospođa Ridel

Inspektor Glen je izgledao prilično mračno. Zaključio sam da je proveo poslepodne pokušavajući da sastavi kompletnu listu osoba koje su viđene kako ulaze u dućan gospode Ašer.

40

Agata Kristi

- I niko nije video nikoga? - upitao je Poaro.

- Oh, ne, videli su. Trojicu visokih muškaraca tajanstvena izraza - četvoricu niskih s crnim brkovima - dvojicu bradonja - trojicu debelih muškaraca - svi su bili stranci - i svi su, ako bismo poverovali svedocima, imali zao izraz lica! Čudi me da niko nije video bandu maskiranih muškaraca sa revolverima dok su to radili!

Poaro se saosećajno nasmešio.

- Tvrdi li neko da je video Ašera?

- Ne, niko. - to je još jedan poen u njegovu korist. Upravo sam rekao inspektoru da mislim da je to slučaj za Skotland Jard. Ne ve-rujem

da je to učinio neko odavde.

Poaro reče ozbiljno:

- Slažem se s vama.

- Inspektor dodade:

- Znate, gospodine Poaro, to je prijava stvar - prijava stvar... Ne sviđa mi se to ni malo...

Pre povratka u London, obavili smo još dva razgovora.

Prvi je bio sa gospodinom Džejsom Partridžom. Gospodin Partridž je izgleda bio poslednja osoba koja je videla gospodu Ašer živu. On je kupovao kod nje u 5.30.

Gospodin Partridž je bio mali, suvonjav čovek, bankar po profesiji. Nosio je pincenez, bio je vrlo suvoparan, a izjave su mu bile vrlo precizne. Živeo je u maloj kući, čistoj i urednoj kao što je i on sam bio.

- Gospodin - Poaro - bacio je pogled na potsetnicu koju mu je moj prijatelj pružio. - Od inspektora Glena? Šta mogu da učinim za vas, gospodine Poaro?

- Kako sam čuo, gospodine Partridž, vi ste bili poslednja osoba koja je videla gospodu Ašer živu?

ABC ubistva

41

Gospodin Partridž sastavio je vrhove prstiju i posmatrao Poaroa kao što se posmatra sumnjiv čovek.

- To je vrlo diskutabilno, gospodine Poaro - rekao je. - Mnogi su tamo nešto kupovali i posle mene.

- Ako je tako, ond se nisu dobrovoljno javili da to kažu. Gospodin Partridž se nakašljao.

- Gospodine Poaro, neki ljudi ne znaju šta je njihova građanska dužnost.

Posmatrao nas je kroz naočare poput sove.

- Izvanredno tačno - promrljao je Poaro. - Rekli su mi da ste vi došli u policiju svojom voljom?

- Naravno da jesam. Čim sam čuo za taj šokantan događaj, shvatio sam da bi moja izjava mogla biti od koristi i zato sam se javio.

- Zaista velikodušno - ozbiljno reče Poaro. - Da li biste bili tako ljubazni da mi to ponovo ispričate.

- Svakako. Vraćao sam se kući tačno u 5.30.

- Pardon, kako to da tako tačno znate vreme? Gospodina Partridža je malo naljutila ova upadica.
- Otkucao je sat sa sa crkvenog tornja. Pogledao sam na svoj sat i ustanovio da kasni jedan minut. To je bilo baš pre nego što sam ušao u dućan gospođe Ašer.
- Jeste li imali običaj da tamo kupujete?
- Dosta često. To mi je na putu kući. Jednom ili dvaput nedeljno sam imao običaj da kupujem dve unce blagog „Džona Kotona“ (Johna Cottona).
- Jeste li poznavali gospođu Ašer? Na primer, kako je živela ili nešto iz njene prošlosti?
- Uopšte ništa. Osim onih par rečenica što se tiču kupovine i, eventualno, vremena, nismo nikad izmenili ni reč.

42

Agata Kristi

- Da li ste znali da ima muža pijanicu koji joj je često pretio smrću?
- Ne, nisam uopšte ništa znao o njoj.
- Ipak, znali ste je iz viđenja. Da li vam je sinoć nešto u njenom izgledu bilo neobično? Da li je izgledala ljuta ili uznemirena na bilo koji način?

Gospodin Partridž je razmislio.

- Koliko sam ja mogao primetiti, izgledala je kao i obično. Poaro ustade.
- Zahvaljujem vam se, gospodine Partridž., na odgovorima. Imate li slučajno u kući ABC? Želeo bih da pogledam kad ide voz za London.
- Na polici iza vas - reče gospodin Partridž.

Na dotičnoj polici bili su ABC, Bredšov Vozni red, Godišnjak efektne berze, Kelijev imenik, Ko je ko? i lokalni imenik.

Poaro je uzeo ABC, tobože pogledao kad ide voz, a onda se zahvalio gospodinu Partridžu i oprostio se.

Naš sledeći razgovor bio je sa gospodinom Albertom Ridelom, i veoma se razlikovao od prvog. Gospodin Albert Ridel bio je radnik na postavljanju železničke pruge. Naš razgovor je bio praćen zveketanjem tanjira i posuda kojima je rukovala njegova očigledno nervozna žena, lajanjem njegovog psa i neprikrivenim neprijateljstvom njega samog.

Bio je to ogroman nespretno div od čoveka, široka lica i sitnih

sumnjičavih očiju. Upravo je jeo paštetu od mesa, ispirajući je izuzetno tamnim čajem. Ljutito je gledao u nas preko ruba šolje.

- Rekao sam sve što sam imao reći, nisam li? - gundao je. - U svakom slučaju, kakve to veze ima sa mnom? Ispričao sam sve toj proklesoj policiji, a sad to moram još jednom da pričam prokletim strancima.

ABC ubistva

43

Poaro je bacio veseo pogled u mom pravcu, a onda je rekao:

- U stvari, ja saosećam sa vama, ali šta da se radi? U pitanju je ubistvo, zar ne? Čovek mora biti jako, jako oprezan.

- Najbolje je da kažeš gospodinu ono što te pita, Bert - reče žena nervozno.

- Jezik za zube! - zagrmeo je div.

- Vi, koliko znam, niste svojevolumno otišli na policiju? - kao usput primeti Poaro.

- Zašto bih, dođavola? To se mene ne tiče.

- To je stvar shvatanja - reče Poaro nemarno. - Dogodilo se ubistvo - policija želi da zna ko je bio u dućanu - ja lično mislim da bi bilo kako da kažem - da bi izgledalo prirodnije da ste se javili.

- Ja radim. Ne kažem da nije trebalo da dođem kad sam bio slobodan...

- Ali pošto je tako bilo, policija je dobila vaše ime kao ime osobe koju su videli da je ušla u dućan gospođe Ašer, i došli su kod vas. Da li su bili zadovoljni vašom izjavom?

- Zašto ne bi bili? - upita Bert divlje. Poaro je samo slegnuo ramenima.

- Na šta ciljate, gospodine? Protiv mene nema niko ništa. Svi znaju ko je ubio tu jadnicu, ona ništarija od njenog muža.

- Ali on te večeri nije bio u toj ulici, a vi jeste.

- Pokušavate to meni da prikačite, je li? Ali, nećete uspeti! Kakav bih ja imao razlog da učinim tako nešto? Mislite da sam želeo da ukradem kutiju tog njenog prokletog duvana? Mislite da sam nekakav prokleti ubilački manijak kako se to naziva? Mislite...?

Preteći se digao sa stolice. Žena je izblejala:

- Berte, Berte, ne govori tako. Berte, oni će misliti...

44

Agata Kristi

- Umirite se, gospodine - reče Poaro. - Želeo bih čuti samo vašu izjavu o vašoj poseti dućanu. Čini mi se - kako da kažem - malo čudno da odbijate da mi to ispričate.

- Ko kaže da odbijam? - Gospodin Ridel je ponovo seo. - Nemam ništa protiv.

- Bilo je šest sati kad ste ušli u dućan?

- Tačno - možda minut ili dva više, ustvari. Želeo sam kutiju Gold Flejka. Otvorio sam vrata...

- Znači, bila su zatvorena?

- Tačno. Mislio sam da je dućan možda zatvoren. Ali nije bio. Ušao sam, ali unutra nije bilo nikoga. Lupio sam po pultu i pričekao trenutak. Niko nije došao, tako da sam izašao. To je sve, zapamtite to i pomirite se s tim.

- Niste videli telo iza pulta? >

- Ne, ali ni vi ne biste - osim, možda, da ste ga tražili.

- Da li je negde ležao Vozni red?

- Da, ležao je na pultu - okrenut licem prema dole. Prošlo mi je kroz glavu da je starica morala hitno da otputuje vozom i da je zaboravila da zaključa dućan.

- Možda ste uzeli u ruke Vozni red i pomakli ga?

- Nisam ni taknuo tu prokletu stvar. Učinio sam ono što sam rekao.

- I niste videli nikog kako izlazi iz dućana pre nego što ste vi ušli?

- Nisam video ništa slično. Ono što ja kažem, jeste - zašto ste navalili na mene...?

Poaro ustade.

- Niko nije navalio na vas - za sada. Bon soir, Monsieur. Gospodin Ridel je buljio za nama otvorenih usta.

Na ulici Poaro pogleda na svet.

ABC ubistva

45

- Kad bismo jako požurili, prijatelju moj, mogli bismo stići na onaj u 7.02. Hajde, požurimo.

8. Drugo pismo

- Dakle? - upitah nestrpljivo.

Sedeli smo sami u prvoj klasi. Voz, ekspresni, upravo je pošao iz Andovera.

- Zločin je - reče Poaro - izvršio muškarac srednje visine, crvenokos, škilji na levo oko. Malo šepa na desnu nogu i ima mladež ispod lopatice.

- Poaro? - uzviknuo sam.

Skoro me je prevario. Onda po svetlucanju njegovih očiju, shvatio sam da sam u zabludi.

- Poaro! - rekoh još jednom, ovog puta prekorno.

- Mon ami, šta biste hteli? Gledate me pogledom punim pasje vernosti i zahtevate od mene izjavu a la Šerlok Holms. Istini na volju - ne znam kako izgleda ubica, ni gde živi, ni kako da ga uhvatimo.

- Da je bar ostavio nešto za šta bismo se mogli uhvatiti - pro-mrljao sam.

- Da, da je ostavio trag - to je ono što vas uvek privlači. Šteta što nije popušio cigaretu i ostavio opušak, a onda ga zgazio cipelom koja bi imala đon sasvim posebne šare. Ne - nije bio tako ljubazan. Ali, prijatelju moj, imate bar Vozni red. ABC, to je vaš trag!

- Mislite li da ga je slučajno ostavio?

- Naravno da ne. Namerno ga je ostavio. Otisci pristiju to dokazuju.

- Ali, na njemu nije bilo otisaka.

46

Agata Kristi

- To je baš ono na šta mislim. Kakvo je vreme bilo sinoć? Bila je topla junska noć. Hoda li neko u junskoj noći u rukavicama? Takav bi čovek sigurno privukao pažnju. Ako na ABC-u nije bilo otisaka prstiju, znači da su oni pažljivo izbrisani. Nevin čovek ostavio bi otiske - kriv ne. Dakle, naš ubica ih je namerno tamo ostavio - bez obzira na to Vozni red je bez traga. Neko je kupio taj ABC - neko ga je nosio - tu je mogućnost za nas.

- Mislite da tim putem možemo nešto da saznamo?

- Iskreno govoreći, Hejstings, nemam baš mnogo nade. Ovaj čovek se, ovaj nepoznati Dcs, očigledno ponosi svojim sposobnostima. On nam neće utrti put koji se odmah lako sledi.

- Tako da nam, u stvari, ABC nije uopšte koristan.

- Ne u tom smislu u kome vi mislite.

- U bilo kom smislu?

Poaro nije odmah odgovorio. Onda polako reče:

- Odgovor na to je da. Ovde se susrećemo sa jednom nepoznatom

osobom. Ona je u mraku i želi da ostane u mraku. Ali u samoj prirodi stvari je da ne može izbeći, a da ne baci na sebe neko svetlo. S jedne strane, mi o njemu ne znamo ništa - s druge strane, znamo već dosta. Vidim kako se njegov lik pomalo oblikuje - čovek koji piše dobro i jasno štampana slova - koji kupuje kvalitetan papir - koji oseća snažnu potrebu da izrazi svoju ličnost. Vidim ga kao dete, verovatno zapostavljeno - vidim ga kako raste sa potisnutim osećanjem manje vrednosti - ratujući sa osećanjem nepravde... Osećam kako taj unutarnji poriv - da se afirmiše - da privuče na sebe pažnju - postaje sve jači, a događaji, ili okolnosti ga pritiskaju - možda ga još više ponižavaju. - tako je šibica kresnula o bure baruta...

- Sve su to same pretpostavke - usprotivio sam se. - Praktički, to vam uopšte ne pomaže.

ABC ubistva

47

- Vi dajete prvenstvo krajičku šibice, opušku cigarete, išaranim donovima! Uvek ste tako nešto preferirali! Ali, možemo bar sebi postaviti par praktičnih pitanja. Zašto ABC? Zašto gospođa Ašer? Zašto Andover?

- Prošlost te žene je, čini se, sasvim jednostavna - razmišljao sam. - Razgovori s onom dvojicom su me razočarali. Nisu nam ništa više rekli od onog što smo već znali.

- Istini za volju, nisam ni mnogo očekivao u tom pogledu. Nismo, međutim, mogli da zanemarimo dva moguća kandidata za ubi-stvo.

- Sigurno ne mislite...

- Postoji mogućnost da ubica živi u blizini Andovera. To je mogući odgovor na naše pitanje: „Zašto Andover?“ Dakle, tu smo imali dva muškarci koji su bili u dućanu u to vreme dana. Bilo koji od njih mogao bi da bude ubica. - još uvek ništa ne dokazuje da neko od njih dvoje nije ubica.

- Možda ona klada Ridel - složio sam se.

- Oh, ja sam više sklon tome da ga odmah oslobodim sumnje. Bio je nervozan, bučan, očigledno nesiguran...

- Pa to upravo pokazuje...

- Prirodu dijametralno suprotnu onoj koja je napisala pismo. Osobine za kojima mi moramo da tragamo su taština i samouverenost.

- Neko ko se razmeće svojom važnošću?

- Verovatno. Neki ljudi, međutim, pod nervoznim i skromnim držanjem sakrivaju veliku dozu taštine i samozadovoljstva.
- Ne mislite valjda da mali gospodin Partridž...?
- On je već više le type. Ne bih mogao reći ništa više od toga. On se ponaša kao što bi se ponašao autor pisma - odmah ide u policiju - gura se napred - uživa u svom položaju.
- Stvarno mislite...?

48

Agata Kristi

- Ne, Hejstings. Ja lično mislim da je ubica došao odnekud van Andovera, ali ne smemo zanemariti nijedan pravac istraživanja. Iako ja sve vreme govorim „on“, ne smemo isključiti ni mogućnost da je u pitanju žena.

- Sigurno nije!

- Metod napada upućuje na muškarca, slažem se. Ali anonimna pisma češće pišu žene nego muškarci. Moramo to da imamo na umu.

Ćutao sam neko vreme, a onda sam rekao:

- Šta ćemo sad uraditi?

- Moj energični Hejstings - reče Poaro i nasmeši se.

- Ne, ali šta ćemo da uradimo?

- Ništa.

- Ništa? - razočarao sam se.

- Jesam li ja mađioničar? Čarobnjak? Šta biste želeli da uradim? Razmislio sam malo o tome, ali nisam mogao smisliti odgovor.

Bez obzira na to, bio sam uveren da bi nešto trebalo da se uradi i da ne bismo smeli da gubimo ni časa. Rekao sam:

- Imamo ABC - i papir i koverat...

- Logično, da je u tom pogledu već sve urađeno. Policija raspolaže svim sredstvima za tu vrstu istraživanja. Ako se išta može otkriti u tom pravcu, budite bez brige, oni će to otkriti.

Morao sam da se zadovoljim sa tim.

Narednih dana Poaro, što je bilo čudno, nije bio sklon da razgovara o našem slučaju. Na moj pokušaj da ponovo započnem tu temu, nestrpljivo je odmahnuo rukom.

U sebi sam se plašio da sam shvatio motiv takvog njegovog ponašanja. U vezi s ubistvom gospođe Ašer, Poaro je bio poražen.

ABC ga je izazvao - i ABC je pobedio. Moj prijatelj, naviknut na neprekidni lanac uspeha, bio je osetljiv na svoj neuspeh - tako jako da čak

ABC ubistva

49

nije mogao da podnese razgovor o toj temi. Bilo je to, možda, sitničavo od jednog tako velikog čoveka, ali čak i najuravnoteženiji među nama skloni su tome da im uspeh zavrti glavu. U Poarovom slučaju ovaj je proces trajao godinama. Nije čudo da su njegovi efekti na kraju krajeva postali vidljivi.

Pun razumevanja, poštovao sam slabost mog prijatelja i nisam više pominjao ovaj slučaj. U novinama sam pročitao izveštaj o istrazi. Bio je veoma kratak, nije bilo spomenuto pismo ABC-a, i izjava je glasila da je ubistvo izvršeno od strane jedne ili više nepoznatih osoba. U štampi zločin nije izazvao neku veću pažnju. Nije bio ni po čemu spektakularan. Ubistvo neke starice u sporednoj ulici skoro da je bilo prevladano uzbudljivijim temama.

Da kažem istinu, čitav događaj je počeo malo da bledi i iz mog pamćenja, delimično, mislim, zbog toga što mi se nije sviđalo da na bilo koji način povezem Poaroa s neuspehom, dok 25. jula nije iznenada ponovo živnuo.

Nekoliko dana nisam video Poaroa jer sam preko vikenda bio u Jorksiu. Vratio sam se u ponedeljak posle podne, a pismo je došlo poštom u šest sati. Sećam se kako je Poaro iznenada oštro udahnuo kad je otvorio koverat.

- Došlo je - rekao je.

Gledao sam ga, ne razumevajući.

- Šta je došlo?

- Druga glava dela ABC.

Trenutak sam ga gledao, ništa ne shvatajući. Bio sam stvarno zaboravio na to.

- Pročitajte - reče Poaro i pruži mi pismo.

Kao i pre, bilo je napisano štampanim slovima na kvalitetnom papiru.

50

Agata Kristi

Dragi gospodine Poaro, dakle, šta je? Mislim da sam prvu igru dobio ja. Andover je glatko protekao, zar ne? Ali zabava tek počinje.

Dozvolite mi da vam skrenem pažnju na Bekshilon-Si, 25. ovog meseca.

Dobro se zabavljamo, zar ne? Vaš itd.

ABC

- Gospode Bože, Poaro - povikao sam. - Znači li to da će ovo čudovište pokušati da izvrši još jedan zločin?

- Naravno, Hejstings. Šta ste drugo očekivali? Zar ste mislili da je onaj slučaj u Andoveru izolovan slučaj? Zar se ne sećate da sam rekao: „To je početak“?

- Ali to je strašno!

- Da, to je strašno!

- Suočeni smo sa ubilačkim manijakom. -Da.

Njegova mirnoća je bila impresivnija od bilo kakvog uzbuđenja. Zadrhtavši, pružio sam mu pismo.

Sledećeg jutra održana je konferencija velesila. Lokalni šef policije Saseksa, zamenik komesara Odeljenja za istraživanje zločina, inspektor Glen iz Andovera, superintendent Karter iz Saseksa, Džap i jedan mlađi inspektor pod imenom Krom, zatim dr Tompson, poznati psihijatar, svi su bili na okupu. Poštanski žig na ovom pismu bio je iz Hempsteda, ali prema Poarovom mišljenju ova činjenica nije bila značajna.

Stvar je proučena do tančina. Dr Tompson bio je ugodan čovek srednjih godina, koji se, bez obzira na svoje znanje, izražavao vrlo jednostavno, izbegavajući tehničke pojedinosti svojstvene njegovoj profesiji.

ABC ubistva

51

- Nema nikakve sumnje - rekao je zamenik komesara - da su oba pisma napisana istom rukom. Oba je napisala ista osoba.

- I možemo mirno uzeti za sigurno da je ta osoba odgovorna za ubistvo u Andoveru.

- Tačno. Sada smo dobili upozorenje da će se drugi zločin dogoditi 25. I sutra - u Bekshilu. Koje korake možemo da preduzme-mo?

Lokalni šef policije u Saseksu pogledao je svog superintendanta.

- Dakle, Karter?

Superintendent je tmurno protresao glavom.

- To je teško, ser. Nemamo nikakvu pretpostavku ko bi mogao da

bude Sledeća žrtva. Otvoreno i pošteno govoreći, kakve korake možemo preduzeti?

- Imam predlog - promrljao je Poaro. Svi se okrenuše prema njemu.
- Mislim da je moguće da će prezime buduće žrtve počinjati na slovo B.
- To bi bilo nešto - reče superintendent nesigurno.
- Abecedni kompleks - rekao je zamišljeno dr Tompson.
- Nabacio sam to samo kao mogućnost - ništa više. Palo mi je to na pamet, kad sam video iznad ducanskih vrata one nesretne žene koja je ubijena prošlog meseca jasno napisano ime Ašer. Kad sam dobio pismo u kome se određuje Bekshil, pomislio sam da su možda i žrtva i mesto birani po abecednom sistemu.
- To je moguće - reče doktor. S druge strane, možda je ime Ašer samo koincidencija - možda će žrtva ovog puta, bez obzira kako se zove, opet biti neka starica koja drži dućan. Zapamtite, imamo posla s luđakom. Do sada nam nije dao ključ koji bi nas uputio na motiv.
- Ima li luđak uopšte neki motiv, ser? - upitao je skeptično superintendent.

52 Agata Kristi

- Naravno da ima, čoveče. Nesretna logika je jedna od specifičnih karakteristika akutne manije. Neki luđaci veruju da su božanski predodređeni da ubijaju sveštenike - ili lekare - ili starice u dućanima duvanom - a iza toga uvek postoji neki savršeno nenormalan razlog. Ne smemo dozvoliti da nas ta stvar sa abecedom zavede. To što Bekshil sledi za Andoverom može biti čista slučajnost.
 - Možemo bar preduzeti izvesne mere predostrožnosti, Karter, i obratiti posebno pažnju na sve osobe čija prezimena počinju sa B, posebno na vlasnike malih dućana, kao i pripaziti na sve male dućane duvanom i novinama koje vodi jedna osoba. Mislim da ne možemo ništa više da uradimo. Naravno, kontrolisati sve strance koliko god je to moguće.
- Superintendent je zastenjao.
- Ne zaboravite da se školska godina završava i počinju praznici. Ljudi će ove nedelje preplaviti mesto.
 - Moramo da učinimo ono što možemo - reče oštro lokalni šef policije.

Na redu je bio inspektor Glen.

- Narediću da se drže na oku svi koji imaju neke veze sa 'slučajem Ašer. Ona dva svedoka, Partridž i Ridel, i, naravno, sam Ašer. Ako bude bilo kakvih znakova da nameravaju da otputuju iz Andove-ra, pratićemo ih.

Nakon još nekoliko sugestija i kratkog nevezanog razgovora, sastanak je završen.

- Poaro - rekao sam kad smo išli obalom - ovaj zločin se može sigurno sprečiti?

Izmučeno me je pogledao.

- Zdrava pamet grada punog ljudi protiv bezumlja jednog čove-ka? Bojim se, Hejstings, jako se bojim. Setite se dugotrajnih uspeha Džeka Trboseka.

ABC ubistva 53

- To je grozno - rekao sam.

- Hejstings, ludilo je strašna stvar... Strah me je... veoma me je strah...

9. Ubistvo u Bekshilu-On-Si

Još uvek pamtim moje buđenje 25. jula ujutro. Mora da je bilo oko pola osam.

Poaro je stajao pored mog kreveta i blago me drmao za rame. Bio mi je dovoljan samo jedan pogled na njega da se potpuno probudim.

- Šta je? - upitao sam, sedajući.

Odgovor je bio sasvim jednostavan, ali iza te dve reci ležalo je celo more emocija.

- Dogodilo se.

- Šta? - povikao sam. Hoćete reći - ali danas je 25-ti.

- Dogodilo se sinoć - ili, bolje rečeno, jutros ra..o.

Dok sam skakao iz kreveta i brzo se oblačio, ukratko mi je ispričao ono što je upravo saznao preko telefona.

- Na plaži u Bekshilu našli su telo mlade devojke. Identifikovana je kao Elizabet Bernard, kelnerica u jednoj kafani, koja je živela u malom, nedavno sagrađenom bungalovu, sa svojim roditeljima. Lekar je locirao vreme između 11:30 i 1 posle ponoći.

- Sasvim su sigurni da je to taj zločin? - upitao sam, žurno sapunjajući lice.

- Pod telom je nađen Vozni red ABC otvoren na stranici odlazaka vozova za Bekshil.

Zadrhtao sam.

- To je grozno!

54

Agata Kristi

- Faites attention, Hejstings. Ne bih još želeo tragediju i u mom stanu?

Pokajnički sam obrisao krv sa obraza.

- Kakav nam je plan? - upitao sam.

- Auto će doći po nas za nekoliko minuta. Doneću vam ovamo solju kafe, tako da možemo da krenemo bez odlaganja.

Dvedeset minuta kasnije prelazili smo brzim policijskim kolima Temzu na putu za Bekshil.

S nama je putovao inspektor Krom, koji je prisustvovao sastanku onog dana i koji je bio službeno zadužen za ovaj slučaj.

Krom je bio sasvim drukčiji tip službenika od Džapa. Mnogo mlađi, miran, superioran. Iako dobro obrazovan i načitan, bio je, za moj ukus, za nijansu prezadovoljan samim sobom. Nedavno se proslavio hvatanjem zločinca - trag koji je strpljivo sledio - u seriji ubistva dece. Očigledno je bio odgovarajuća osoba za preuzimanje sadašnjeg slučaja, ali, po mom mišljenju, bio je suviše svestan ove činjenice. Prema Poarou se ponašao malo pokroviteljski. Popuštao mu je - kao što mladi čovek popušta starijem, samosvesno i velikodušno.

- Imao sam dug razgovor sa doktorom Tomsonom - rekao je. - On je vrlo zainteresovan za „lančani“ ili „serijski“ tip ubistva. To je rezultat izuzetno iskrivljenog tipa mentaliteta. Kao pravnik, naravno, čovek ne može dobro da oceni te fine nijanse, onako kako se predstavljaju medicinaru. - Nakašljao se. - U stvari - moj poslednji slučaj - ne znam da li ste o tome čitali - slučaj Mejbl Homer, znate, devojčice iz Masvel Hila - taj Kaper je bio izuzetan. Bilo je zavidljivo teško da mu se pripíše zločin - bio mu je to treći! Izgledao je normanlan, kao vi ili ja. Ali postoje različiti testovi - verbalne zamke, znate - sasvim moderne, naravno, u vaše vreme ništa slično nije postojalo. Ako ga navedete da se nečim oda, vaš je! Zna da vi znate i popuste mu nervi. Počinje da se odaje na sve strane.

ABC ubistva

55

- Čak i u moje vreme tako nešto se ponekad događalo - reče Poaro. Inspektor Krom ga pogleda i promrlja uljudno:

- Ah, tako?

Neko vreme je vladala tišina. Kad smo pošli u Nju Kros Stejšn, Krom reče:

- Ako postoji bilo šta što biste želeli da me pitate u vezi s ovim slučajem, izvolite.

- Pretpostavljam da nemate opis mrtve devojke?

- Imala je dvadeset tri godine, radila je kao konobarica u kafani „Crvena mačka“...

- Pas ga. Mislio sam - da li je bila lepa?

- Sto se toga tiče, nemam nikakve informacije - povlačio se inspektor Krom. Njegovo ponašanje kao da je govorilo. - No, krasno -ovi stranci! Svi su isti!

Poarove oči malo zaigraše.

- To vam ne izgleda važno, to? Pa ipak, pour une femme, to je najvažnije. Često odlučuje o njenoj sudbini.

Inspektor Krom je uzmaknuo.

- Ah, tako? - upitao je ljubazno. Ponovo tišina.

Tek kad smo se približavali Sevenouksu, Poaro je ponovo započeo razgovor.

- Da li ste slučajno informisani kako je i čime je devojka zadavljena?

Inspektor Krom je brzo odgovorio.

- Zadavljena je svojim vlastitim pojasem - zaključio sam da je bio debeo i pleten.

Poarove oči se raširiše.

56

Agata Kristi

- Aha - rekao je. - Konačno imamo jednu sasvim određenu informaciju. To nam nešto govori, zar ne?

- Još ga nisam video - reče inspektor Krom hladno. Njegova opreznost i nedostatak mašte činila me je nervoznim.

- To na neki način obeležava ubicu - rekao sam. - Vlastiti pojas. Pokazuje njegovu zversku prirodu!

Poaro mi je dobacio pogled koji nisam razumeo. Na prvi pogled kao da je izražavao veselo nestrpljenje. Pomislio sam da me možda upozorava da ne budem suviše otvoren s inspektorom.

Ponovo sam se vratio ćutanju.

U Bekshilu nas je doćekao superintendent Karter. S njim je bio mladi inspektor po imenu Kelsi, prijatne spoljašnjosti i inteligentnog izgleda. Bio je određen da radi na ovom slućaju s Kromom.

- Krom, vi ćete sigurno hteti sami da obavite ispitivanja - reće superintendent. - Tako da ću da vam isprićam samo glavne taćke, a onda moćete odmah da poćnete.

- Hvala vam, ser - reće Krom.

- Obavestili smo njenog oca i majku - rekao je superintendent. - Naravno, bio je to strašan šok za njih. Ostavio sam ih da se malo oporave pre ispitivanja, tako da tamo moćete poćeti od poćetka.

- Postoje još neki ćlanovi porodice - zar ne? - upita Poaro.

- Sestra - daktilografkinja u Londonu. Stupili smo u vezu sa njom. A tu je i mladić - u stvari, pretpostavljalo se da je izašla sa njim sinoć.

- Da li je ABC od pomoći? - upitao je Krom.

- Evo ga - superintendent pokaće glavom na sto. - Nema otisaka prstiju. Otvoren je na stranici odlazaka vozova za Bekshil. Rekao bio da je nov - ne izgleda da je mnogo upotrebljavan. Nije kupljen nigde u blizini. Ispitao sam sve novinarnice.

- Ko je otkrio telo, ser?

ABC ubistva

57

- Pukovnik Dćerom, jedan stari pukovnik koji rano ujutro izlazi da se nadiše svećeg vazduha. Izašao je sa svojim psom oko 6 ujutro. Išao je u pravcu Kudena i duć plaće. Pas je nešto nanjušio. Pukovnik ga je pozvao, a pas nije hteo da se vrati. Pukovnik je pomislio da se nešto neobićno događa. Pošao je za psom i pogledao. Veoma se dobro ponašao. Uopšte je nije dotakao i odmah nam je telefonirao.

- A vreme smrti je tu negde oko ponoći?

- Izmeću ponoći i jedan sat posle ponoći - to je sigurno. Naš ubica je ćovek od reci. Ako kaće 25-i, onda je to 25-i, - pa makar samo par minuta tog dana.

Krom potvrdno klimnu glavom.

Da, takav je njegov mentalitet. Ima li još nešto? Niko nije video ništa što bi nam moglo pomoći?

- Koliko mi znamo, ne. Ali, još je rano. Svi koji su sinoć vide-li devoćku u belom kako se seta sa mladićem uskoro će dotrćati da

nam to kažu, a pošto je sinoć, prema mojoj proceni, oko četiri ili pet stotina devojaka u belom šetalo s mladićem, biće to lep posao.

- Dobro, ser, najbolje da pođem - reče Krom. - Imamo kafanu i roditeljsku kuću devojke. Najbolje da posetim i jedno i drugo. Kel-si može da pođe sa mnom.

- A gospodin Poaro? - upita superintendent.

- Pridružiću vam se - Poaro se lako naklonio Kromu.

Krom kao da se malo naljutio. Kelsi, koji pre nije poznavao Po-aroa, široko se smešio.

Činjenica vredna žaljenja je to da su ljudi koji prvi put vide mog prijatelja skloni tome da ga smatraju prvoklasnom šalom.

- Sta je sa pojasom kojim je zadavljena? - upita Krom. - Gospodin Poaro misli da je to vredan trag. Verovatno bi želeo da ga vidi.

- Du tout - reče Poaro brzo. - Pogrešno ste me razumeli.

58

Agata Kristi

- Ništa od toga - rekao je Karter. - Nije u pitanju kožni pojas - da jeste, možda bi se našli otisci prstiju. Radi se o debelo ispreple-tanoj svili - idealna stvar za tu svrhu.

Zadrhtah.

- Dakle - reče Krom - najbolje da pođemo. Odmah smo krenuli.

Najpre smo posetili „Crvenu mačku“. Bila je to standardna kafa-nica, smeštena na obali mora. Stolovi su bili mali, prekriveni naran-džastim kockastim stolnjacima, a stolice od pruća, izuzetno neudobne, sa naranđastim jastucima. Bila je to vrsta kafane u kojoj se služi jutarnja kafa, pet različitih vrsta čajeva (Devonšajr, farmhaus, voćni, Karlton i običan) i skroman ručak za ženski deo populacije, na pri-mer, kajgana, morski račići i makaroni.

Upravo je počelo služenje jutarnje kafe. Direktorica nas je brzo uvela u vrlo prljavu radnu sobu.

- Gospođica - hmm - Merion? - upitao je Krom. Gospođica Merion je promeketala visokim, ucveljenim glasom otmene dame:

- To sam ja. To je strašno tužna stvar. Strašno tužna. Ne mogu ni da zamislim kakav će to uticaj imati na našu kafanu!

Gospođica Merion je bila vrlo mršava žena, četrdesetih godina, čupave naranđaste kose (u stvari i sama je jako ličila na crvenu mačku). Nervozno se igrala raznim drangulijama koje su bile

sastavni deo njene uniforme. - Doživete pravi bum - ohrabrio ju je inspektor Kelsi. - Videćete! Nećete biti u stanju da poslužite sve goste!

- Gnusno - rekla je gospođica Merion. - Zaista gnusno. Čovek počinje da očajava nad ljudskom prirodom.

Međutim, bez obzira na to, oči joj se razvedriše.

- Šta možete da mi kažete o mrtvoj devojci, gospođice Merion?

- Ništa - odrešito reče gospođica Merion. - Apsolutno ništa!

ABC ubistva

59

- Koliko dugo je ovde radila?

- Ovo je bilo drugo leto.

- Jeste li bili zadovoljni sa njom?

- Bila je dobra konobarica - brza i ljubazna.

- Bila je lepa, zar ne? - upita Poaro.

Gospođica Merion mu je dobacila jedan od onih „Oh, ti stranci” pogleda.

- Bila je zgodna i uredna - rekla je suzdržano.

- Kada je sinoć završila sa poslom? - upitao je Krom.

- U osam sati. Mi zatvaramo u osam. Ne služimo večere. Nema interesa za njih. Ljudi dolaze ponekad na kajganu i čaj (Poaro zadržta) do sedam sati, ponekad i posle sedam, ali navala je gotova do 6.30.

- Da li vam je spomenula kako namerava da provede večer?

- Naravno da nije - reče gospođica Merion. - Nismo bile u takvim odnosima.

- Da li je neko došao po nju? Ili nešto slično? -Ne.

- Da li je izgledala kao i obično? Da li je možda bila uzbuđena ili neraspoložena?

- Ne bih mogla reći - reče gospođica Merion neodređeno.

- Koliko konobarica zapošljavate?

- Normalno dve, i još dve posebno nakon 20. jula pa sve do kraja avgusta.

- Ali, Elizabet Bernard nije bila jedna od tih.

- Gospođica Bernard je bila stalan službenik.

- Ko je druga?

- Gospođica Higli. Ona je vrlo simpatična mlada žena.

- Da li su se ona i gospođica Bernard družile?
- Ne bih mogla reći.
- Možda je bolje da porazgovaramo sa njom.

60

Agata Kristi

- Sada?
- Sa vašim dopuštenjem.
- Poslaću vam je - reče gospođica Merion, ustajući. - Molim vas da je zadržite što je kraće moguće. Upravo imamo uobičajenu jutarnju navalu za kafu.

Sva mačkasta i crvenokosa, gospođica Merion se udalji.

Jako je otmena - primetio je gospodin Kelsi. Imitirao je njen usiljen glas: - Ne bih mogla reći.

U sobu je uletela jedra devojka, malo zadihana, tamne* kose, ružičastih obraza i tamnih očiju koje su igrale od uzbuđenja.

- Poslala me je gospođica Merion - izustila je, hvatajući dah.

- Gospođica Higli?

- Da, to sam ja.

- Poznavali ste Elizabet Bernard?

- Oh, da, poznavala sam Beti. To je strašno! To je više nego strašno! Ne mogu da verujem da je to istina. Čelo jutro govorim devoj-kama da jednostavno ne mogu da poverujem u to! „Znate, devojke“, rekla sam im, „to jednostavno nije moguće“. Beti! Beti Bernard, koja je ovde stalno sa nama, ubijena! „Jednostavno ne mogu da verujem“, kazala sam. Uštinula sam se nekoliko puta ne bi li se probudila. Beti je ubijena... To je - no, znate šta hoću da kažem - to izgleda tako nestvarno.

- Dobro ste poznavali pokojnicu? - upitao je Krom.

- Pa, ona je ovde radila duže od mene. Ja sam došla tek u martu. Ona je već prošle godine bila ovde. Bila je dosta tiha, ako znate na šta mislim. Nije se mnogo Šalila ili smejala. Ne mislim time da je baš bila tiha - volela je da se zabavlja i tome slično - ali nije - pa, i bila je i nije bila tiha, ako znate na šta mislim.

Moram da kažem da je inspektor Krom bio izuzetno strpljiv. Kao svedok, gospođica Higli je mogla da natera čoveka u ludilo. Svaku

ABC ubistva

61

tvrdnju koju je izrekla ponovila je bar pet-šest puta. Čist rezultat bio je krajnje mizeran. Nije bila intimna sa pokojnicom. Elizabet Berard, koliko smo shvatili, smatrala se za stepen višom od gospođice Higli. U radno vreme ponašala se prijateljski, ali inače se nisu viđale. Elizabet Bernard imala je „prijatelja“ - zaposlenog u posredništvu za kupovinu i prodaju nekretnina blizu stanice. Kurt i Brunskil. Ne, nije to bio ni gospodin Kurt ni gospodin Brunskil. On je tamo zaposlen kao činovnik. Ne zna njegovo ime. Ali dobro ga zna iz viđenja. Privlačan je - oh, veoma je privlačan i uvek je tako lepo obučen. Sasvim jasno, zrnce ljubomore bilo je u srcu gospođice Higli.

Na kraju se pokazalo sledeće. Elizabet Bernard nije nijednoj od devojaka poverila svoje planove za to večer, ali, po mišljenju gospođice Higli, ona je sigurno imala sastanak s „prijateljem“. Imala je na sebi novu belu haljinu, „jako slatku sa modernim dekolteom“. Porazgovarali smo i s druge dve devojke, ali bez rezultata. Beti Bernard nije ništa rekla o svojim planovima, i niko je nije to večer video u Bekshilu.

10. Bernardovi

Roditelji Elizabet Bernard živeli su u malom bungalovu, jednom od pedesetak sličnih koje je preduzetni graditelj nedavno podigao na rubu grada. Zvao se Landudno.

Gospodin Bernard, krupan pedesetogodišnjak zbunjena izgleda, primetio nas je dok smo se približavali i čekao nas je na vratima.

- Udite, gospodo - rekao je. Inspektor Kelsi preuzeo je inicijativu.

- Inspektor Krom iz Skotland Jarde, ser - rekao je. - Došao je da nam pomogne.

62

Agata Kristi

- Iz Skotland Jarde? - reče gospodin Bernard, pun nade. - To je dobro. Tog zločinca morate uhvatiti. Jadna moja devojčica - Lice mu se iskrivilo od očaja.

- A ovo je gospodin Herkul Poaro, takođe iz Londona, i o... ovaj...

- Kapetan Hejstings - reče Poaro.

- Drago mi je, gospodo - mehanički je rekao gospodin Bernard.

- Izvolite unutra. Ne znam da li će moja jadna žena biti u stanju da dođe. Potpuno je slomljena.

Ipak, dok smo se mi smestili u dnevnoj sobi, pojavila se i gospođa

Bernard. Očigledno je gorko plakala, oči su joj bile crvene i hodala je nesigurno kao što hodaju ljudi koji su pretrpeli veliki šok.

- O, majko, to je lepo - rekao je gospodin Bernard. - Sigurna si da si dobro - ha?

Pomilovao ju je po ramenu i stavio je u stolicu.

- Superintendant je bio vrlo ljubazan - reče gospodin Bernard. - Nakon što nas je obavestio o tome, rekao je da će ispitivanje ostaviti za kasnije, kad se malo oporavimo od prvog šoka.

- To je tako okrutno. Oh, to je tako okrutno - žalosno je zava-pila gospođa Bernard. - Ne postoji ništa okrutnije, ništa.

Glas joj je imao pevnu intonaciju tako da sam na trenutak pomislio da je strankinja, a onda sam se setio imena na vratima i shvatio da je njen izgovor znak njenog viteškog porekla.

- Madam, znam da je to jako bolno - rekao je inspektor Krom.

- Mi saosećamo sa vama, ali moramo da znamo sve činjenice da bismo se što pre latili posla.

- To je razborito, zaista - rekao je gospodin Bernard, klimnuvši glavom u znak pristanka.

- Vaša ćerka je imala dvadeset i tri godine, kako su mi rekli. Zivela je ovde sa vama i radila u kafani „Crvena Mačka“, je li tako?

ABC ubistva

63

- Tako je.

- Ovo je nova kuća, zar ne? Gde ste pre živeli?

- Ja sam radio u prodavnici železne robe u Keningtonu. Pre dve godine otišao sam u penziju. Uvek sam hteo da živim kraj mora.

- Imate dve ćerke?

- Da. Moja starija ćerka radi u kancelariji u Londonu.

- Niste se uznemirili kad se vaša ćerka sinoć nije vratila kući?

- Nismo znali da se nije vratila - žalosno reče gospoda Bernard. - Tata i ja uvek odlazimo rano na spavanje. U devet sati. Nismo uopšte znali da Beti nije došla kući sve dok nije došao policajac i rekao... i rekao...

Glas ju je izdao.

- Da li je vaša ćerka imala običaj da se - ovaj - vraća kasno kući?

- Znate kakve su današnje devojke, inspektore - rekao je Bernard. - Nezavisne, eto kakve. U ove letnje večeri ne žuri se kući. Svejedno,

Beti se obično vraćala do jedanaest.

- Kako je ulazila? Da li su vrata ostajala otvorena?

- Ostavljali smo ključ pod otiračem - uvek smo tako radili.

- Priča se, čuo sam, da je vaša ćerka bila verena i da je trebalo da se uda?

- Mladi ljudi danas ne pate od formalnosti - reče gospodin Bernard.

- On se zove Donald Frejzer i jako mi se sviđa. Jako mi se sviđa - rekla je gospođa Bernard. - Jadan momak, biće to strašno za njega. Pitam se da li već zna?

- On radi za Kurta i Brunskila, kako mi je rečeno?

- Da, oni posreduju pri kupovini i prodaji nekretnina.

- Da li je on obično uveče posle posla čekao vašu ćerku?

- Ne uvek. Možda jednom ili dva puta nedeljno.

64

Agata Kristi

- Zna li da li je i juče imala sastanak sa njim?

- Nije nam ništa rekla. Beti nije nikad mnogo govorila o tome šta radi ili kuda ide. Ali, bila je dobra devojka, dobra. Oh, ne mogu da verujem...

Gospođa Bernard je opet počela da jeca.

- Saberite se, ženo. Ne dajte se, majko - hrabrio ju je muž. - Moramo naći uzrok ovom...

- Sigurna sam da Donald ne bi nikad - ne bi nikad - jecala je gospođa Bernard.

- Saberite se, saberite se - ponavljao je gospodin Bernard. Obratio se inspektorima.

- Sam Bog zna koliko bih želeo da vam pomognem - ali činjenica je da ne znam ništa - ništa što bi moglo da vam pomogne da nađete tu podlu hulju koja je to učinila. Beti je obična vesela, sretna devojka - s pristojnim mladićem s kojim je - pa, u moje doba reklo bi se - izlazila. Jednostavno ne razumem zašto bi neko hteo da je ubije - to je besmisleno.

- Blizu ste istine, gospodine Bernard - reče Krom. - A sada bih želeo da pogledam sobu gospođice Bernard. Možda je tamo nešto - pisma - ili dnevnik.

- Izvolite, pogledajte - rekao je gospodin Bernard, ustajući. Pošao je ispred nas. Krom je išao za njim, pa onda Poaro, za njim

Kelsi, a ja sam bio odstupnica.

Zastao sam malo da zavežem pertlu koja se odvezala i dok sam to radio, napolju se zaustavio taksu i iz njega je iskočila neka devojkica. Platila je i požurila prema kući, noseći u ruci mali kovčez. Kad je ušla i videla me, naglo se zaustavila.

U njenom držanju bilo je nešto tako privlačno, da me je zbunilo.

- Ko ste vi? - rekla je.

ABC ubistva

65

Sišao sam par stepenica niže. Bio sam u neprilici - šta da kažem? Svoje ime? Ili da kažem da sam došao ovamo sa policijom? Međutim, devojkica mi uopšte nije dala vremena da se odlučim.

- Oh, u redu - rekla je. - Mogu da pretpostavim.

Skinula je svoju malu belu vunenu kapu i bacila je na pod. Kako se okrenula, svetlo je palo na nju, tako da sam je bolje video.

Moj prvi utisak bio je da je preda mnom jedna od onih holandskih lutki sa kojima su se u detinjstvu igrale moje sestre. Kosa joj je bila crna, ošišana kratko, sa šiškama na čelu. Imala je visoko položene kosti lica i modernu uglastu figuru, na svoj način privlačnu. Nije bila lepa - pre ružna - ali u njoj je bilo nešto - neki intenzitet, neka prodornost, zbog koje čovek nije mogao a da se ne osvrne za njom.

- Vi ste gospođica Bernard? - upitao sam.

- Ja sam Megan Bernard. Pretpostavljam da vi pripadate policiji?

- Pa - rekao sam - ne baš... Prekinula me je.

- Mislim da nemam šta da vam kažem. Moja sestra je bila lepa i pametna devojkica, koja nije drugovala sa muškarcima. Do viđenja.

Govoreći to, nasmejala se i izazivački me posmatrala. „ - To je besprekoran izraz, zar ne? - rekla je.

- Ja nisam reporter, ako je to ono na šta ciljate.

- Pa šta ste onda? - osvrnula se. - Gde su mama i tata?

- Vaš otac upravo pokazuje policiji sobu vaše sestre. Majka je unutra. Jako je uzrujana.

Izgledalo je da je devojkica donela neku odluku.

- Uđite ovamo - rekla je.

Otvorila je jedna vrata i ušla. Pošao sam za njom i našao se u maloj, urednoj kuhinji. Upravo sam hteo da zatvorim vrata iza sebe -kada sam naišao na neočekivani otpor. Sledećeg trenutka Paoro je tiho

skliznuo u prostoriju i zatvorio vrata za sobom.

66

Agata Kristi

- Gospođica Bernard? - naklonio se.

- Gospodin Herkul Poaro - predstavio sam ga. Megan Bernard ga je odmerila pogledom.

- Čula sam za vas - rekla je. - Vi ste pomodni privatni detektiv, zar ne?

- Opis baš i nije laskav - ali zadovoljava - reče Poaro. Devojka je sela na rub kuhinjskog stola. Izvukla je iz torbice cigaretu, stavila je među usne, zapalila, i odbivši dim, rekla:

- Nekako ne mogu da shvatim kakve veze ima gospodin Herkul Poaro sa našim skromnim malim zločinom.

- Gospođice, ono što vi ne shvatate i ono što ja ne shvatam, ispunilo bi knjige i knjige. Ali, to uopšte nema nikakvog praktičnog značaja. Ono što jeste od praktičnog značaja je nešto što će biti teško ustanoviti.

- Šta je to?

- Gospođice, smrt nažalost stvara predrasude. Predrasude u korist umrlog. Čuo sam šta ste malopre rekli mom prijatelju Hejstingsu. „Le-pa i pametna devojka koja nije drugovala sa muškarcima“. Rekli ste to imitirajući novinarski stil. I to je zaista tako - kad umre mlada devojka, govore takve stvari. Bila je pametna. Bila je sretna. Bila je blaga. Nije imala nikakvih briga. Nije imala nepoželjnih poznanstava. Prema mrtvima smo uvek milosrdni. Zna li šta bih ovog trenutka voleo? Voleo bih da nađem nekoga ko je poznavao Elizabet Bernard, a ko ne zna da je ona mrtva! Onda bih možda čuo ono što bi mi bilo korisno - istinu.

Megan Bernard ga je neko vreme posmatrala, ćuteći i pušeći. Onda je napokon progovorila. Od iznenađenja sam poskočio.

- Beti je bila - rekla je - prava mala budala!

ABC ubistva

67

11. Megan Bernard

Kao što sam rekao, poskočio sam čuvši to što je rekla Megan Bernard, a još više čuvši odrešit poslovni glas kojim je to rekla. Poaro je, međutim, samo klimnuo glavom.

- A la bonne heure - rekao je. - Vi ste inteligentni, gospođice. Megan Bernard je nastavila, istim nepristrasnim glasom.

- Jako sam volela Beti. Ali, ta ljubav me nije sprečavala da vidim da je ona glupa mala budala - pa čak ni da joj to kažem! Sestre su već takve.

- I da li je ona poslušala vaš savet?

- Verovatno ne - reče Megan cinično.

- Gospođice, možete li biti precizni. Devojka je oklevala.

Poaro se nasmešio:

- Pomoći ću vam. Čuo sam šta ste rekli Hejstingsu. Da je vaša sestra bila pametna, sretna devojka koja nije drugovala s muškarcima. Bila je - un peu - suprotno je bilo istina, zar ne?

Megan reče polako:

- Beti nije bila loša. Želela bih da to shvatite. Uvek je bila neposredna. Nije bila devojka za jednu noć. Ništa slično. Ali volela je da izlazi i da pleše i - oh, jeftina laskanja, komplimente i te stvari.

- A bila je lepa, ha?

Po treći put sam čuo ovo pitanje. Ovoga puta reakcija je bila praktična.

Megan je skliznula sa stola, otvorila kovčeg i, izvukavši nešto, pružila to Poarou.

U kožnom okviru bila je fotografija plavokose, nasmejane devojke. Trajna je očigledno bila sveza: kovrdže su štrcale na sve strane. Osmeh je bio nestašan i namešten. Sigurno to nije bilo lice koje bi se

68

Agata Kristi

moglo nazvati lepim, ali bilo je zgodno, na jedan očigledan i jeftin način.

Poaro joj je vratio fotografiju, govoreći:

- Vi i ona uopšte ne ličite, gospođice.

- Oh! Ja predstavljam ružni deo porodice. Uvek sam toga bila svesna. - Prešla je preko toga kao preko nečega nevažnog.

- Sta ste u stvari smatrali glupim u ponašanju vaše sestre? Da li mislite, možda, na njeno ponašanje u vezi gospodina Donalda Frejze-ra?

- Upravo to. Don je vrlo mirna osoba - ali on - pa, jasno, on bi joj zamorio na nekim stvarima - i onda...

- I šta onda, gospođice? Pažljivo ju je posmatrao.

Možda je to bila moja mašta, ali mi se učinilo da je malo oklevala pre nego što je odgovorila.

- Bojala sam se da je može - ostaviti. A to bi bila šteta. On je vrlo solidan i marljiv čovek i bio bi joj dobar muž.

Poaro je i dalje piljio u nju. Ipak, nije pocrvenela, već mu je uzvratila pogled, isto tako čvrst, ali u njemu je bilo još nečeg - nečeg što me je podsetilo na njeno prkosno, prezrivo ponašanje u samom početku.

- Dakle, tako - reče Poaro konačno. - Više ne govorimo istinu. Slegnula je ramenima - rekla je - učinila sam sve što sam mogla da vam pomognem.

Poarov glas je zaustavi.

- Sačekajte, gospođice. Moram da vam nešto ispričam. Vratite se. Nerado je poslušala.

Malo sam se iznenadio kad je Poaro istresao celu priču o pismima sa potpisom ABC, o ubistvu u Andoveru i Voznim redovima koji su nađeni pored leševa.

ABC ubistva

69

Nije mogao da se požali na nedostatak interesovanja sa njene strane. Poluotvorenih usta, sjajnih očiju, ona je gutala svaku njegovu reč.

- Da li je sve to istina, gospodine Poaro?

- Da, jeste.

- Zaista mislite da je moju sestru ubio neki užasni manijak?

- Upravo tako. Duboko je disala.

- Oh! Beti - Beti - kako - kako je to jezivo!

- Vidite, gospođice, da slobodno možete da mi kažete sve što vas pitam. Ne morate brinuti da li će to nekoga povrediti ili ne.

- Da, sad vidim.

- Onda da nastavimo naš razgovor. Nekako sam stekao utisak da je taj Donald Frejzer možda naprasit i ljubomorani, jesam li u pravu?

Megan Bernard reče tiho:

- Sada vam verujem, gospodine Poaro. Reći ću vam apsolutnu istinu. Kao što sam rekla, Don je vrlo mirna osoba - zatvorena osoba ako znate na šta mislim. Nije uvek u stanju da izrazi recima ono što oseća. Ali u sebi se jako grize. I ljubomorani je. Uvek je bio

ljubomoran na Beti. Bio joj je vrlo odan - a, naravno, i ona ga je jako volela, ali Beti nije bila taj tip da voli jednu osobu i da ne primećuje nikog drugog. Jednostavno nije bila takva. Ona je, kako da kažem, imala oko za svakog zgodnog muškarca koji bi je pozdravio. A, naravno, radeći u „Crvenoj mački“, imala je prilike da sretne muškarce - naročito za vreme leta. Uvek je bila spremna za razgovor, i ako bi joj neko nešto dobacio, ona bi mu uzvratila. A onda bi se možda sastali i išli u bioskop ili tako nešto. Ništa ozbiljno - nikad to nije bilo ništa ozbiljno - ona je jednostavno volela da se zabavlja. Govorila je da će jednog dana i tako da se smiri kad se bude udala za Dona, pa želi da se zabavlja dok može.

Megan je zastala i Poaro reče:

70

Agata Kristi

- Shvatam. Nastavite.

- Upravo ovakav način njenog razmišljanja Don nije mogao da razume. Nije mogao da shvati kako može da izlazi sa drugim muškarcima ako ga stvarno voli. I jednom ili dva puta su se oko toga žestoko posvađali.

- Gospodin Don nije bio više miran?

- Svi ti mirni ljudi kad se jednom razbesne, razbesne se u punom smislu te reci. Don se tako razljutio, da se Beti uplašila.

- Kada je to bilo?

- Prva svađa se dogodila pre skoro godinu dana, a druga - gora - pre mesec dana. Ja sam bila kod kuće tog vikenda - i nekako sam ih pomirila, i tada sam pokušala malo da Beti opametim - rekla sam joj da je budala. Sve što je ona rekla bilo je da u tome nema ničeg lošeg. To je bilo istina, ali svejedno postupila je vrlo nesmotreno. Znate, nakon one svađe od pre godinu dana, ona je ponekad lagala, rukovodeći se mišlju da kad čovek nešto ne zna, onda se zbog toga i ne žalosti. Do ove poslednje prepirke je došlo zbog toga što je rekla Donu da ide u Hastings, u posetu prijateljici, a on je ustanovio da je u stvari bila u Istbornu sa nekim muškarcem. Bio je to oženjen čovek, koji je na svaki način hteo to da sačuva u tajnosti, i to je još više pogoršalo stvari. Bila je to strašna scena - Beti je rekla da još nije za njega udata i da ima pravo da izlazi s kim god hoće, a Don je bio potpuno bled i drhtao je i rekao je da će jednog dana - jednog

dana...

-Da?

- Da će da počini ubistvo - reče tiho Megan. Zastala je i uprla pogled u Poaroa.

Ovaj je nekoliko puta ozbiljno klimnuo glavom.

- Tako da ste se vi, logično, bojali...

ABC ubistva

71

- Nisam mislila da je to on uradio - ni jednog trenutka! Ali bojala sam se da i to može doći na dnevni red - ta svađa i sve što je rekao - nekoliko ljudi zna za to.

Poaro je opet ozbiljno klimnuo glavom.

- Upravo tako. I mogu reći, gospođice, da bi se to i dogodilo da ubica nije tako samoljubiv. Ako Donald Frejzer izbegne sumnju, biće to jedino zahvaljujući manijačnom hvalisanju ABC-a.

Ćutao je trenutak ili dva, a onda je rekao:

- Znete li da se vaša sestra poslednjih dana sastajala sa tim oženjenim čovekom ili sa bilo kojim drugim čovekom?

Megan je mahnula glavom.

- Ne znam. Nisam bila ovde, znate.

- Kakvo je vaše mišljenje?

- Možda se nije sastala ponovo baš sa tim čovekom. On je verovatno nestao kad se pokazalo da će možda doći do skandala, ali ne bi me iznenadilo da Beti opet nešto - pa, slagala Donu. Znete, ona je jako volela u ples i bioskop, a Don, naravno nije-mogao sebi da priušti da je stalno izvodi. ^- ^- Ako je tako, da li je moguće da se nekom poverila? Na pri-mer, onoj devojci u kafani?

- Mislim da to nije verovatno. Beti je nije podnosila. Mislila je da je prosta. A druge devojke su bile nove. U svakom slučaju, ona nije bila osoba koja voli da se poverava.

Iznad njene glave oštro je zatreperilo električno zvonce.

Otišla je do prozora i nagnula se van. Smesta je povukla glavu.

- To je Don...

- Dovedite ga ovamo - brzo reče Poaro. - Hteo bih da porazgovaram sa njim pre nego što dospe u ruke našem dragom inspektoru.

Za tren oka Megan Bernard je izašla iz kuhinje i vratila se, držeći za ruku Donalda Frejzera.

72

Agata Kristi

12. Donald Frejzer

Odmah sam se sažalio nad njim. Njegovo bledo izmučeno lice i pometeni pogled pokazivali su kakav je šok pretrpeo. Bio je to mladić snažne grade, stasit, visok preko 180 cm, nije bio lep, ali mu je lice bilo simpatično, pegavo, kosti lica izrazite, a kosa plameno crvena.

- Šta ovo znači, Megan? - rekao je. Zašto smo došli ovamo? Za ime Boga, reci mi - upravo sam čuo - Beti...

Glas mu se prekinuo. Poaro mu je podmetnuo stolicu i on se sruši na nju. Onda moj prijatelj izvadi iz džepa čaturicu, izli malo tečnosti iz nje u čašu i reče:

- Popijte ovo, gospodine Frejzer. Ciniće vam dobro.

Mladić je poslušao. Konjak mu je malo povratio boju. Uspravio se na stolici i opet se obratio devojci. Sad je bio potpuno miran i vladao je sobom.

- To je istina, pretpostavljam? - rekao je. - Beti je - mrtva - ubijena?

- To je istina, Don.

Mehanički je upitao: - Došla si iz Londona?

- Da. Tata mi je telefonirao.

- Onim u 9.20, zar ne? - rekao je Donald Frejzer.

Plašeći se stvarnosti, on je bežao u sigurnost beznačajnih sitnica.

-Da.

Trenutak je vladala tišina, a onda Frejzer reče:

- A policija? Rade li nešto?

- Sad su gore. Pregledaju verovatno Betine stvari.

- Nemaju nikakve ideje ko....? Ne znaju...?

Zastao je. Kao i sve osetljive, povučene osobe nije voleo izražavati recima grube činjenice. Poaro se malo pomakao napred i postavi ABC ubistva

73

pitanje. Glas mu je bio poslovan, činjenički, kao da pita nešto beznačajno.

- Da li vam je gospođica Bernard sinoć rekla kuda ide? Frejzer je odgovorio mehanički. Izgledalo je kao da govori nesvesno, mehanički.

- Rekla mi je da ide sa prijateljicom u St. Leonards.

- Jeste li joj poverovali?

- Ja... Automat je iznenada oživeo. - Šta dođavola hoćete time da kažete?

Pogled na njegovo preteće lice, zgrčeno od iznenadnog besa, uverio me je da se devojka s pravom bojala da ne izazove njegovu ljutnju.

Paoro reče odrešito:

- Beti Bernard je bio neki ubilački manijak. Jedino time što ćete govoriti istinu možete da nam pomognete da uđemo u trag ubici.

Pogledao je Megan.

- To je u redu, Don - rekla je. - Sad nije vreme da razmišljamo o našim ili bilo čijim osećanjima. Moraš s tim da budeš načisto.

Donald Frejzer je sumnjičavo pogledao Poaroa.

- Ko ste vi? Vi ne pripadate policiji?

- Ja sam bolji od policije - reče Poaro. Rekao je to bez arogancije. Za njega, to je, jednostavno, bilo konstatovanje činjenica.

- Ispričaj mu - reče Megan. Donald Frejzer je kapitulirao.

- Ja... nisam siguran - rekao je. - Verovao sam joj kad mi je rekla. Nisam pomislio na nešto drugo. Ali kasnije - možda me nešto u njenom ponašanju navelo na to. Jednostavno - jednostavno sam počeo da razmišljam.

- Da? - reče Poaro.

74

Agata Kristi

Seo je nasuprot Donaldu Frejzeru. Netremice je posmatrao mladića i kao da ga je hipnotisao.

- Stideo sam se samog sebe zbog toga što sam tako sumnjičav. Ali, bio sam sumnjičav... Pomislio sam da odem do obale i da vidim kad će otići iz kafane. Stvarno sam tamo otišao. A onda sam osetio da to jednostavno ne mogu da uradim. Beti bi me videla i naljutila bi se. Odmah bi shvatila da je pratim.

- Šta ste učinili?

- Otišao sam u St. Leonards. Stigao sam tamo do osam sati. A onda sam čekao autobuse - da bih video da li je ona u njima... Ali od nje nije bilo ni traga...

- I onda?

- Izgubio sam - izgubio sam glavu. Bio sam uveren da je sa nekim

muškarcem. Pomislio sam da ju je verovatno odvezao autom u Hastings. Otišao sam tamo - tražio je u hotelima i restoranima, pred bioskopima - išao sam na mol. Sve same gluposti. Čak i da je bila tamo, verovatno je ne bih našao, a, u svakom slučaju, ima stotine mesta gde su mogli da odu umesto u Hastings.

Zastao je. Bez obzira na to što mu se glas nije promenio, na trenutak sam osetio u njemu prigušen nagoveštaj onog slepog bola i besa koji ga je obuzimao u vreme koje je upravo opisivao.

- Na kraju sam odustao - i vratio se.

- Koliko je bilo sati?

- Ne znam. Šetao sam. Mora da je bila ponoć ili nešto posle ponoći kad sam stigao kući...

- To znači...

Kuhinjska vrata se otvoriše.

- A, tu ste - reče inspektor Kelsi.

Inspektor Krom progura se kraj njega, bacivši pogleda na Poaroa i na dva stranca.

ABC ubistva

75

- Gospođica Megan Bernard i gospodin Donald Frejzer - predstavio ih je Poaro.

- Inspektor Krom iz Londona - objasnio je. Obrativši se inspektoru, rekao je:

- Dok ste vi obavljali svoja istraživanja na spratu, ja sam porazgovarao sa gospođicom Bernard i gospodinom Frejzerom, pokušavajući da nađem nešto što bi bacilo svetlo na ćelu stvar.

- A, tako? - reče inspektor Krom, u mislima usredsređen ne na Poaroa, već na dvoje pridošlica.

Poaro se povukao u predvorje. Inspektor Kelsi, dok je prolazio pored njega, uljudno mu reče:

- Jeste li nešto saznali?

Ali, pažnju mu je odvratio neko pitanje njegovog kolege, i nije ni pričekao na odgovor.

Pridružio sam se Poarou u predvorju.

- Da li vam je nešto upalo u oči, Poaro? - upitao sam.

- Samo začuđujuća velikodušnost ubice, Hejstings. Nedostajalo mi je hrabrosti da mu kažem da nemam pojma šta je

time hteo da kaže.

13. Sastanak

SASTANCI!

Sećajući se slučaja ABC, uglavnom se sećam sastanaka.

Sastanak u Skotland Jardu. Kod Poaroa. Oficijelnih sastanaka. Neoficijelnih sastanaka.

Na ovom sastanku o kom je reč, trebalo je doneti odluku da li da se činjenice koje se odnose na anonimna pisma objave u štampi ili ne.

76

Agata Kristi

Ubistvo u Bekshilu privuklo je znatno više pažnje od onog u Andoveru.

Ono je, naravno, sadržvalo mnogo više elemenata privlačnih za javnost. Prvo, žrtva je bila mlada i lepa devojkica. Zatim, dogodilo se u omiljenom letovalištu.

Javnost je bila u potpunosti informisana o svim detaljima zločina, pa ipak sve to se iznova svakoga dana prepričavalo. - Vozni red ABC dobio je svoj deo pažnje. Omiljena teorija je bila da ga je ubica kupio u dotičnom mestu i da je to važan trag u njegovom pronalaženju. Isto tako, prema toj teoriji, iz toga je bilo jasno da je ubica doputovao vozom i da je nameravao da se vrati u London.

U kratkim izveštajima o ubistvu u Andoveru Vozni red uopšte nije figurirao, tako da je bilo malo verovatno da će publika povezati ova dva zločina.

- Moramo se odlučiti u pogledu taktike - rekao je zamenik komesara.

- Stvar je u tome - koji će nam put doneti najbolje rezultate? Da li da predočimo činjenice javnosti - i privučemo je da sarađuje - konačno, to bi bila saradnja nekoliko miliona ljudi, koji bi tragali za luđakom...

- On neće izgledati kao luđak - dobacio je dr Tompson.

- Koji bi tragali za prodavnicima ABC-a - i tako dalje. S druge strane, postoje prednosti rada u mraku - kad naš ubica ne zna čime se bavimo, ali tu je i činjenica da on vrlo dobro zna da mi znamo. Svojim pismima on namerno privlači pažnju na sebe. Krom, šta vi mislite o tome?

- Ja na to gledam ovako, ser. Ako se odlučite na objavljivanje, igrate njegovu igru. To je ono što on želi - publicitet - glasovitost. To je ono što on traži. U pravu sam, zar ne, doktore? On želi da napravi

senzaciju.

Tompson je potvrdno klimnuo glavom.

ABC ubistva

77

Zamenik komesara reče zamišljeno:

- Znači vi ste za to da mu se pomrse računi? Da mu se uskrati publicitet za kojim on toliko žudi. A vi, gospodine Poaro?

Poaro nije odmah odgovorio. A onda je rekao, pažljivo birajući reci:

- Za mene je to teško, ser Lajonel. Ja sam, moglo bi se reći, zainteresovana strana. Ja sam izazvan. Ako kažem „Sakrijte tu činjenicu - ne objavljujte je“, zar se ne bi pomislilo da je u pitanju moja taština? Da se plašim za svoj ugled? Teško je to! Otvoreno reći sve - to ima svojih prednosti. To je bar upozorenje... S druge strane, uveren sam, isto kao i inspektor Krom, da je to ono što ubica želi da uradimo.

- Hmm! - reče zamenik komesara, trljajući bradu. Pogledao je prema dr Tompsonu. - Pretpostavimo da našem luđaku uskratimo zadovoljstvo publiciteta za kojim čezne. Šta će uraditi?

- Počiniće još jedan zločin - spremno reče doktor. Nateraće vas da prenaglite.

- A ako napravimo od toga senzaciju u novinama, kakva će biti njegova reakcija?

- Isti odgovor. Na prvi način hranite njegovu megalomaniju, na drugi - potiskujete je. Rezultat je isti. Još jedan zločin.

- Šta vi kažete, gospodine Poaro?

- Slažem se sa dr Tompsonom.

- U škripcu smo - ha? Šta mislite - koliko zločina namerava da izvrši taj - luđak?

Dr Tompson je pogledao prema Poarou.

- Izgleda od A do Ž - veselo je rekao.

- Naravno - nastavio je - neće stići dotle. Ni blizu. Uхватиćete ga mnogo pre toga. Bilo bi zanimljivo znati kako bi se snašao sa slovom H (iks). - Osetivši krivicu zbog ovog čisto larpularističkog raz78 Agata Kristi

mišljanja, prekinuo se. - Naravno da ćete ga uhvatiti mnogo pre toga. Recimo, kod G ili H.

Zamenik komesara udario je šakom po stolu.

- Bože moj, pa ne mislite valjda da ćemo imati još pet ubistva?
- Neće ih biti toliko, ser - reče inspektor Krom. - Verujte mi. Rekao je to vrlo samouvereno.

- Na koje slovo abecede vi tipujete, inspektore? - upitao je Po-aro.
U glasu mu se osetila lagana ironija. Pogled koji mu je uputio Krom sadržavao je, pored uobičajene hladne superiornosti, i malo antipatije.

- Možda ćemo ga uhvatiti već sledeći put, gospodine Poaro. U svakom slučaju garantujem da ćemo ga uhvatiti pre nego što stigne do slova F.

Obratio se zameniku komesara.

- Mislim da sasvim dobro shvatam psihologiju ovog slučaja. Dr Tompson će me ispraviti ako pogrešim. Njegovo samopouzdanje, svakog puta kad „uspešno“ počini zločin, naraste za sto posto. Svaki put kad oseti „Ja sam pametan - ne mogu me uhvatiti!“, on postaje sve samopouzdaniji. A to nosi sa sobom i neopreznost. On preuveličava svoju inteligenciju i smatra da su svi ostali više nego glupi. Uskoro se uopšte više neće ni truditi da bude oprezan. U pravu sam, zar ne, doktore?

Tompson je potvrdio glavom.

- Obično je tako. Laički to ne biste mogli bolje da izrazite. Gospodine Poaro, vi se razumete u te stvari. Slažete li se?

Mislim da se Kromu nije svidelo to što se Tompson obratio Po-arou. Smatrao je da je on i jedino on ekspert za te stvari.

- Tako je kao što kaže inspektor Krom - složio se Poaro.

- Paranoja - promrljao je inspektor.

ABC ubistva

79

Poaro se obratio Kromu.

- Da li ste u slučaju Bekshil otkrili neke činjenice koje bi bile od bitnog značaja?

- Ništa određeno. Konobar u „Splendidu“, u Istbornu, prepoznao je fotografiju mrtve devojke. Kaže da je ta mlada žena večerela kod njih u društvu muškarca srednjih godina, koji je nosio naočare. Fotografiju su prepoznali i u motelu „Grimizni trkač“, na pola puta između Bekshila i Londona. Kažu da je tamo bila s nekim muškarcem koji je ličio na pomorskog oficira. Oboje ne može biti

tačno, ali ili jedno ili drugo je moguće. Naravno, prepoznali su je, navodno, i na mnogim drugim mestima, ali većina tih identifikacija ne vredi ništa. Nismo bili u stanju da ustanovimo poreklo ABC-a.

- Dakle, Krom, izgleda da ste uradili sve što se može uraditi -reče zamenik komesara. - Šta vi kažete, gospodine Poaro? Imate li vi neku sugestiju?

Poaro reče polako:

- Čini mi se da postoji jedan vrlo značajan trag - otkrivanje motiva.

- Zar to nije jasno? Abecedni kompleks. Tako ste rekli, doktore, zar ne?

- Ca, oui - reče Poaro. - Abecedni kompleks. Luđaci uvek imaju jak razlog za zločine koje vrše.

- Hajde, hajde, gospodine Poaro - reče Krom. - Setite se Stone-mana iz 1929. godine. On je na kraju došao do toga da je pokušao da ubije svakog ko bi ga i najmanje naljutio.

Poaro se okrenu prema njemu.

- Upravo tako. Međutim, ako ste vi dovoljno značajna i važna ličnost, nužno je da budete pošteđeni sitnih poteškoća. Ako vam stalno sleće muva na čelo i tera vas u ludilo svojim golicanjem - šta ćete učiniti? Nastojaćete da ubijete tu muvu. Nimalo se nećete zbog to80
Agata Kristi

ga uznemiravati. Vi ste važni - muva nije. Ubic'ete muvu i neprilika će nestati. To što ste učinili smatrate razboritim i opravdanim. Drugi razlog da ubijete muvu imali biste ako ste veliki čistunac. Muva je potencijalni izvor opasnosti za zajednicu - muva mora da nestane. Tako razmišlja mentalno poremećeni zločinac. Ali pogledajte ovaj slučaj - ako su žrtve izabrane po abecedi, onda one nisu uklonjene zato što su za njega lično izvor neprilika. To bi bila malo prevelika slučajnost. - U tom grmu leži zec - reče dr Tompson. - Sećam se jednog slučaja u kojem je jedan čovek osuđen na smrt. Njegova žena je počela da ubija članove porote, jednog po jednog. Prošlo je dosta vremena pre nego što su ti zločini dovedeni međusobno u vezu. Izgledali su sasvim slučajni. Ali, kao što kaže gospodin Poaro, ovde nije reč o ubici koji ubija nasumice. Takav ubija ljude koji mu stoje (bez obzira kako neznatno) na putu, ili ubija iz uverenja. On uklanja svešte-nike, ili policajce, ili prostitutke, jer čvrsto veruje da njih treba ukloniti. Koliko ja vidim, to ovde nije slučaj. Gospođa AŠer

i Beti Bernard nisu pripadale istom društvenom sloju. Naravno, moguće je da je u pitanju seksualni kompleks. Obe žrtve su žene. Naravno, to ćemo znati nakon sledećeg zločina.

- Zaboga, Tompson, ne govorite tako lako o sledećem zločinu - razdraženo reče Ser Lajonel. - Sve ćemo da učinimo što je u našoj moći da sprečimo sledeći zločin.

Dr Tompson je začutao i slegnuo ramenima.

- Kako hoćete - kao da je hteo da kaže. - Ako ne želite da se suočite sa činjenicama...

Zamenik komesara se obratio Poarou.

- Čini mi se da shvatam na šta ciljate, iako ne sasvim dobro.

- Ja se zapravo pitam - reče Poar - Šta se događa u umu našeg ubice? Iz njegovih pisama izgleda kao da ubija pour le sport - iz zabave. Da li je to stvarno istina? I, čak i ako jeste istina, po kom ABC ubistva

81

principu, nezavisno od ovog abecednog, bira svoje žrtve? Da ubija samo radi zabave, ne bi to oglašavao, jer bi, inače, mogao ubijati nekažnjeno. Ali, on to neće, on želi, kao što smo se svi složili, da napravi senzaciju u javnosti - da bi se afirmisao. Njegova ličnost je na neki način potisnuta - ali, kako to da povežemo sa dosadašnje dve žrtve? Zadnja sugestija: da li je njegov motiv mržnja prema meni, Her-kulu Poarou? Da li me je javno izazvao zato što sam ga (što je meni nepoznato) nekada u toku svoje karijere pobedio? Ili je njegova mržnja bezlična - usmerena protiv stranca kao takvog? I, ako je tako, šta je do toga dovelo? Da li ga je neki stranac povredio i kako?

- Sve su to vrlo značajna pitanja - reče dr Tompson. Inspektor Krom pročisti grlo.

- Da? Međutim, momentalno na njih nema odgovora.

- Ipak, prijatelju moj - Poaro je gledao pravo u njega - u tim pitanjima leži rešenje. Da znamo tačan razlog - za nas možda fantastičan - za njega logičan - zašto naš luđak vrši ove zločine, možda bismo znali i ko će biti sledeća žrtva.

Krom je odmahnuo glavom.

- On ih bira nasumice - to je moje mišljenje.

- Velikodušan ubica - reče Poaro.

- Šta to kažete?

- Kažem - velikodušan ubica! Da nije bilo upozoravajućih pisama ABC-a, Franc Ašer bi bio uhapšen zbog ubistva svoje žene - Donald Frejzer je mogao biti uhapšen zbog ubistva Beti Bernard. Ima li on tako meko srce da ne može da podnese da drugi trpe zbog nečega što nisu učinili.

- Susretao sam se i sa čudnijim stvarima - reče dr Tompson. - Poznavao sam ljude koji su ubili nekolicinu žrtava, a bili su utučeni jer jedna od njihovih žrtava nije umrla trenutno i trpela je bol. Svejedno, mislim da to nije razlog kod našeg ubice. On želi da se zna

j" - a-lJisJJSff Vf |

Agata Kristi

da je on izvršilac, radi svoje časti i slave. To je objašnjenje koje najviše odgovara.

- Nismo doneli nikakvu odluku što se tiče objavljivanja - reče zamenik komesara.

- Ako dozvolite, ser - reče Krom - zašto da ne pričekamo dok ne stigne sledeće pismo? A onda da to objavimo - u specijalnim izdanjima, itd. To će doduše izazvati malo panike u dotičnom gradu, ali će sve osobe kojima imena počinju sa C biti na oprezu, a ABC će biti podstaknut da da sve od sebe. On će hteti po svaku cenu da uspe. - tu ćemo da ga uhvatimo.

14. Pismo

Veoma dobro se sećam trenutka kada je došlo treće pismo ABC-a. Mogu reći da smo preduzeli sve moguće mere predostrožnosti kako ne bi bilo nikakvih nepotrebnih zastoja kad ABC nastavi svoj pohod. Bio nam je dodeljen jedan mladi narednik iz Skotland Jarda, čija je dužnost bila da, dok Poaro ili ja nismo kod kuće, otvara svu poštu koja bi eventualno stigla, tako da bi štab odmah bio o svemu obavešten.

Kako su dani prolazili, postajali smo sve nervozniji. Distancirani i superiorni inspektor Krom postajao je - svakim tragom koji bi mu se izjalovio - sve distanciraniji i superiorniji. Nejasni opisi muškaraca, navodno viđenih sa Beti Bernard, pokazali su se beskorisnim. Prisustvo različitih automobila u blizini Bekshila i Kudena bilo je ili zadovoljavajuće objašnjeno ili nije moglo da im se ustanovi poreklo. Istraživanje kupovanja Voznog reda ABC dovelo je u nepriliku masu nevinih ljudi.

igSfSISt

jSatoiHj's'

ABC ubistva

Što se nas tiče, svaki put kad bismo začuli poznato poštarevo kuc-kuc na vratima, srca bi nam od straha brže zakucala. Barem sam se ja tako osećao, a ne verujem da i Poaro nije osećao isto.

Bilo mi je jasno da je duboko nesretan zbog ovog slučaja. Nije hteo da ode iz Londona - više je voleo da bude na licu mesta, u slučaju

nužde. Čak su mu se i brkovi tih vrućih dana obesili - vlasnik ih je ovoga puta zanemario.

Treće pismo od ABC-a stiglo je u petak. Večernja pošta je došla oko deset sati.

Čuvši poznati korak i brzo kuc-kuc, ustao sam i otišao do sandučića. Sećam se da je u njemu bilo nekoliko pisama. Na poslednjem koje sam pogledao, adresa je bila napisana štampanim slovima.

- Poaro - povikao sam... Glas mi se oduzeo.

- Došlo je? Otvorite ga, Hejstings. Brzo. Svaki trenutak je dra-gocen. Moramo nešto da isplaniramo.

Otvorio sam koverat (Poaro me ovoga puta nije prekorio zbog nemarnosti) i izvukao papir ispisan štampanim slovima.

- Pročitajte ga - reče Poaro. Glasno sam čita:

JADNI GOSPODINE POARO - Niste baš tako bistri kao što ste mislili, zar ne? Možda niste više u formi? Da vidimo da li ćete ovoga puta biti bolji? Ovoga puta biće to lako. Kar-ston, 30-tog. Nastojte da učinite nešto! Malo je dosadno da postignem sve što želim!

lo.

Dobar lov. Vaš, ABC Karston - zgrabio sam naš primerak ABC-a. Da vidimo gde je

^^»■.^gjjgfffc

itaa'S,ViV.:;.! ,:.,+>;(::

i^Sf\$^||itlt4*f4™^'^^|

84

Agata Kristi

- Hejstings - prekinu me Poaro povišenim glasom. - Kad je napisano to pismo? Je li datirano?

Pogledao sam pismo koje sam još uvek držao u ruci.

- Napisano je 27-og.

- Da li sam vas dobro čuo, Hejstings? Odredio je 30. kao datum ubistva?

- Tačno. Da vidimo, to je...

- Bon Dieu, Hejstings - zar ne shvatate? Danas je 30. Rukom je pokazao na kalendar na zidu. Zgrabio sam novine da se uverim.

- Ali, zašto - kako - mucao sam.

Poaro podiže s poda pocepani koverat. Nejasno sam se sećao da je

bilo nešto neuobičajeno u vezi sa adresom, ali, kako sam bio suviše nestrpljiv da vidim sadržinu pisma, nisam na to obratio pažnju.

Poaro je u to vreme stanovao u luksuznom bloku pod imenom Vajthevn Menšons. Adresa na pismu je glasila: Gosp. Herkul Poaro, Vajthors Menšons. U uglu je bilo napisano: Nepoznat na toj adresi - pokušati na Vajthevn Menšons.

- Mon Dieul - promrljao je Poaro. - Zar i slučaj pomaže ovom luđaku? Vite... vite... moramo se povezati sa Skotland Jardom.

Malo kasnije smo pričali sa Kromom. Ovoga puta inspektor, koji je inače tako dobro vladao sobom, nije rekao: - A, tako? - Ume-sto toga začula se prigušena psovka. Saslušao je šta smo imali da kažemo a onda je spustio slušalicu, kako bi što pre dobio međugradsku vezu sa Karstonom.

- C'est trop tard - promrlja Poaro.

- Ne možete biti sigurni - suprotstavio sam se, iako nisam gajio neku veliku nadu.

Pogledao je na sat.

ABC ubistva

85

- Deset i dvadeset? Još sat i četrdeset minuta do isteka dana. Da li je moguće da bi se ABC tako dugo zadržao da ne uradi ništa.

Otvorio sam Vozni red koji sam malopre uzeo sa police.

- Karston, Devon - čitao sam. - 204 milje udaljen od Padingto-na. Broj stanovnika: 544. Izgleda da je to sasvim malo mesto. Sigurno će ga tamo primetiti.

- Čak i da je tako, biće oduzet još jedan život - promrljao je Po-aro. - Kad ide voz? Mislim da će voz biti brži od auta.

- Imamo voz u ponoć - spavaća kola do Njutn Abota - tamo stiže u 6.08, a u Karston u 7.15.

- Taj polazi iz Padingtona?

- Da, iz Padingtona.

- Idemo njime, Hejstings.

- Nećete imati vremena ni da saznate novosti pre odlaska.

- Zar je važno da li ćemo loše vesti čuti večeras ili sutra ujutro?

- Ima nečeg u tome što kažete.

Dok je Poaro još jednom nazvao Skotland Jard, počeo sam da ga pakujem.

Kad je nakon nekoliko minuta ušao u spavaću sobu, upitao je:

- Mais lju'est-ce que vous faites l'?

- Pakujem vas. To će nam uštedeti vreme.

- Vous eprouvez trop d'emotion, Hejstings. To na vas štetno utiče. Zar se tako slaže kaput? A pogledajte šta ste učinili sa mojom pidžamom? A, ako se razbije bočica s vodicom za kosu, šta će se dogoditi?

- Zaboga, Poaro - povikao sam - ovo je pitanje života ili smrti. Zar je onda važno šta će se dogoditi sa vašom odećom?

- Hejstings, vi nemate nikakav smisao za proporcije. Ne možemo da krenemo pre nego što voz pode, a to što ćete uništiti moju odeću neće nam nimalo pomoći da sprečimo ubistvo.

86

Agata Kristi

Oduzevši mi kovčeg, preuzeo je u svoje ruke pakovanje.

Objasnio je da moramo da ponesemo pismo i koverat sa sobom u Paddington. Tamo će nas čekati neko iz Skotland Jarda.

Prva osoba koju smo ugledali kad smo izašli na peron bio je inspektor Krom.

Na Poarov upitan pogled, rekao je:

- Do sada nema novosti. Sve raspoloživo ljudstvo je u potrazi. Koliko god je bilo moguće, upozorili smo sve osobe čija imena počinju sa slovom C. Šanse su male. Gde je pismo?

Poaro mu ga dade. Proučavao ga je, tiho psujući.

- Prokleta smola. - zvezde su mu naklonjene.

- Ne mislite li - sugerisao sam - da je to namerno uradio? Krom odmahnu glavom.

- Ne. On ima svoja pravila igre - luda pravila - i ostaje kod njih. Fer upozorenje. Insistira na tome. Tu dolazi do izražaja njegovo hvalisanje. Pitam se - skoro bih mogao da se kladim da momak pije Vajt Hors viski.

- Ah, c'cest ingenieudž ga\ - reče Poaro, primoran da izrazi svoje divljenje. - Boca pred njim, a on piše pismo.

- Događa se to - reče Krom. - I nama samima se to ponekad događa: da nesvesno naslikamo nešto što nam je pred očima. Napisao je Vajt a onda je, umesto Hevn, dodao Hors...

Ustanovili smo da i inspektor putuje vozom.

- Čak i ako se nekim sretnim slučajem ništa nije dogodilo, Kar-ston je na redu. Naš ubica je tamo, ili je danas bio tamo. Jedan od mojih ljudi će biti ovde kraj telefona u slučaju da nam nešto jave.

Upravo kad je voz napuštao stanicu, videli smo nekog čoveka kako trči peronom. Dotrčao je pod inspektorov prozor i nešto mu doviknuo.

ABC ubistva 87

Poaro i ja požurili smo hodnikom i pokucali smo na vrata inspektorove kabine.

- Imate novosti? - upitao je Poaro. Krom reče tiho:

- Takve da gore ne mogu biti. Ser Karmajkl Klark nađen je razbijene glave.

Iako njegovo ime nije bilo posebno poznato široj1 javnosti, Ser Karmajkl Klar bio je ugledan čovek. U svoje vreme je bio poznati otorinolaringolog. Nakon što se povukao u penziju bio je u stanju, a imao je i mogućnosti, da se posveti svojoj glavnoj životnoj strasti - kolekciji kineske grnčarije i porculana. Nekoliko godina kasnije, kad je od svog ujaka nasledio znatni imetak, mogao je u potpunosti da se posveti svojoj strasti, i sada je posedovao jednu od najpoznatijih zbirki kineske umetnosti. Bio je oženjen, ali nije imao dece, a živeo je u kući koju je sam sagradio blizu obale. U London je dolazio retko, uglavnom na važne aukcije.

Čovek nije morao da bude naročito bistar da bi shvatio kako će ova smrt, posle smrti Beti Bernard, biti novinska senzacija godine. Činjenica da je avgust i takozvana „sezona krastavaca“ za novine još će pogoršati stvar. //

- Eh bien - reče Poaro. Možda će javnost uspeti1 taiflo gde smo mi, u našim privatnim naporima, doživeli poraz. Sap će ćela zemlja da traga za ABC-om.

- Na žalost - rekao sam - to je ono što on želi.

- Istina. Ali, svejedno, to bi mogla da bude i njegova propast. Zadovoljan uspehom, možda će postati neoprezan... To je ono čemu se ja nadam - da će ga opiti njegova vlastita spretnost.

- Kako je sve to neobično, Poaro - iznenada mi je palo na pamet. - Znae, ovo je prvi zločin ovakve vrste na kojem mi zajedno radimo? Sva naša ubistva bila su - da tako kažem - privatna ubistva.

88

Agata Kristi

- U pravu ste, prijatelju moj. Sve do sada sudbina nam je dode-ljivala slučajeve na kojima smo radili iznutra. Bila nam je značajna prošlost žrtve. Glavna pitanja su bila: „Ko ima koristi od njene smrti? Kakvu su priliku ljudi oko nje imali da izvrše zločin?“ Uvek se radilo o „crime intime“. Sada po prvi put nas dvojica se susrećemo sa hladnokrvnim, bezličnim ubistvom. Ubistvo izvana.

Zadrhtao sam.

- To je strašno...

- Da. Čim sam pročitao ovo pismo, osetio sam da tu postoji nešto loše, nešto nesretno...

Nervozno je mahnuo rukom.

- Čovek ne sme da dozvoli da ga izdaju nervi... Nije to ništa gore od bilo kojeg uobičajenog zločina.

- To je... To je...

- Zar je možda gore oduzeti život strancu ili strancima nego oduzeti život nekom bliskom i dragom - nekome ko se uzda u vas i ko vam veruje?

- Ovo je gore jer je ludo...

- Ne, Hejstings. Nije gore. Samo je teže...

- Ne, ne, ne slažem se sa vama. Mnogo je strasnije. Herkul Poaro reče zamišljeno:

- Trebalo bi da ga lakše otkrijemo, jer je lud. Mnogo bi komplikovaniji zločin bio kad bi ga izvršio neko lukav i zdrav. Kad bismo samo mogli da pogodimo šta se krije iza toga... Ovo s abecedom dosta je protivrečno. Kad bih mogao da shvatim šta se krije iza toga -onda bi sve bilo jednostavno i jasno...

Uzdahnuo je i odmahnuo glavom.

- Ovi zločini ne smeju da se nastave. Moram da shvatim istinu, i to brzo, brzo... Hajde, Hejstings. Spavajte malo. Sutra ćemo imati mnogo poda.

ABC ubistva

89

15. Ser Karmajkl Klark

Karston, smešten između Brikshama s jedne strane i Pejntona i Torkveja s druge strane, nalazi se otprilike na pola puta oko okuke Torbej. Sve do pre desetak godina tu su bili samo tereni za golf, a

ispod terena zelena krajina što se spušta prema moru. Jedino ljudsko boravište bila je poneka seljačka kuća. Ali, poslednjih godina između Karstona i Pejntona mnogo se gradilo, a obala je sad sva bila posuta kućicama, bungalovima, novim putevima itd.

Ser Karmajkl Klark je kupio gradilište od otprilike dva rala sa pogledom na more. Kuća koju je sagradio imala je modernu konstrukciju - bio je to beli pravougaonik, privlačan za oko. Ako se izuzmu dve dvorane u kojima je bila smeštena njegova zbirka, kuća i nije bila tako velika.

Stigli smo tamo oko 8 sati. Na stanici nas je dočekaio lokalni policajac i upoznao nas je sa situacijom.

Prema svemu, Ser Karmajkl Klark je svakog dana posle večere imao običaj da izađe u šetnju. Kada su nazvali iz policije - nešto posle jedanaest - utvrđeno je da se još nije vratio. Pošto je uvek šetao istim putem, grupa koja je pošla u potragu brzo je našla njegovo telo. Smrt je nastupila od udarca u potiljak nekim teškim predmetom. Na telu se nalazio otvoreni Vozni red ABC, licem prema dole.

U Kombsajd (tako se zvala kuća) smo stigli nešto posle osam. Vrata nam je otvorio postariji sluga. Drhtave ruke i uznemireno lice jasno su govorili koliko ga je ova tragedija pogodila.

- Dobro jutro, Deveril - rekao je lokalni policajac.

- Dobro jutro, gospodine Vels.

- Gospoda su iz Londona, Deveril.

- Izvolite ovuda, ser. - Uveo nas je u dugačku trpezariju u kojoj je sto bio prostrt za doručak. - Pozvaću gospodina Frenklina, ser.

90

Agata Kristi

Malo kasnije u sobu je ušao stasit plavokosi muškarac opaljena lica. Bio je to Frenklin Klark, pokojnikov brat.

Držanje mu je bilo odlučno i samopouzvano, bilo je to držanje čoveka naviklog da se suočava sa teškoćama i opasnostima.

- Dobro jutro, gospodo. Inspektor Vels nas je predstavio.

- Inspektor Krom iz Odeljenja za istraživanje zločina, gospodin Herkul Poaro i - ovaj - kapetan Hejter.

- Hejstings - hladno sam ga ispravio.

Frenklin Klark rukovao se sa svima nama, po redu, i svaki stisak ruke propratio je prodornim pogledom.

- Dozvolite mi da vas ponudim doručkom - rekao je. - Možemo da popričamo o situaciji za vreme jela.

Svi su se složili i brzo smo prionuli na jelo: izvrsna jaja sa šunkom i kafu.

- A sada da se latimo posla - reče Frenklin Klark. - Inspektor Vels me je sinoć u kratkim crtama upoznao sa situacijom - moram, međutim, da kažem da je to jedna od najfantastičnijih priča koje sam ikada čuo. Inspektore Krom, zar je stvarno istina da je moj jadni brat žrtva ubilačkog manijaka, i da je ovo već treće ubistvo, i da je svaki put pored tela nađen Vozni red ABC?

- To su bitne činjenice, gospodine Klark.

- Ali zašto? Kakva je korist, po bogu, od jednog takvog zločina - čak i za najbolesniju maštu?

Poaro odobravajući klimnu glavom.

- Tačno, to je ono što je bitno, gospodine Frenklin - rekao je.

- U ovoj fazi traženje motiva nam neće doneti nikakvu korist, gospodine Klark - reče inspektor Krom. - To je stvar za psihijatra - iako mogu reći da imam neko iskustvo što se tiče ludih zločinaca i da ABC ubistva

91

su obično motivi strašno manjkavi. U ovom slučaju imamo želju za afirmacijom ličnosti, za izazivanjem senzacije u javnosti - u stvari, da se postane neko.

- Da li je to istina, gospodine Poaro?

Klark nije mogao da poveruje. Inspektor Krom se namrštio: nije mu se svidelo to što se Klark obratio Poarou.

- Apsolutna istina - odgovorio je moj prijatelj.

- Takav čovek, u svakom slučaju, ne može da bude dugo ne primećen - reče zamišljeno Klark.

- Vous croyez! Ah, ali ti su lukavi - ces gens !/ - morate da znate da je takav tip obično sasvim neupadljiv - on pripada sloju ljudi koje obično ne primećujemo, ili ignorišemo, ili čak ismejavamo!

- Dozvolite mi da vam se obratim za nekoliko činjenica, gospodine Klark - Krom je upao u razgovor.

- Svakako.

- Vaš brat je juče, pretpostavljam, bio uobičajeno zdrav i raspoložen? Nije primio neko iznenadno pismo? Ništa ga nije uznemirilo?

- Ne. Rekao bih da se ponašao sasvim uobičajeno.
- Nije bio uznemiren ili zabrinut zbog bilo čega?
- Oprostite, inspektore, to nisam rekao. Za mog brata bilo je normalno da bude uznemiren i zabrinut.
- Zašto?
- Možda ne znate da je moja šurjakinja, Lejdi Klark, vrlo lošeg zdravlja. Među nama rečeno, boluje od neizlečivog raka, i neće dugo živeti. Mog brata to strašno mori. Ja sam se nedavno vratio sa Istoka i Šokirala me je promena koja je nastupila kod njega. Poaro je upao sa pitanjem.
- Gospodine Klark, pretpostavimo da su vašeg brata našli ubijenog u podnožju stene - ili ubijenog, s revolverom pored njega. Šta biste najpre pomislili?

92

Agata Kristi

- Otvoreno govoreći, zaključio bih da je u pitanju samoubistvo - reče Klark.
- Encore! - uzviknu Poaro.
- Šta to znači?
- Jedna činjenica koja se ponavlja. Nije značajno.
- U svakom slučaju, to nije bilo samoubistvo - reče Krom malo osorno. - Gospodine Klark, vaš brat je navodno svake večeri išao u šetnju?
- Tačno. Uvek je išao u šetnju.
- Svake večeri?
- Pa, jasno, ako bi pljuštalo, onda ne.
- svi su u kući znali za ta njegovu naviku?
- Naravno.
- A izvan kuće?
- Ne shvatam baš šta mislite time izvan kuće. Možda je vrtlar znao, a možda i nije, ne znam.
- A u selu?
- Zapravo, ovde i ne postoji selo. Imamo poštu i vile u Karston Ferersu - ali ne postoji selo, ni dućani.
- Pretpostavljam da je onda lako primetiti stranca koji bi tumarao naokolo?
- Suprotno. U avgustu ovaj kraj vrvi od stranaca. Dolaze iz Briks-

hema i Torkveja i Pejntona, automobilima, autobusima, peške, svakog dana. Broadsends, tamo dole (pokazao je prstom), vrlo je popularna plaža, a Elburi Kov takođe - to je mesto nadaleko poznato po lepo-ti, i ljudi odlaze tamo na piknik. Voleo bih da ne! Nemate predstavu kako je krasan i tih ovaj kraj u junu i početkom jula.

- Znači, mislite da ne bi primetili stranca?

- Ne bi, osim ako bi izgledao - pa, kao luđak.

ABC ubistva

93

- Ovaj čovek ne izgleda kao luđak - sa sigurnošću reče Krom. - Shvatate na šta ciljам, gospodine Klark. On mora da je unapred istražio teren i otkrio da vaš brat ima običaj da ide uveče u šetnju. Usput rečeno, pretpostavljam da niko nepoznat nije juče posetio vašeg brata?

- Koliko ja znam, nije - ali, pitaćemo Deverila. Zazvonio je i uputio isto pitanje slugi.

- Ne, ser, niko nije posetio Ser Karmajkla. A nisam ni primetio da neko tumara oko kuće. Ni služavke nisu, pitao sam ih.

Sluga je pričekao trenutak a onda je upitao: - Je li to sve, ser?

- Da, Deveril, možete ići.

Sluga se povukao, propustivši na vratima mladu ženu. Frenklin ustade.

- Gospodo, gospođica Grej. Sekretarica mog brata.

Odmah mi je pažnju privukla njena izuzetna, skandinavska bleđolikost. Imala je skoro bezbojnu pepeljastu kosu - svetlosive oči - a obrazi su joj bili prozirno bleđi, kao što je to često kod Norvezana i Šveđana. Bilo joj je oko dvadeset sedam godina i izgledala je isto toliko sposobna koliko je bila dekorativna.

- Mogu li da vam na bilo koji način pomognem? - upitala je, sedajući.

Odbila je solju kafe koju joj je Klark doneo.

- Da li ste vi sređivali poštu Ser Karmajkla?

- Da, svu.

- Pretpostavljam da nikad nije dobio pismo ili pisma potpisana sa ABC?

- ABC? - odmahнула je glavom. - Ne sigurna sam da nije.

- Nije spomenuo da je na svojim šetnjama proteklih dana primetio nekoga kako tumara naokolo?

- Ne. Nije spomenuo ništa slično.

94

Agata Kristi

- A vi takođe niste primetili nikog stranog?

- Nekog ko bi tumarao okolo - ne. Naravno, u ovo doba godine ima mnogo ljudi za koje bi se moglo reći da lunjaju naokolo. Često se mogu sresti ljudi, besciljna pogleda, kako šetaju igralištem za golf, ili se spuštaju puteljcima prema moru. Na neki način, gotovo su svi koje susrećemo u ovo doba godine, stranci.

Poaro je zamišljeno klimnuo glavom.

Inspektor Krom je zatražio da mu pokažu rutu kojom je obično šetao Ser Karmajkl. Frenklin Klark je pošao prvi, izašavši kroz francuski prozor. Pošla je i gospođica Grej.

Nas dvoje smo malo zaostali.

- Mora da je sve ovo za vas bilo strašan šok - rekao sam.

- Izgleda mi sasvim neverovatno. Sinoć, kad su telefonirali iz policije, već sam bila u krevetu. Čula sam neke glasove u prizemlju, i na kraju sam izašla i pitala o čemu se radi. Deveril i gospodin Klark upravo su krenuli u potragu fenjerima.

- Kada se Ser Karmajkl vraćao iz šetnje?

- Oko deset i petnaest. Obično je ulazio na sporedna vrata. Nekad je išao pravo u krevet, a nekad u dvoranu sa zbirdama. Da nisu telefonirali iz policije, verovatno ne bismo ni znali da se nije vratio sve do jutros.

- Mora da je to bio strašan šok za njegovu ženu?

- Lejdi Klar je gotovo uvek pod morfijumom. Ona je suviše omamljena da bi shvatila šta se oko nje događa.

Kroz baštenska vrata izašli smo na terene za golf. Preko ugla igrališta i preko ograde izbili smo na strmi, krivuda vi put.

- Ovaj put vodi u Elburi Kov - objasnio je Frenklin Klark. - Pre dve godine, međutim, napravljen je nov put od glavnog puta za Broadsends i Elburi, tako da je sada ovaj put praktično napušten.

ABC ubistva

95

Sišli smo. Od podnožja puta vodila je, kroz kupinjak i paprat, staza prema moru. Iznanada smo izašli na travnat greben, sa kojeg se pružao krasan pogled na more i bleštavo belu plažu. Svuda naokolo

tamno zeleno drveće spuštalo se do mora. Čarobno mesto - belo, duboko zeleno - i safirno modro.

- Kakva lepota! - uzviknuo sam. Klark mi je gorljivo uzvratio:

- Zar ne? Zašto ljudi uopšte odlaze u inostranstvo, na rivijeru, kad imaju ovo! Prošao sam ceo svet, ali, poštenja mi, nisam video ništa tako lepo.

A onda, kao da se postideo svoje gorljivosti, dodade suvim glasom:

- Ovom trasom je šetao moj brat. Dolazio je dovde, onda se vraćao na put, i, skrenuvši desno umesto levo, vraćao se mimo farme i preko polja kući.

Nastavili smo tim putem sve dok nismo došli do mesta blizu živice, na pola puta preko polja, gde je nađeno telo. Krom je klimnuo glavom.

- Bilo je to dosta lako. Taj čovek je stajao ovde u senci. Vaš brat nije ništa primetio sve dok ga nije pogodio udarac.

Devojka kraj mene zadrhta. Frenklin Klark reče:

- Saberi se, Tora. Ovo je surovo, ali ne možemo izbeći činjenice.

Tora Grej - ime joj je odgovaralo.

Vratili smo se u kuću, gde su odneli telo nakon što su ga fotografisali.

Popeli smo se širokim stepeništem, i sreli smo lekara koji je upravo izašao iz sobe.

- Imate li nešto da nam kažete, doktore? - upita Klark.

96

Agata Kristi

Lekar je zatresao glavom.

- Savršeno jednostavan slučaj. Detalje ću zadržati za istragu. U svakom slučaju, nije patio. Smrt mora da je momentalno nastupila.

Udaljio se.

- Svratiću do Lejdi Klark.

Iz sobe, malo niže u hodniku, izašla je bolničarka i lekar joj se pridružio.

Ušli smo u sobu iz koje je izašao lekar. Izašao sam brzo. Tora Grej je još uvek stajala na vrhu stepeništa.

Lice joj je bilo čudno prestravljeno.

- Gospođice Grej - zastao sam. - Nešto nije u redu? Pogledala me je.

- Samo sam razmišljala - rekla je... o D. -OD?- glupo sam se zablenuo u nju.

- Da. Sledeće ubistvo. Nešto mora da se uradi. To ne sme da se nastavi.

Iz sobe iza mene je izašao Klark. Rekao je:

- Šta se ne sme nastaviti, Tora?

- Ova strašna ubistva.

- Da. - Vilica mu se agresivno izbočila. - Želeo bih jednom da porazgovaram sa gospodinom Poarom... Kakav je Krom, je li sposoban? - upitao je neočekivano.

Rekao sam da ga smatraju vrlo veštim. Možda moj glas nije zvučao oduševljeno.

- Odvratno se ponaša - reče Klark. - Kao da zna sve - a šta zna? Koliko sam mogao da vidim, ništa.

Ćutao je trenutak ili dva. A onda je rekao:

- Gospodin Poaro je čovek koji meni treba. Imam plan. Ali o tome ćemo kasnije da razgovaramo.

ABC ubistva

97

Otišao je hodnikom i pokucao na vrata na koja je ušao lekar. Oklevao sam trenutak. Devojka je zurila ispred sebe.

- Na šta mislite, gospođice Grej? Pogledala me je.

- Pitam se gde je on sada... ubica, hoću reći. Nema ni dvanaest sati kako se to dogodilo... Oh! Zar ne postoji neki vidovnjak koji bi mogao da vidi gde je on sada i šta radi...

- Policija istražuje - započeo sam.

Ova moja otrcana fraza razbila je čaroliju. Tora Grej se trgnula.

- Da - rekla je. - Naravno.

Okrenula se i otišla stepenicama. Stajao sam još trenutak na istom - mestu, premećući po glavi njene reci. ABC... Gde je sada...?

16. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstingsa)

Gospodin Alekandar Bonapart Kast izašao je, zajedno sa ostalom publikom, iz Torkvej paviljona, gde se upravo završio vrlo emocionalan film „Ni vrabac"... Izašavši na poslepodnevno sunce, malo je za-treptao i pogledao oko sebe pogledom izgubljena psa, koji je bio karakterističan za njega.

Promrljao je sebi u bradu: - To je ideja....

Ulični prodavači novina prošli su pored njega, uzvikujući:

- Najnovije vesti... Ubilački manijak u Karstonu... Nosili su plakate na kojima je pisalo:

- Ubistvo u Karstonu. Najnovije vesti.

Gospodin Kast je pretražio džep, našao novčić i kupio novine. Nije ih odmah otvorio.

98

Agata Kristi

Ušao je u Princes Gardens, polako se uputio prema klupi u zaklonu sa pogledom na luku. Seo je i otvorio novine: Velikim naslovima bilo je napisano:

UBIJEN SER KARMAJKL KLARK
STRAŠNA TRAGEDIJA U KARSTONU
DELO UBILAČKOG MANIJAKA

Ispod toga:

Samo pre mesec dana Englesku je šokiralo i prestravilo ubi-stvo mlade devojkice Elizabet Bernard u Bekshilu. Možda se sećate da je u tom slučaju figurirao Vozni red ABC. Jedan takav Vozni red nađen je i kraj lesa Ser Karmajkla Klarka, i policija je sklona da poveruje da je oba ubistva izvršila ista osoba. Da li je moguće da ubilački manijak obilazi naša le-tovališta?...

Mladić u flanelskim pantalonama i svetloplavoj košulji koji je se-deo pored gospodina Kasta primeti:

- Prljava stvar - ha? Gospodin Kast je poskočio.

- Oh, jako - jako...

Ruke su mu, mladić je to primetio, tako drhtale da je jedva držao novine.

- S luđacima nikad niste na čisto - brbljao je mladić. - Znaete, oni ne izgledaju baš uvek šašavo. Često izgledaju isto kao vi ili ja...

- Moguće je - reče gospodin Kast.

- To je činjenica. Ponekad je tome uzrok rat - posle rata ljudi su uvek poremećeni.

ABC ubistva

99

- Mislim - mislim da ste u pravu.

- Ja ne odobravam ratove - reče mladić. Njegov sagovornik iznenada navali na njega:

- Ja ne odobravam kugu, ni bolest spavanja, ni glad, ni rak... pa ipak se događaju!

- Rat se može sprečiti - reče sigurnim tonom mladić. Gospodin Kast se nasmejao. Smejao se još neko vreme. Mladić se malo uznemirio.

- Ovaj je i sam malo udaren - pomislio je. A naglas reče:

- Žao mi je, ser, mora da ste vi bili u ratu.

- Bio sam - reče gospodin Kast. - Malo me - malo me je to poremetilo. Glava mi otada nije u redu. Znae, povremeno me boli. Strašno me boli.

- Oh! Žao mi je - nespretno reče mladić.

- Ponekad nisam ni svestan onoga šta radim...

- Stvarno? Pa, moram da idem - rekao je mladić i užurbano se udaljio. Znao je kako to ide kad ljudi počnu da pričaju o svom zdravlju.

Gospodin Kast ostade sam sa svojim novinama.

Čitao je i čitao.

Ispred njega su prolazili ljudi.

Većinom su razgovarali o ubistvu...

- Strašno... mislite li da to ima neke veze sa Kinezima? Nije li ona bila konobarica u nekoj kineskoj kafani?

- Zapravo na igralištu za golf...

- Ja sam čuo da je to bilo na plaži...

- Ali, draga, baš juče smo bili u Elburiju...

- ... policija će ga sigurno uhvatiti...

- ... kažu da hapšenje može da usledi svakog trenutka...

100

Agata Kristi

- ... sasvim je moguće da je u Torkveju ... ona druga žena koja je ubijena bila je kako se ono kaže ...

Gospodin Kast je složio uredno novine i položio ih na klupu. Onda je ustao i mirno odšetao do grada.

Pored njega su prolazile devojke, devojke u belom, u ljubičastom, u modrom, u letnjim haljinama, u dugim pantalonama, u kratkim pantalicama. Smejale su se i kikotale. Pogledom su odmeravale muškarce.

Nijednom se njihov pogled nije zaustavio na gospodinu Kastu...

Seo je za mali sto i poručio čaj i Devonšajr-krem...

17. Tapkanje u mestu

Nakon ubistva Ser Karmajkla Klarka misterija ABC-a izbila je u prvi plan.

U novinama nije bilo ničeg drugog. Bile su preplavljene vestima o otkrivanju svih vrsta „tragova“. Najavljivana su hapšenja koja su trebala da se dogode svakog trenutka. Objavljivane su fotografije svake osobe ili mesta, na bilo koji način povezanih sa ubistvom. Pravljeni su intervjui sa svima koji su hteli da ih daju. U parlamentu je došlo do interpelacija.

Ubistvo u Andoveru sada je bilo izjednačeno sa ostala dva.

U Skotland Jardu su bili uvereni da je najbolja šansa za hvatanje ubice puni publicitet. Stanovništvo Velike Britanije pretvorilo se u armiju detektiva-amatera.

„Dejli Fliker“ dobio je veličanstvenu inspiraciju da upotrebi naslov:

Možda je u vašem gradu!

ABC ubistva

101

Naravno, Poaro je bio u centru svega. Objavljeni su faksimili pisama koje je dobio. Svi, bez razlike, optuživali su ga što nije sprečio zločine, a branili su ga time da upravo namerava da imenuje ubicu.

Novinari su mu stalno dosađivali s intervjuima.

Šta kaže danas gospodin Poaro.

Obično je iza toga sledilo pola stupca imbecilnosti.

Gospodin Poaro gleda na situaciju pesimistički.

Gospodin Poaro je na pragu uspeha.

Kapetan Hejstings, veliki prijatelj gospodina Poaroa, izjavio je u našem specijalnom izveštaju...

- Poaro - kriknuo bih. - Molim vas, verujte mi. Nikad nisam rekao ništa slično.

Moj prijatelj bi blago odgovorio:

- Znam, Hejstings - znam. Između izgovorene i napisane reci je užasna provalija. Postoje načini «ia se rečenica formuliše tako da se prvobitni smisao potpuno izmeni.

- Ne bih voleo da pomislite da sam rekao...

- Ne uzbuđujte se. Sve to nije nimalo značajno. Čak nam ove imbecilnosti mogu pomoći.

-Kako?

- Eh, bien - reče Poaro mračno. - Ako naš ubica pročitao ono šta kažu da sam danas izjavio u „Dejli FNcem“, izgubiće svako poštovanje prema meni, kao protivniku!

Možda ste stekli utisak da u pogledu istraživanja nije ništa praktično urađeno. Naprotiv, Skotland Yard i lokalna policija neumorno su sledili svaki, pa i najmanji trag.

Podrobno su ispitani svi hoteli, pansioni, svi ljudi koji iznajmljuju sobe, i to unutar širokog radijusa događanja.

Pažljivo su istražene stotine priča raznih ljudi bujne mašte koji su „videli nekog čoveka koji je izgledao vrlo čudno i prevrtao očima“,

102

Agata Kristi

ili koji su „primetili nekog muškarca ozbiljna lica kako se šunja“. Nije zanemarena nijedna, čak ni beznačajna informacija. Vozovi, autobusi, tramvaji, nosači, kondukteri, kiosci, knjižare - sve se neumorno istraživalo i proveravalo.

Pritvoreno je najmanje dvadesetak ljudi i ispitivani su sve dotle dok policija nije bila zadovoljna njihovim odgovorima u pogledu njihovih kretanja te noći.

Čist rezultat nije bio u potpunosti ništavan. Izvesne izjave mogle su biti potencijalno vredne, ali bez daljih dokaza nisu vodile nikuda.

Ako su Krom i njegove kolege bili neumorni, Poaro mi je izgledao prilično nemaran. Tu i tamo bismo se posvađali.

- Ali, šta biste hteli da radim, prijatelju moj? Rutinska ispitivanja - policija može da ih uraditi bolje od mene. Vi uvek - uvek hoćete da trčim okolo kao pas.

- Umesto toga sedite kod kuće kao - kao...

- Pametan čovek! Moja snaga, Hejstings, je u mom mozgu, ne u mojim nogama! Čitavo vreme, dok vama izgledam besposlen, ja ustvari razmišljam.

- Razmišljate? - uzviknuo sam. - Zar je sada vreme za razmišljanje?

- Da, hiljadu puta da.

- Ali šta možete da postignete razmišljanjem? Napamet znate činjenice sva tri slučaja.

- Ja ne razmišljam o činjenicama - razmišljam o mislima i osećanjima ubice.

- Mislima i osećanjima luđaka!

- Upravo tako. A to ne može da se shvati tek tako. Kad shvatim kakav je ubica, biću u stanju da ustanovim ko je on. A sve ovo vreme saznajem sve više i više. Posle zločina u Andoveru - šta smo znali o ubici? Skoro ništa. Posle zločina u Bekshilu? Malo više. Posle u ABC ubistva

103

ubistva u Karstonu? Još malo više. Počinjem da sagledavam - ne ono što biste vi voleli da vidite - obrise lica i lika - već obrise njegovog uma. Uma koji deluje u izvesnim definitivnim pravcima. Posle sledećeg zločina...

- Poaro!

Moj prijatelj me je mirno pogledao.

- Da, Hejstings, mislim da će sigurno doći da još jednog zločina. Mnogo zavisi od la chance. Do sada, naš inconnu je bio sretne ruke. Ovoga puta njegova sreća može da se okrene protiv njega. Ali, u svakom slučaju, posle još jednog zločina, znaćemo mnogo više. Zločin otkriva veoma mnogo. Bez obzira koliko čovek pokušavao da me-nja svoje metode, njegova dela otkrivaju njegov ukus, navike, način razmišljanja i njegovu dušu. Ovde ima mnogo elemenata koji zbunjuju - ponekad se čini kao da imamo posla sa dva bića - ali uskoro će se obrisi razjasniti, znaću.

- Znaćete ko je?

- Ne, Hejstings, neću znati njegovo ime i adresu! Znaću kakav je on čovek..

- I onda?

- Et alors, je vais a la peche.

Bio sam malo zbunjen, pa je nastavio:

- Shvatate, Hejstings, vrsni ribolovac tačno zna koja se riba lovi na koju vrstu mušica. Ja ću upotrebiti pravu vrstu mušice.

- I onda?

- I onda? I onda? Isti ste kao i onaj superiorni Krom sa svojim večnim „A, tako?“ Eh, bien, i tada će on da proguta mamac i udicu, a mi ćemo izvući strunu...

- A u međuvremenu ljudi umiru oko nas.

- Troje. A svake nedelje pogine, koliko ono - oko 140 ljudi u saobraćajnim nesrećama.

104

Agata Kristi

- To je nešto sasvim drugo.

- Za one koji umiru to je isto. Za druge, rođake, prijatelje - da, tu postoji razlika, pa, ipak, jedna stvar u ovom slučaju me raduje.

- Pa hajde da čujemo to što nalikuje na radost!

- Nije potrebno da budete sarkastični. Raduje me što nema ni traga tome da se krivica pripiše nekom nevinom.

- Nije li to samo gore?

- Ne, ne, i hiljadu puta ne! Ne postoji ništa tako strašno kao što je život u atmosferi sumnje - kad vididte da vas neke oči gledaju i da se u njima ljubav pretvara u strah - ništa tako strašno kao što je sumnja u tebi bliske i drage ljude... To je otrovno - kao zagađen va-zduh. Ne, bar to, to da je otrovao život nevinima, to ne možemo pripisati ABC-u.

- Uskoro ćete naći za njega i opravdanje! - rekao sam gorko.

- Zašto ne? On možda misli da postupa sasvim ispravno. Možda ćemo na kraju saosećati sa njegovim gledištem.

- Ali, Poaro!

- Teško meni! Šokirao sam vas. Najpre moja inertnost - a sada moji pogledi.

Ništa nisam rekao.

- Svejedno - reče Poaro malo kasnije. - Imam jedan plan koji će vam se svideti - budući da nije pasivan, već aktivan. On zahteva mnogo razgovora i praktično nikakvo razmišljanje.

Nije mi se baš svideo njegov ton.

- O čemu se radi? - upitao sam oprezno.

- Izvući iz prijatelja, rođaka, posluge žrtava sve što znaju.

- Sumnjate da nešto kriju, znači?

- Ne namemo. Ali „reći sve“, znate i sami, uvek zahteva selekciju. Kad bih vam sad rekao da mi opišete svoj jučerašnji dan, možda biste odgovorili: „Ustao sam u devet, doručkovao u pola deset,

ABC ubistva

105

jeo sam šunku sa jajima i kafu, otišao sam u klub itd". Ne biste rekli: „Pukao mi je nokat, tako da sam morao da ga otsečem. Pozvonio sam da mi donesu vodicu za brijanje. Iščetkao sam šešir i stavio ga na glavu. Prolio sam malo kafe na stolnjak." Čovek ne može da kaže

sve. Zbog toga vrši izbor. U vreme ubistva ljudi biraju ono što je, po njihovom mišljenju, važno. Ali, često je to njihovo mišljenje pogrešno!

- A kako možemo da dobijemo ono pravo?

- Jednostavno, kao što sam upravo rekao - u razgovoru. Kad se uvek iznova priča o izvesnom događaju, o izvesnoj osobi ili o izvesnom danu moraju da se pojave neki novi detalji.

- Kakvi detalji?

- Naravno da to ne znam - zašto bih to inače hteo da ustanovim! Ali, sad je već prošlo dovoljno vremena tako da su obične stvari ponovo mogle da poprime svoju pravu vrednost. Suprotno svim matematičkim zakonima jeste da u tri slučaja ubistva nema ni jedne jedine rečenice koja bi nam poslužila kao orijentacija u ovom slučaju. Mora da postoji neki trivijalni događaj, neka trivijalna primedba koja bi bila putokaz! Priznajem, to je isto kao i da se traži igla u plastu sena - ali u plastu sena jeste igla - u to sam uveren!

Sve mi se činilo vrlo nejasno i zbrkano.

- Ne shvatate? Manje ste oštroumni od jedne obične služavke. Dobacio mi je pismo. Bilo je napisano uredno, kosim rukopisom kakvim pišu osnovci.

Dragi gospodine,

nadam se da ćete mi oprostiti što sam bila slobodna da vam pišem. Puno sam razmišljala posle tih strašnih ubistava, sličnih ubistvu moje jadne tetke. Čini se da smo svi u istom položaju, takoreći. U novinama sam videla sliku one mlade žene

Agata Kristi

ne, hoću reći, one mlade žene koja je sestra one mlade žene koja je ubijena u Bekshilu. Usudila sam se da joj napišem pismo i rekla sam joj da dolazim u London da bih se zaposlila i pitala sam da li bih mogla da dođem kod nje ili kod njene majke, kao što kažem četiri oka vide više nego dva a ja ne bih tražila veliku platu, već samo da ustanovim ko je to strašno čudovište a možda bi to lakše ustanovili da kažemo šta znamo, možda bi se nešto pojavilo. Mlada žena mi je napisala jako lepo pismo kako radi u kancelariji i stanuje u pansionu, ali je predložila da pišem vama i rekla da je mislila nešto slično kao ja. - rekla je da smo u istoj nevolji i da moramo da se držimo zajedno. Zato vam pišem, ser, da dolazim u London i šaljem vam svoju adresu. U nadi da vas ne uznemiravam, ostajem s

poštovanjem

Vaša Meri Drover.

- Meri Drover je - reče Poaro - vrlo pametna devojka. Uzeo je drugo pismo.

- Pročitajte ovo.

Pisamce je bilo od Frenklina Klarka. Javljao je da dolazi u London i da će posetiti Poaroa narednog dana, ako mu to odgovara.

- Ne očajavajte, mon ami - reče Poaro. - Akcija počinje.

18. Poaro drži govor

Narednog dana u tri posle podne došao je Frenklin Klark. Ne oklevajući, odmah je prešao na stvar.

- Gospodine Poaro - rekao je - ja nisam zadovoljan.

- Ne, gospodine Klark?

ABC ubistva

107

- Ne sumnjam u to da je Krom sposoban policajac, ali otvoreno govoreći, on me ljuti. To njegovo sveznajuće ponašanje! Dok ste bili u Karstonu aludirao sam na nešto što sam imao na umu u razgovoru sa vašim prijateljem, ali morao sam da sredim sve bratovljeve poslove tako da sve do sada nisam bio slobodan. Ja mislim, gospodine Po-aro, da ne smemo časiti ni časa...

- I Hejstings to stalno govori!

- Već odmah nastaviti. Moramo se pripremiti za sledeći zločin.

- Znači, vi mislite da će doći do još jednog zločina?

- A vi ne?

- Sigurno da mislim.

- Odlično, dakle, ja bih hteo da se organizujemo.

- Ispričajte mi tačno šta mislite.

- Predlažem gospodine Poaro, da sastavimo specijalnu grupu -koja bi radila pod vašim rukovodstvom - od prijatelja i rođaka ubijenih ljudi.

- Une bonne idee!

- Drago mi je da prihvatate. Osećam da bismo zajedno mogli nešto da postignemo. Isto tako, kad dođe sledeće upozorenje, neko od nas bi mogao, ne kažem da je to verovatno, ali neko bi mogao, na licu mesta da prepozna neku osobu koja je bila prisutna na sceni prethodnog zločina.

- Shvatam šta mislite i prihvatam, ali morate znati, gospodine Frenklin, da rođaci i prijatelji ostalih žrtava ne pripadaju vašem društvenom sloju. Oni rade i iako mogu dobiti kratak odmor...

Frenklin Klark ga je prekinuo.

- To je ono. Ja sam jedina osoba koja može da isplati račun. Ja sam nisam naročito imućan, ali moj brat je umro kao bogat čovek, a ja ću to konačno da nasledim. Kao što sam rekao, predlažem da osnujemo posebnu grupu, članovi koji će za svoje usluge biti plaćeni ono108

Agata Kristi

liko koliko obično dobijaju, uz naknadu, naravno, za dodatne troškove.

- Ko bi, prema vašem mišljenju, trebao da uđe u tu grupu?

- Razmišljao sam o tome. U stvari, pisao sam gospođici Megan Bernard - zapravo to je delimično njena ideja. Predlažem sebe, gospođicu Bernard, gospodina Donalda Frejzera, koji je bio veren sa pokojnom sestrom gospođice Bernard. Pa onda tu je nećaka one žene iz Andovera - gospođica Bernard ima njenu adresu. Mislim da nam njen suprug ne bi bio od koristi - čuo sam da je stalno pijan. Takođe mislim da su Bernardovi - otac i majka - malo prestari za akciju.

- Niko drugi?

- Pa - ovaj - gospođica Grej.

Malo se zacrveneo: - On! Gospođica Grej?

Niko na svetu ne bi mogao bolje od Poaroa da umetne tako fini prizvuk ironije u ove reci. Frenklin Klark kao da se podmladio za trideset i pet godina. Iznenada je nalikovao stidljivom đaćiću.

- Da. Znae, gospođica Grej radila je sa mojim bratom preko dve godine. Ona poznaje taj kraj i ljude, i sve ostalo. Ja sam bio odsutan više od godinu i po.

Poaro se sažalio i promenio temu razgovora.

- Vi ste bili na Istoku? U Kini?

- Da. Brat mi je poverio da kupujem za njega razne stvari.

- Mora da je to bilo jako zanimljivo. Eh, bien, gospodine Klark, veoma mi se sviđa vaša ideja. Baš juče sam rekao Hejstingsu da je ono što je nužno rapprochement zainteresovanih osoba. Potrebno je da se ujedine sećanja, uporede beleške - enfin porazgovarati o

svemu tome ponovo - razgovarati - razgovarati - i opet samo razgovarati. Rešenje može ležati u nekoj naoko beznačajnoj frazi. Nekoliko dana kasnije „specijalna grupa“ sastala se u Poarovom stanu. Dok su sedeli naokolo poslušno gledajući u Poaroa, koji je, kao

ABC ubistva

109

predsedavajući na sednici nekog odbora, zauzeo mesto na čelu stola, osmotrio sam ih još jednom, kritički se osvrćući, tako reći, na svoje prve utiske o njima i ispravljajući ih gde je bilo potrebno. Sve tri de-vojke bile su upadljive spoljašnjosti - plavokosa lepotica Tora Grej, tamnokosa Megan Bernard, neobično nepomičnog lica poput Indijanca i čudne snage - Meri Drover, uredno odevena u crno, lepa, inteligentna lica. Dva muškarca - Frenklin Klark, visok, opaljen i govor-ljiv, i Donald Frejzer, zatvoren u sebe i miran - bili su zanimljiv kontrast jedan drugom.

Poaro, naravno, nije mogao da odoli iskušenju a da ne održi mali govor.

- Mesdames et Messieurs, vi znate zašto ste ovde. Policija čini sve što je u njenoj moći da uđe u trag zločincu. I ja, takođe, mada na drugačiji način. Meni se, međutim, čini da bi skup svih lično zainteresovanih u ovoj stvari, kao i, dozvolite da kažem, lično poznavanje žrtava - moglo dati rezultate do kojih se ne bi moglo doći nekim drugim istraživanjima.

Ovde imamo tri ubistva - jedne starice, jedne mlade devojke, jednog starijeg muškarca. Ovo troje ljudi povezuje samo jedna stvar - činjenica da ih je ubila ista osoba. To znači da je ista osoba bila prisutna na tri različita mesta i sigurno ju je primetio niz ljudi. Razume se samo po sebi da je reč o luđaku u poodmaklom stadijumu manije. Isto tako je sigurno da njegov izgled i njegovo ponašanje ne daju takav utisak. Ova osoba - iako ja govorim o njemu, zapamtite da to može biti i žena - lukava je tako kako samo luđak može biti. Sve do sada on je uspeo potpuno da sakrije svoje tragove. Policija raspolaže određenim nejasnim indikacijama, ali to nije dovoljno za otpočinjanje neke akcije.

Ipak, moraju da postoje neke indikacije koje nisu nejasne, već sigurne. Da uzmemo samo jednu neobičnu pojedinost - ovaj ubica

ni110

Agata Kristi

je stigao u Bekshil u ponoć i samo tako slučajno sreo na plaži mladu ženu čije je ime počinjalo na slovo B...

- Moramo li ulaziti u to?

Bio je to Donald Frejzer - izgledalo je kao da su mu se reci otele iz neke unutarnje muke.

- Moramo ulaziti u sve, gospodine - obratio mu se Poaro. - Vi ste ovde ne "zato da štedite svoja osećanja time što ćete odbiti da mislite o dffcdjima, već zato da ih, ako to bude potrebno, povredite ulaženjem u stvar au fond. Kao što kažem, nije ABC slučajno našao žrtvu u Beti Bernard. Mora da je postojao promišljen izbor s njegove strane - znači da je to prethodno smislio. To jest, mora da je unapred ispitao teren. Informisao se o određenim činjenicama - o najboljem vremenu za ubistvo u Andoveru - o mise en scene u Bekshilu - o navikama Ser Karmajkla Klarka u Karstonu. Što se mene tiče, ja odbijam da poverujem da ne postoji nikakva indikacija - nikakav, ni najmanji nagoveštaj - koji bi nam pomogao da ustanovimo njegov identitet.

Ja sam pošao od pretpostavke da jedan od vas - ili možda svi vi - zna nešto što ni sam ne zna da zna.

Pre ili kasnije u zajedničkom razgovoru nešto će doći na videlo, nešto o čemu sad ne sanjamo postaće značajno. To je kao igra sastavljanja slika od izrezanih delova - svako od vas možda poseduje deo na izgled bez značenja, koji, međutim, sjedinjen sa ostalim, predstavlja određen delić slike kao celine.

- Reci! - reče Megan Bernard.

- Šta? - Poaro je upitno pogledao.

- To što pričate. To su samo reci. Bez značenja.

Rekla je to nekako očajnički žestoko - što je, kako sam se već uverio, bilo svojsvetno njenoj ličnosti.

- Reci su, gospođice, samo spoljna odeća misli.

ABC ubistva

111

- Ja mislim da to ima smisla - reče Meri Drover. - Stvarno mislim, gospođice. Često se događa da vam se stvari razjasne kad ih pre-tresete nekoliko puta u razgovoru. Nekad vaš mozak odlučuje za

vas, a da i ne znate kako se to događa. U svakom slučaju, razgovaram može da se mnogo postigne.

- Ako „je ćutanje zlato“, mi smo ovde za suprotno - reče Fren-klin Klark.

- Gospodine Frejzer, šta vi kažete?

- Prilično sumnjam u praktičnu primenu onoga što ste rekli, gospodine Poaro.

- Šta ti, Tora, misliš? - upita Klark.

- Mislim da je princip da se o stvarima raspravlja uvek na mesni.

- Možda biste mogli - predložio je Poaro - da preispitate svoja sećanja na to kako ste proveli vreme pre ubistva. Mogli bismo da počnemo sa vama, gospodine Klark.

- Trenutak, da se setim, ujutro onog dana kad je ubijen Kar bio sam na jedrenju. Ulovio sam osam skuša. Lepo je u zalivu. Pa onda, ručak kod kuće. Bio je gulaš, sedam se. Spavao sam u ležaljci. Onda čaj. Zatim sam pisao neka pisma, propustio poštara i odvezao se u Pejnton da ih pošaljem. Onda je bila večera i - ne stidim se da priznam - čitao sam neku dečju knjigu koju sam voleo još kao dete. Onda je zazvonio telefon...

- Dalje nije potrebno. Gospodine Klark, pokušajte sada da se se-tite da li ste ujutro kad ste išli prema moru nekoga sreli?

- Mnogo ljudi.

- Sećate li se nekog?

- Nikog pod bogom.

- Sigurni ste?

112

Agata Kristi

- Pa - čekajte, trenutak - sećam se neke strašno debele žene -imala je prugastu svilenu haljinu i ja sam se pitao zašto - imala je gomilu dece oko sebe - na plaži su se dva mladića igrala sa fokste-rijerom - oh, da, neka devojka je vrištala ulazeći u vodu - čudno je kako se čoveku sve to nekako vraća - kao kad se razvija fotografija.

- Odlično. A sada, kasnije u toku dana bili ste u vrtu, išli ste na poštu...

- Vrtlar je zalivao cveće... Išao sam na poštu... skoro sam nale-teo na biciklistu - neka glupača je razgovarala sa prijateljicom i ljuljala se tamo-amoo. Bojim se da je to sve.

Poaro se obratio Tori Grej.

- Gospođice Grej?

Tora Grej je odgovorila svojim jasnim, sigurnim glasom:

- Ujutro sam pisala sa Ser Karmajklom - razgovarala sa domaćicom. Posle podne, činim se da sam pisala pisma i vezla. Teško je tačno da se setim. Bio je to dan kao i svaki drugi. Rano sam otišla na spavanje.

Prilično sam se iznenadio kad joj Poaro nije postavio nikakvo pitanje. Rekao je: - Gospođice Bernard - možete li da se setite svog poslednjeg susreta sa sestrom?

- Bilo je to otprilike dve nedelje pre njene smrti. Bila sam tamo za vikend. Vreme je bilo lepo. Išle smo u Hejstings na bazen.

- O čemu ste razgovarale?

- Rekla sam joj iskreno šta mislim o njoj - reče Megan.

- I o čemu još? O čemu je ona govorila? Namrštila se, pokušavajući da se priseti.

- Govorila je o tome kako sam nepravедna - pa o šeširu i let-njim haljinama koje je upravo kupila. Malo o Donu... Rekla je tako-đe. da ne voli Mili Higli - to je ona devojka u kafani - i ismejavale smo onu Merion što drži kafanu... Ne sećam se ničeg drugog...

ABC ubistva

113

- Nije spomenula da ima - oprostite, gospodine Frejzer - sastanak s nekim muškarcem?

- Meni to ne bi spomenula - suvo reče Megan. Poaro se okrenuo crvenokosom mladiću.

- Gospodine Frejzer - molio bih vas da se u mislima vratite na to večer. Rekli ste da ste otišli do kafane. Najpre ste hteli tamo da čekate i vrebate dok Beti Bernard izađe. Da li ste zapazili nekog dok ste tamo čekali?

- Mnogo ljudi je prolazilo onuda. Ne mogu da se setim nikog posebno.

- Oprostite, ali čini mi se da uopšte ni ne pokušavate. Bez obzira koliko je čovek obuzet mislima, oko mehanički primećuje - bez duha, ali tačno...

Mladić je tvrdoglavo ponovio:

- Ne sećam se nikog.

Poaro uzdahnu i obrati se Meri Drover.

- Verovatno ste dobijali pisma od tetke?

- Oh, da, ser.

- Kada poslednji put? Meri je razmišljala.

- Dva dana pre ubistva, ser.

- Šta vam je pisala?

- Pisala je da je stari đavo opet bio tamo i da mu je natrljala nos - oprostite mi na izrazu, ser - da me očekuje u sredu - to je moj slobodan dan, ser - i da ćemo ići u bioskop. To mi je bio rođendan, ser.

Zbog nečega - možda zbog pomisli na tu malu svečanost - Merine oči se ispuniše suzama. Suzdržala se da ne zajeca. A onda se izvinula.

114

Agata Kristi

- Oprostite, ser. Ne želim da budem budalasta. Znam da nema smisla da plačem. Samo sam se setila kako smo ona - i ja - jedva čekale to naše malo slavlje. Nekako me je to uzбудilo, ser.

- Sasvim dobro shvatam kako se osećate - reče Frenklin Klark. - Male stvari - kao, na primer, neki poklon ili neko slavlje - čine čovek da se oseća tako veselim i prirodnim. Sećam se da sam jednom video neku ženu koju je pregazio auto. Upravo je kupila nove cipele. Video sam je tamo kako leži - kutija se raspala i iz nje su virile smešne male cipele s visokim potpeticama. Prestravio sam se - izgledale su tako patetično.

Megan reče sa iznenađujućom toplinom:

- To je istina - strašna istina. Isto se dogodilo nakon što je Be-ti - umrla. Mama joj je kupila čarape na poklon - onog istog dana kad se to dogodilo. Jadna mama, bila je potpuno slomljena. Zatekla sam je kako plače, s čarapama u ruci. Stalno je ponavljala: „Kupila sam ih Beti - kupila sam ih Beti - a ona ih nije ni videla“.

Glas joj je malo zadrhtao. Nagnula se napred, gledajući u Frenklina Klarka. Iznenada se između njih rodila simpatija - bratstvo u nevolji.

- Shvatam - rekao je. - Tačno shvatam. To su upravo one stvari koje su mučne za sećanje.

Donald Frejzer se nemirno promeškoltio.

Tora Grej je skrenula razgovor u drugom pravcu.

- Zar nećemo da napravimo nikakve planove - za budućnost? - upitala je.

- Naravno - Frenklin Klark je poprimio svoje uobičajeno držanje. - Mislim da kad dođe taj trenutak - to jest, kad stigne četvrto pismo - moramo ujediniti snage. Do tada, možda bismo mogli da okušamo sreću, svako za sebe. Ne znam da li gospodin Poaro misli da bi vredelo da se istraže neke stvari?

ABC ubistva

115

- Mogao bih da vam dam nekoliko sugestija - reče Poaro.

- Dobro. Zapisaću ih - izvadio je notes. - Počnite, gospodine Poaro. Pod A...?

- Smatram da je moguće da konobarica, Mili Higli, zna nešto korisno.

- Pod A - Mili Higli - zapisao je Frenklin Klark.

- Predlažem dva metoda prilaza. Vi, gospođice Bernard, mogli biste da pokušate ono što bih nazvao ofanzivnim pristupom.

- Pretpostavljam da mislite da to odgovara mom stilu? - suvo reče Megan.

- Posvađajte se sa tom devojkom - recite da znate da nikad nije volela vašu sestru - i da vam je vaša sestra rekla sve o njoj. Ako ne grešim, to će izazvati bujicu proti voptuzbi. Ona će vama reći šta misli o vašoj sestri! Možda iskrсне nešto korisno.

- A drugi metod?

- Gospodine Frejzer, mogu li da predložim da se vi zainteresujete za tu devojkicu?

- Da li je to neophodno?

- Ne, nije neophodno. To je samo moguć pravac istraživanja.

- A da se oprobam ja u tome? - upita Frenklin. - Ja imam... ovaj... prilično veliko iskustvo, gospodine Poaro. Da vidimo šta bi tu moglo da se učini.

- Vi imate o čemu da se starate - prilično oštro reče! Tora Grej. Lice mu se odužilo.

- Da - rekao je. - Imam.

- Tout de meme, mislim da za sada baš ne možete mnogo da uradite tamo kod vas - reče Poaro. - Gospođice Grej da, njoj daleko više odgovara... ,

Tora Grej ga prekide.

- Znete, gospodine Poaro, ja napuštam Devon.

116

Agata Kristi

- Ah? Nisam znao.

- Gospođica Grej bila je tako ljubazna i ostala je da mi pomogne da sredim stvari - reče Frenklin. - Ali naravno ona preferira službu u Londonu.

Poaro prodorno pogleda jedno, pa drugo.

- Kako je Lejdi Klark? - upita.

Divio sam se rumenilu koje se pojavilo na obrazima Tore Grej, tako da sam skoro propustio Klarkov odgovor.

- Dosta loše. Usput rečeno, gospodine Poaro, da li biste mogli da svratite do Devona da je posetite? Pre nego što sam otputovao, izrazila je želju da vas vidi. Naravno, ona često nije u stanju da primi posetioce, ali ako biste rizikovali - na moj trošak, naravno.

- Svakako, gospodine Klark. Recimo, prekosutra?

- Dobro. Obavestiću bolničarku i ona će na odgovarajući način da dozira lek.

- Za vas, dete moje - obratio se Poaro Meri - mislim da biste možda mogli da obavite dobar posao u Andoveru. Pokušajte sa de-com.

- Decom?

- Da. Deca nerado čavrljaju sa strancima. Ali vas poznaju u ulici u kojoj je živela vaša tetka. Tamo se uvek igra mnogo dece. Možda su primetila ko je ulazio i izlazio iz dućana vaše tetke.

- Šta je sa gospođicom Grej i sa mnom? - upita Klark. - To jest, ako ja ne idem u Bekshil.

- Gospodine Poaro - rekla je Tora Grej. - Kakav je bio poštanski Žig na trećem pismu?

- Putni, gospođice.

Zamišljeno je rekla: Jugozapad 15, Putni, tako, zar ne?"

- Začudo, u novinama je to bilo tačno napisano.

- Izgleda da to ukazuje da je ABC iz Londona.

ABC ubistva

117

- Trebali bismo da ga nekako privučemo - reče Klark. - Gospodine Poaro, kako bi bilo da dam oglas u novine - nešto kao: ABC! Hitno. HJP. ti je na tragu. Stotina za moje ćutanje. DŽ.YJZ. Ne baš tako

sirovo - ali shvatate. Možda bi ga to privuklo.

- Moguće je...

- Možda bi ga to nateralo da ubije.

- Ja mislim da je to jako opasno i glupo - oštro reče Tora Grej.

- A vi, gospodine Poaro?

- Ne može da šteti. Ja lično mislim da je ABC suviše lukav da bi odgovorio. - Poaro se nasmešio: - Vidim, gospodine Klark, da ste vi - dozvolite da kažem a da se to ne shvati kao uvreda - u srcu još uvek dečak.

Frenklin Klark se malo zastideo.

- U redu - rekao je, gledajući svoje beleške - počinjemo.

A - Gospođica Bernard i Mili Higli. B - Gospodin Frejzer i Mis Higli. C

- Deca u Andoveru. D - Oglas.

Osećam da nijedno od toga nije baš naročito dobro, ali ipak je i to nešto dok čekamo.

Ustao je i nekoliko minuta kasnije svi se razidoše.

19. Preko Švedske

Poaro je sedeo, pevušeći neku melodiju.

- Šteta što je tako inteligentna - promrljao je. -Ko?

118

Agata Kristi

- Megan Bernard. Gospođica Bernard. „ReČi", ljutito je rekla. Odmah je shvatila da ono što govorim ne znači ništa. Svi ostali su se prevarili.

- Meni je zvučalo sasvim uverljivo.

- Uverljivo, da. Baš je to bilo ono što je shvatila.

- Znači, niste mislili ono što ste rekli?

- Ono što sam rekao moglo je da se stavi u jednu jedinu rečenicu. Umesto toga sam se ponavljao ad lib, a da niko osim gospođice Bernard nije toga bio svestahT

- Ali zašto?

- Eh bkn - da započnem stvar! Da svako stekne utisak da postoji nešto što bi trebalo da se uradi. Da otpočnem - recimo - razgovore!

- Mislite da ništa od ovoga neće dovesti do nečega?

- Oh, sve je uvek moguće. Zadovoljno se smejujlo.

- Usred tragedije počinjemo komediju? Tako je to, zar ne?

- Šta hoćete time da kažete?

- Ljudska drama, Hejstings! Razmislite malo. Ovde imamo tri ljudske čelike koje je povezala zajednička tragedija. Istog trenutka počinje druga drama - tout a fah d part. Sećate li se mog prvog slučaja u Engleskoj? Oh, bilo je to pre toliko godina. Spojio sam dvoje ljudi koji su se voleli - jednostavno tako što sam jednog od njih uhapsio zbog ubistva! Drugačije nije išlo! Usred smrti mi smo u životu, Hejstings... Ubistvo, često sam to primećivao, veliki je provodadžija.

- Zaboga, Poaro - zabezeknuo sam se. - Siguran sam da niko od ovih ljudi nije mislio ni našta drugo nego...

- Oh! Dragi moj prijatelju! A šta je sa vama?

- Sa mnom?

ABC ubistva

119

- Mais oui, zar se niste vratili pevušeći nakon što ste ih otpratili?

- To nije ništa strašno.

- Naravno, ali mi je to odalo vaše misli.

- Zaista?

- Da. Opasno je nešto pevušiti. Melodija otkriva podsvest. Melodija koju ste vi pevusili potiče, čini mi se, iz ratnih dana. Comme (a. - Poaro je zapevao odvratnim falsetom:

„Nekad volim brinetu

Nekad opet blondinu

(iz bašče nebeske preko Švedske)."

Šta bi moglo više da vas oda? Mais je crois que la blonde l'em-port sur la brunettel

- Ali, Poaro - uzviknuo sam, crveneći.

- Chest tout naturel. Jeste li pnetili kako je Freekliu Klark iznenada osetio razumevanje za gospođicu Megan? Kako se nagnuo na-pred i pogledao je? I jeste li приметili kako je gospođica Tora Grej bila neraspoložena zbog toga? A Donald Frejzer, on...

- Poaro - rekao sam - vi ste neizlečivo sentimentalni.

- Ja ne, ni najmanje. Vi ste taj koji je sentimentaln, Hejstings. Upravo sam hteo da se upustim u žučnu raspravu, kad su se otvorila vrata. Zaprepastio sam se videvši Toru Grej.

- Oprostite što sam se vratila - rekla je mirno. - Ali postoji nešto što bih volela da vam kažem, gospodine Poaro.

- Svakako, gospođice. Izvolite, sedite. Sela je i trenutak oklevala kao

da bira reci.

- Samo ovo, gospodine Poaro. Gospodin Klark vam je malo pre u svojoj plemenitosti rekao da sam napustila Kombsajd svojom vo120
Agata Kristi

Ijom. On je vrlo ljubazan i čestit. Ali u stvari, to uopšte nije tako. Ja sam bila spremna da ostanem - ima toliko toga da se uradi sa zbirkama. Ali Lejdi Klark je želela da odem! Mogu da nađem opravdanje za nju. Veoma je bolesna i malo je pometena od silnih droga. Zato je sumnjičava i mušičava. Bez razloga me ne voli i insistirala je da odem iz kuće.

Nisam mogao a da se ne divim devojčinoj hrabrosti. Nije pokušavala da ulepša činjenice, kao što bi mnogi došli u iskušenje, i sa zadivljujućom iskrenošću iznela je sporno pitanje.

- Sjajno je što ste došli da nam to kažete - rekao sam.

- Uvek je bolje da se zna istina - nasmešila se. - Ne želim da se skrivam iza viteštva gospodina Klarka. On je pravi vitez.

Rekla je to vrlo toplo. Očigledno je obožavala Frenklina Klarka.

- Nastupili ste vrlo pošteno, gospođice - reče Poaro.

- Za mene je to udarac - tužno reče Tora. - Nisam imala pojma da me Lejdi Klark toliko ne voli. U stvari, uvek sam mislila da me voli. - Lice joj je iskrivila grimasa: - Čovek uči dok je živ.

Ustala je.

- To je sve što sam htela reći. Doviđenja. Otpratio sam je do prizemlja.

- To se zove biti pošten - rekao sam, vrativši se u sobu. - Ta devojka je hrabra.

- I proračunata.

- Šta time mislite - da je proračunata?

- Mislim da ima sposobnost da unapred vidi stvari. Sumnjičavo sam ga pogledao.

- Ona je stvarno divna - rekao sam.

- I nosi divne haljine. Taj crepe marocain i mekana lisičja boa - dernier cri!

ABC ubistva

121

- Poaro, vi ste pravi sitničar. Ja nikada ne primećujem šta neko ima na sebi.

- Trebalo bi da se pridružite nudistima.

Hteo sam ogorčeno da protivurečim, kad on, iznenada promenivši temu, reče:

- Zna li, Hejstings, ne mogu nikako da se oslobodim utiska da je već danas u našem poslednjem razgovoru, rečeno nešto značajno. Čudno je to - ne mogu nikako da se -setim šta je to bilo... Samo mi je nešto proletelo kroz glavu... Podseća me to na nešto što sam već video ili zabeležio...

- Nešto u Karstonu?

- Ne - ne u Karstonu... Pre toga... Ne smeta, uskoro ću se seti-ti...

Pogledao me je (možda nisam bio dosta pažljiv), nasmejao se i opet počeo da pevuši.

- Anđeo, zar ne? Iz bašte nebeske preko Švedske...

- Poaro - rekao sam - idite do đavola!

20. Lejdi Klark

Kad smo drugi put došli u Komsbajd, bio je obavijen atmosferom neke duboke i mirne melanholije. Delimično je to možda bilo zbog vremena - bio je kišovit septembarski dan i u vazduhu se osećala jesen, a delimično zbog toga što je kuća bila poluzatvorena. Sobe u prizemlju bile su zatvorene a zavese spuštene, a mala soba u koju su nas uveli bila je vlažna i sparna.

Malo zatim ušla je bolničarka kompetentna izgleda, povlačeći usput uštirkane manžetne.

122

Agata Kristi

- Gospodin Poaro? - rekla je žustro. - Ja sam sestra Kepstik. Gospodin Klark mi je pisao da ćete doći.

Poaro je upitao za zdravlje Lejdi Klark.

- Kad se sve uzme u obzir, nije ni loše.

„Kad se sve uzme u obzir“ značilo je, tako sam ja shvatio, uz-veši u obzir da je osuđena na smrt.

- Naravno, ne možemo da se nadamo nekom velikom poboljšanju, ali jedna nova terapija joj je donela malo olakšanje. Dr Logan je sasvim zadovoljan njenim stanjem.

- Ali, istina je, zar ne, da ne može da se izleći?

- Oh, mi to nikad ne kažemo - reče sestra Kepstik, malo šokirana ovom otvorenošću.

- Pretpostavljam da je za nju muževljeva smrt bila strašan šok?
- Pa, gospodine Poaro, iiije to bio tako veliki šok kao što bi bio za nekoga ko je potpuno zdrav, ako razumete šta hoću da kažem. U njenom stanju sve je nekako mutno, nejasno.
- Oprostite na pitanju, ali da li je bila privržena svom mužu i on njoj?
- Oh, da, bili su veoma sretan par. On se jako brinuo i uzrujavao zbog nje, jadnik. Znae, za lekara je to uvek gore. Oni ne mogu da se zavaravaju lažnim nadama. Bojim se da ga je to u početku jako mučilo.
- U početku? Kasnije ne?
- Čovek se na sve privikne, zar ne? A onda, Ser Karmajkl je imao svoju zbirku. Hobi je čoveku velika uteha. Povremeno je išao na aukcije, pa su onda on i gospođica Grej katalogizirali stvari i preuređivali muzej prema novom sistemu.
- Oh, da - gospođica Grej. Ona je otišla, zar ne?

ABC ubistva

123

- Da - jako mi je žao zbog toga - ali žene ponekad, kad nisu sasvim zdrave, nešto umisle. I nema smisla da se s njima prepirete. Bolje je popustiti. Gospođica Grej je tu bila vrlo uviđavana.
 - Lejdi Klark je nikad nije volela?
 - Ne - to jest, ne radi se o tome. U stvari, mislim da ju je u početku prilično volela. Ali, ne smem da vas zadržavam brbljanjem. Moja pacijentkinja će se pitati šta je sa nama.
- Povela nas je na sprat. Soba u koju smo ušli bila je nekada spavaonica, a sada je bila preuređena u ugodnu dnevnu sobu.
- Lejdi Klark je sedela u velikoj naslonjači blizu prozora. Bila je bolno mršava, a lice joj je bilo gotovo sivo i izmučeno kao kod ljudi koji mnogo pate. Pogled joj je bio odsutan, sanjarski, a ženice sitne kao glavica igle.
- Ovo je gospodin Poaro kojeg ste želeli da vidite - reče sestra Kepstik visokim, veselim glasom.
 - Oh, da, gospodin Poaro - odsutno je rekla Lejdi Klark. Pružila je ruku.
 - Moj prijatelj kapetan Hejstings, Lejdi Klark.
 - Drago mi je. Obojica ste vrlo ljubazni što ste došli. Otsutnim gestom pokazala nam je da sednemo. Seli smo. Nastala je tišina. Izgledalo

je da je Lejdi Klark utonula u san.

Ubrzo se preнула.

Uzdahnula je, još uvek odsutno, klimajući glavom.

- Nikada nismo mislili da će to tako da ispadne... Bila sam sigurna da ću ja prva da odem... - Utonula je u misli. - Kar je bio veoma snažan - za svoje godine jako snažan. Nikad nije bio bolestan. Bilo mu je blizu šezdeset - ali izgledao je kao pedesetogodišnjak... Da, jako snažan...

124

Agata Kristi

Opet je utonula u svoj san. Poaro, koji je dobro poznao posledice uzimanja određenih droga, kao i to da sam uzimač ima utisak da je vreme beskonačno, nije rekao ništa. Lejdi Klark iznenada reče:

- Da - lepo od vas što ste došli. Rekla sam Frenklinu. Rekao je da neće da zaboravi da vam kaže. Nadam se da Frenklin neće biti glup... tako je lako zavesti ga, iako je proputovao čeli svet. Muškarci su takvi.. Oni ostaju dečaci... Frenklin, posehno.

- On je impulsivan - reče Poaro.

- Da - da... - veliki vitez. Muškarci su tako glupi u tome. Čak i Kar - Glas jej se izgubio.

Grozničavo nestrpljivo je zatresla glavom.

- Sve- j? tako mutno... Telo je čoveku samo smetnja, gospodine Poaro, naročito kada odnese prevagu. Čovek nije svestan ničeg drugog - da li će bol prestati ili ne - ništa drugo nije važno.

- Znam, Lejdi Klark. To je jedna od tragedija ovog života.

- To me zaglupljuje. Ne mogu čak ni da se setim šta sam ono htela da vam kažem.

- Da li je to bilo nešto u vezi sa smrću vašeg muža?

- Karovom smrću? Da, možda... Ludi jadnik - mislim na ubicu. Sve je to zbog te buke i tempa današnjice - ljudi to ne mogu da podnesu. Uvek mi je bilo žao tih ljudi - mora da im je tako čudno u glavi. A onda, biti zatvoren - mora da je to strašno. Ali šta da se radi? Ako ubijaju... - Protresla je glavom - puna bola. - Još ga niste uhvatili? - upitala je.

- Ne, još ne.

- Mora da je onoga dana tumarao ovuda.

- Lejdi Klark, tu, svuda okolo, ima mnogo stranaca. Sezona je.

- Da - zaboravila sam... Ali oni ostaju na plažama, ne približavaju se kući. - Tog dana nijedan stranac se nije približio kući.

ABC ubistva

125

- Ko to kaže? - sa iznenadnom žestinom reče Lejdi Klark. Poaro kao da se malo zbunio.

- Posluga - rekao je. - Gospođica Grej. Lejdi Klar reče vrlo razgovetno:

- Ta devojkica je lažljivica!

Poskočio sam. Poaro mi dobaci pogled.

Lejdi Klark je nastavila - govorila je sada kao u groznici.

- Nije mi se sviđala. Nikad mi se nije sviđala. Kar je imao visoko mišljenje o njoj. Stalno je pričao kako je siročić i sama na svetu. Šta ima lošeg u tome da je čovek siročić? Nekada je to blagoslov. Mogli biste da imate oca ništariju i majku pijanicu - onda biste imali na šta da se žalite. Govorio je da je tako hrabra i marljiva. Tačno je da je dobro radila svoj posao! Ne znam kakve to veze ima sa hra-brošču!

- Dušo, ne uzbuđujte se - intervenisala je sestra Kepstik. - Ne smemo da se umorimo.

- Odmah sam joj rekla da se spakuje! Frenklin je bio tako drzak da je rekao da bi ona možda mogla da me rasonodi. No, i to mi je rasonoda! Čim pre nestane, to bolje - rekla sam! Frenklin je budala! Nisam htela da se splete s njom. On je takav dečak! Nema razuma! „Daću joj platu za tri meseca unapred, ako to želiš“, rekla sam, „ali mora da ide. Ne želim više da je vidim u kući ni jedan dan duže“. Ima nešto dobro kad je čovek bolestan - ljudi ne mogu da se sa vama prepiru. Učinio je kako sam rekla i ona je otišla. Pretpostavljam - kao mučenica, još slađa i hrabrija!

- No, no, dušo, nemojte tako da se uzbuđujete. To nije dobro za vas. Lejdi Klark odmahnu rukom.

- I vi ste bili u pogledu nje ista budala kao i svi drugi.

126

Agata Kristi

- Oh, Lejdi Klark, ne smete tako da govorite. Ja sam zaista mislila da je gospođica Grej vrlo lepa devojkica - izgledala je tako romantično, kao iz romana.

- Gubim strpljenje sa vama - iscrpljeno reče Lejdi Klark.

- Dobro, dušo, ona sada više nije ovde. Otišla je. Lejdi Klark nestrpljivo klimnu glavom, ali ne reče ništa. Poaro upita:

- Zašto ste rekli da je gospođica Grej lažljivica?

- Zato što jeste. Rekla vam je da nijedan stranac nije prilazio kući, zar ne?

-Da.

- E, pa dobro. Ja sam videla - vlastitim očima - kroz ovaj prozor - kako priča sa nekim potpuno nepoznatim na ulazu.

- Kad je to bilo?

- Ujutro, onoga dana kad je Kar umro - oko jedanaest sati.

- Kako je izgledao taj čovek?

- Sasvim obično. Ništa posebno.

- Džentlmen - trgovac?

- Nije bio trgovac. Izgledao je otrcan. Ne sećam se. Lice joj se iznenada iskrivilo od bola.

- Molim vas - idite sada - malo sam umorna - sestro! Oprostili smo se.

- To je čudna priča - rekoh Poarou dok smo se vraćali u London. - To o gospođici Grej i nepoznatom čoveku.

- Vidite, Hejstings? Rekao sam vam: uvek se nešto nađe.

- Zašto je devojka lagala i rekla da nije nikoga videla?

- Mogu da nađem sedam različitih razloga - jedan od njih je strašno jednostavan.

- Je li to prekor? - upitao sam.

ABC ubistva

127

- Ne, već poziv da upotrebite svoju dosetljivost. Ali nema potrebe da se uznemiravamo. Najlakši način da dođemo do odgovora jeste da je pitamo.

- I verovatno će nam reći drugu laž.

- To bi stvarno bilo zanimljivo - i veoma značajno.

- Monstruozno je pretpostaviti da devojka poput nje može da ima neke veze sa luđakom.

- Baš tako - zato to ni ne pretpostavljam.

- dalje sam razmišljao o tome.

- Lepim devojkaama nije lako - uzdahnuo sam na kraju.

- Du tout. Nemojte da budete u zabludi.

- To je istina - insistirao sam. - Svi su protiv nje jednostavno zato jer je lepa.

- Vi govorite betises, prijatelju moj. Ko je bio protiv nje u Komb-sajdu? Ser Karmajkl? Frenklin? Sestra Kapstik?

- Lejdi Klark se okomila na nju.

- Mon ami, vi ste puni samilosti prema lepim mladim devojkama. Ja, sa svoje strane, osećam samilost samo za bolesne stare žene. Moguće je da je Lejdi Klark oštroida - a da su njen suprug, gospodin Frenklin Klark i sestra Kepstik bili slepi kao šišmiš - kao i ka-petn Hejstings.

Shvatite, Hejstings, da ove tri odvojene drame nikad ne bi došle u vezu u normalnom toku stvari. Svaka od njih bi išla svojim putem, nezavisno od drugih. Fasciniraju me, Hejstings, i uvek će me fascinirati permutacije i kombinacije koje stvara život.

- Evo nas na Paddingtonu - bio je moj jedini odgovor. Osećao sam da je vreme da se nešto dogodi.

Po dolasku u Vajthevn Menšons saznali smo da Poaroa neko će128
Agata Kristi

Očekivao sam da će to biti Frenklin, ili možda Džap, ali na moje zaprepascenje pokazalo se da je to ni manje ni više nego Donald Frejzer. Bio je veoma smeten, a njegova suzdržljivost dolazila je do izražaja više nego ikada. Poaro ga nije silio da pređe na stvar, već je umesto toga ponudio sendviče i vino.

Dok nije stiglo posluženje, sam je vodio razgovor, objašnjavajući gde smo bili i govoreći o bolesnoj ženi ljubazno i osećajno. Tek kad smo pojeli sendviče i nalili vino, prešao je na lične teme.

- Dolazite iz Bekshila, gospodine Frejzer? -Da.

- Jeste li imali nekog uspeha sa Mili Higli?

- Mili Higli? Mili Higli? - Frejzer nije znao o kome je reč. -Oh, to je ona devojka! Ne, nisam do sada ništa uradio. To je... Zastao je. Nervozno je grčio ruke.

- Ne znam zašto sam došao kod vas - iznenada je probilo iz njega-
Ja znam - reče Poaro.

- Ne možete da znate. Kako biste mogli?

- Došli ste kod mene zato što postoji nešto što nekome morate da kažete. Bili ste sasvim u pravu. Ja sam prava osoba. Govorite!

Poarova sigurnost je postigla efekat. Frejzer ga je pogledao sa

nekom zahvalnom poslušnošću.

- Mislite.

- Parbleu, siguran sam.

- Gospodine Poaro, znate li nešto o snovima? To je poslednja stvar koju bih očekivao od njega. Međutim, Poaro nije izgledao ni malo iznenađen.

- Znam - odgovorio je. - Sanjali ste nešto...?

- Da. Pretpostavljam da ćete reći kako je prirodno da - da sanjam o-o Tome. Ali to nije običan san.

ABC ubistva

129

-Ne?

- Sanjao sam ga već tri noći za redom, ser... Mislim da ću da poludim...

- Recite mi...

Frejzerovo lice bilo je sasvim bledo. Oči kao da su htele da mu iskoče iz duplji. U stvari, izgledalo je kao da je zaista lud.

- Uvek je to isto. Na plaži sam. Tražim Beti. Ona se izgubila - shvatate, samo se izgubila. Moram da je nađem. Moram da joj dam njen pojas. Držim ga u ruci. A onda...

-Da?

- San se menja... Više je ne tražim. Ona je preda mnom - sedi na plaži. Ne vidi me da dolazim... To je - oh, ne mogu...

- Nastavite.

Poarov glas je zvučao autoritativno, čvrsto.

- Ja dolazim iza nje... ona me ne čuje... Vesto stavljam pojas oko njenog vrata i stežem... oh... stežem...

Patnja koja se osećala u njegovom glasu bila je užasna... Uhvatio sam se za naslon stolice... Suviše je to bilo stvarno.

- Ona se guši... Mrtva je... Ja sam je zadavio - a onda joj glava pada prema natrag i ja joj vidim lice - i to je Megan - a ne Beti!

Opustio se u stolici, bled i drhtav. Poaro nali još jednu čašu vina i pruži mu je.

- Gospodine Poaro, šta to znači? Zašto mi se to vraća svake noći? Svake noći...?

- Popijte to vino - naredi Poaro.

Mladić učini kako mu je rečeno, a onda upita mirnije:

- Šta to znači? Nisam - nisam je ja ubio?

Ne znam šta je Poaro odgovorio, jer sam u trenutku začuo pošta-revo kucanje i automatski sam izašao iz sobe.

130

Agata Kristi

Pri pogledu na sadržaj sandučića za pisma izgubio sam svaki interes za neobična otkrovenja Donalda Frejzera.

Pojurio sam u dnevnu sobu, vičući:

- Poaro! Došlo je! Četvrto pismo!

Poaro je skočio, zgrabio pismo i, zgrabivši nož za otvaranje pisama, razrezao kovertu. Stavio je pismo na sto.

Sva trojica smo se nagnuli nad njega.

„Još uvek nikakav uspeh? Fuj! Sram vas bilo! Šta radite vi i policija? Nego, zar se ne bavljamo dobro? Kuda ćemo sledeći put?

Jadni gospodine Poaro! Stvarno vas žalim.

Ako vam ne uspe prvi put, pokušajte ponovo i tako stalno, samo pokušavajte.

Pred nama je dug put.

Tiperi? Ne - to će doći kasnije. Slovo T. Sledeći događajčić de-siće se u Donkasteru, 11. septembra.

Do viđenja

ABC

21. Opis ubice

Mislim da je u tom trenutku ponovo počelo da iščezava ono što Poaro naziva ljudskim elementom. Kao da se završio interval normalnih ljudskih interesa koji je nastupio pošto naš razum više nije bio u stanju da podnosi čisti užas.

Mi smo se, svi zajedno i svaki pojedinačno, osećali nesposobnima da radimo bilo šta sve dok ne stigne četvrto pismo i otkrije nam scenu ubistva D. Ova atmosfera čekanja delovala je u pravcu popuštanja napetosti.

ABC ubistva

131

Ali sada, sa ovim štampanim slovima što su nam se rugala sa be-log papira, lov je ponovo započeo.

Inspektor Korm stigao je iz Jarda, a dok je još bio ovde, došli su Franklin Klark i Megan Bernard.

Devojka je objasnila da je i ona došla iz Bekshila.

- Želela sam nešto da upitam gospodina Klarka.

Kao da je jedva čekala da se ispriča i objasni svoj postupak. Zapazio sam to, ali nisam tome pridavao neko veće značenje.

Nakon pisma moj mozak je, prirodno, bio neprustupacan za bilo šta drugo.

Krom, mislim, nije bio ni najmanje oduševljen što vidi razne učesnike ove drame. Postao je izuzetno služben i suzdržljiv.

- Ovo ću da ponese, gospodine Poaro. Ako budete želeli kopiju...

- Ne, ne, nije potrebno.

- Inspektore, kakvi su vaši planovi? - upitao je Klark.

- Dosta obimni, gospodine Klark.

- Ovog puta moramo da ga uhvatimo - reče Klark. - Mogu vam reći, inspektore, da smo formirali vlastito društvo radi zajedničkog delovanja. Grupu zainteresovanih strana.

Inspektor Krom reagovao je najuljudnije što je mogao:

- Ah, tako?

- Čini mi se da nemate visoko mišljenje o amaterima, inspektore?

- Ne raspoložete istim sredstvima, zar nije tako, gospodine Klark?

- Zato se brinemo za svoje stvari - i to je nešto.

- Ah, tako?

- Mislim da vam zadatak neće biti lak. U stvari, čak mislim da vas je ABC opet prevario.

132

Agata Kristi

Već sam ranije primetio da se Kroma može podstaknuti da se raspriča kada druge metode zataje.

- Mislim da ovoga puta javnost neće imati prilike da kritikuje naše postupke - rekao je. - Ovoga puta ta budala nam je ostavila dosta vremena. 11. je iduće srede. To je dovoljno vremena za javnu akciju u štampi. Donkaster će biti detaljno upozoren. Svako, bila to žena ili muškarac, čije ime počinje sa D biće oprezan - to je već nešto. Drugo, preplavicemo grad policajcima. U tom smislu već postoji saglasnost svih glavnih inspektora Engleske. Svi u Donkasteru, i policija i građani, daće se u lov za jednim čovekom - i sa malo sreće, trebalo bi da ga uhvatimo!

Klark reče mirno:

- Vi se ne zanimate za sport, inspektore. Krom se zablenu u njega.
- Sta time mislite, gospodine Klark?
- Čoveče božji, zar ne shvatate da se sledeće srede u Donkasteru trči St. Leger?

Kromu se opustila vilica. Da ga ubiješ nije bio u stanju da izgovori ono poznato „Ah, tako?“. Umesto toga rekao je:

- Da, to je istina. To komplikuje stvari...
- ABC nije budala, čak i ako je lud.

Svi smo ćutali, shvatajući situaciju. Mnoštvo na trkalištu - engleska publika... engleska publika puna strasti za ovaj sport - beskrajne komplikacije.

Poaro je promrljao:

- C'est ingenieudt Tout de meme c'est bien imagine, ga.
- Verujem - reče Klark - da će se ubistvo dogoditi na trkalištu - možda baš u vreme trke.

Za trenutak kao da je u njemu prevladao sportski instikt i uživao je u toj pomisli...

ABC ubistva

133

Inspektor Krom ustade, uzevši pismo.

- Trke su komplikacija - priznao je. - To je nesrećan splet okolnosti. Izašao je. Čuli smo glasove u hodniku. Malo kasnije ušla je Tora Grej.

Odmah je upitala:

- Inspektor mi je rekao za pismo. Gde će biti ovog puta? Napolju je padala kiša. Tora Grej je imala na sebi crni ogrtač i suknju i krzno. Crni šeširić nakrivio joj se na zlatnoj glavi.

Pitanje je uputila Frenkiinu Klarku, njemu je i prišla, i držeći dlan na njegovoj ruci, očekivala je njegov odgovor.

- Donkaster - i to na dan trka.

Seli smo da razmotrimo situaciju. Samo po sebi se razume da smo svi nameravali da prisustvujemo, ali trke su nam nesumnjivo zakomplikovale planove koje smo unapred napravili.

Obuzela me je obeshrabrenost. Konačno, šta može da učini mala skupina od šest ljudi, bez obzira kako jako lično bili zainteresovani? Tamo će biti bezbroj policajaca, opreznih i oštrookih, držače na oku sva moguća mesta. Šta više mogu da urade još šestoro ljudi?

Kao da odgovara na moju misao, Poaro podiže glas. Govorio je kao učitelj ili kao sveštenik.

- Mes enfants - rekao je - ne smemo da rasipamo naše snage. Moramo da priđemo stvari metodično i sređeno. Istinu moramo da tražimo ne izvan već unutra. Moramo sebi reći - svako od nas - šta ja znam o ubici? I tako ćemo sastaviti sliku čoveka koga moramo da tražimo.

- Ne znamo ništa o njemu - bespomoćno je uzdahnula Tora Grej.

- Ne, ne, gospođice. To nije istina. Svako od nas zna o njemu nešto - kad bismo samo znali šta to znamo. Uveren sam da znamo, samo to ne možemo da otkrijemo.

134

Agata Kristi

Klark odmahnu glavom.

- Ništa ne znamo - da li je mlad ili star, plavokos ili crnoma-njast! Niko od nas ga nije video, a kamoli govorio sa njim! Toliko smo već puta u razgovoru prešli sve što znamo.

- Ne sve! Na primer, ovde prisutna gospođica Grej, rekla nam je da onog dana kada je ubijen Ser Karmajkl Klark nije videla niti je razgovarala ni sa jednim strancem.

Tora Grej potvrdno klimnu glavom.

- To je tačno.

- Da li je? Lejdi Klark nam je rekla, gospođice, da vas je s prozora videla kako razgovarate sa nekim muškarcem na kapiji.

- Mene je videla kako razgovaram sa nekim strancem? - Devoj-ka je izgledala iskreno zaprepašćena. Ovaj čist, jasan pogled sigurno nije mogao da bude lažan.

Odmahnula je glavom.

- Mora da je Lejdi Klark pogrešila. Nisam - Oh! Iznenada joj se oteo uzvik. Obraze joj je prelilo rumenilo.

- Sad se sećam! Kako je to glupo! Potpuno sam zaboravila na to. Ali to nije ni bilo važno. Bio je to samo jedan od onih trgovačkih putnika što idu okolo i prodaju čarape - znate, bivši vojnici.

Vrlo su uporni, zato sam morala nekako da ga se oslobodim. Upravo sam bila u predvorju kada je prišao vratima. Umesto da pozvoni, obratio se meni, ali bio je to sasvim bezazlen čovek. Zato sam verovatno i zaboravila na njega.

Poaro se uhvatio rukama za glavu i njihao je amo-tamo. S takvom je žestinom mrmljao nešto sebi u bradu, da se niko nije usudio da progovori, već su svi zurili u njega.

- Čarape - mrmljao je. - Čarape... čarape... čarape... 9a vient... čarape... čarape... To je motiv - da... pre tri meseca. I onda opet... i sada. Bon Dieu, to je to!

ABC ubistva

135

Uspravio se u stolici i uperio u mene zapovednički pogled.

- Sećate se, Hejstings? Andover. Dućan. Idemo na sprat. Spavaća soba. Na stolici. Par novih svilenih čarapa. A sada znam šta mi je pre dva dana privuklo pažnju. Vi, gospođice - obratio se Megan. - Govorili ste o svojoj majci koja je plakala jer je na sam dan ubistva kupila vašoj sestri nove čarape...

Pogledao nas je.

- Shvatate? Tri puta se ponovio isti motiv. To ne može da bude koincidencija. Kad je gospođica govorila, imao sam osećaj da je rekla nešto što sam već čuo. Sada znam šta. Ono što je rekla prva su-setka gospođe Ašer, gospođa Fauler. O ljudima koji stalno nešto pokušavaju da vam prodaju - i spomenula je čarape. Recite mi, gospođice, istina je, zar ne, da je vaša majka kupila čarape od nekog trgovačkog putnika a ne u dućanu?

- Da... da... tako je... Sad se« sećam. Rekla je nešto o tome kako joj je žao tih nesretnih ljudi koji idu okolo, pokušavajući nešto da prodaju.

- Ali, kakve to ima veze? - uzviknuo je Frenklin. - To da je došao neki čovek koji prodaje čarape ništa ne dokazuje!

- Kažem vam, prijatelji moji, da to ne može da bude slučajnost. Tri zločina - i svaki put neki čovek koji prodaje čarape i istražuje teren.

Naglo se okrenuo prema Tori.

- A vous la parole! Opišite tog čoveka. Prazno ga je pogledala.

- Ne mogu... ne znam kako... Nosio je naočare, čini mi se... i otrcani kaput...

- Mieux que ça, mademoiselle.

- Hodao je pognuto... Ne znam. Jedva sam ga i pogledala. Nije bio tip čoveka koga primećujete...

136

Agata Kristi

Poaro reče ozbiljno:

- Sasvim ste u pravu, gospođice. Čitava tajna ubistva leži evo ov-de u vašem opisu ubice - jer, bez sumnje, on jeste ubica! „Nije bio tip čoveka koga primećujete". Da - nema nikakve sumnje... Vi ste opisali ubicu!

22. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstingsa)

Gospodin Aleksander Bonapart Kast sedeo je sasvim nepokretno. Doručak je ležao pred njim, hladan i netaknut. Lakomo je gutao novine, naslonjene na čajnik pred njim. Iznenada je ustao, prešao sobu jednom ili dvaput, a onda se srušio u stolicu kraj prozora. Uhvatio se rukama za glavu, prigušeno zastenjavši. Nije ni čuo kako se otvaraju vrata. Na pragu je stajala gazdarica, gospođa Marburi.

- Pitala sam se, gospodine Kast, da li biste hteli - ali, šta je vama? Zar se ne osećate dobro?

Gospodin Kast je podigao glavu.

- Ništa. Nije mi ništa, gospođo Marburi. Ne - ne osećam se dobro od jutros.

Gospođa Marburi je bacila pogled na poslužavnik.

- Dakle tako. Niste ni taknuli doručak. Da li vas opet boli glava?

- Ne. Barem, da... Samo - samo se osećam malo slabo.

- Oh, jako mi je žao. Onda danas ne putujete? Gospodin Kast je iznenada poskočio.

- Ne, ne. Moram da idem. U pitanju je posao. Važan. Jako važan posao.

Ruke su mu drhtale. Videći ga tako uzrujanog, gospođa Marburi je pokušala da ga smiri.

ABC ubistva

137

- No, dobro, ako morate - morate. Putujete li daleko ovog puta?

- Ne. Putujem - trenutak ili dva je oklevao - u Celtenham. Bilo je nešto tako neobično u načinu kako je to rekao, da ga je gospođa Marburi iznenađeno pogledala.

- Celtenham je lepo mesto - rekla je ljubazno. - Jedne godine otišla sam tamo iz Bristola. Dućani su jako lepi.

- Verovatno jesu - da.

Gospođa Marburi se ukočeno sagnula - jer saginjanje nije

odgovaralo njenoj figuri - da bi podigla novine koje su, zgužvane, ležale ne podu.

- Novine ne donose ništa osim tih ubistava, - rekla je, preletev-ši naslove, pre nego što ih je stavila nazad na sto. - Koža mr se od loga ježi, stvarno. Kao da je Džek Trbosek ustao iz groba.

Gospodin Kast je otvorio usta, ali iz njih nije izašao nikakav zvuk.

- Donkaster - tamo namerava da izvrši sledec'e ubistvo - reče gospoda Marburi. - A to je sutra! Stvarno da se čoveku naježi koža od loga, zar ne? Da ja živim u Donkasteru i da mi ime počinje sa D, pobegla bih prvim vozom. Ne bih uopšte rizikovala. Šta vi kažete, gospodine Kast?

- Ništa, gospođo Marburi - ništa.

- I još trke. Sigurno misli da će mu se tamo pružiti prilika. Po-slaće tamo mnoštvo policajaca, a - ali, gospodine Kast, vi stvarno izgledate loše. Zar ne bi bilo dobro da nešto popijete? Zaista ne bi trebalo da danas putujete.

Gospodin Kast se ukočio.

- Moram, gospođo Marburi. Uvek sam bio tačanu svojim - poslovima. Ljudi moraju - moraju da imaju u vas poverenja! Kad se nečeg primim, ja to i izvršim. To je jedini način da čovek napreduje u u poslu.

138

Agata Kristi

- Ali, ako ste bolesni?

- Ja nisam bolestan, gospođo Marburi. Samo sam malo uznemiren zbog - nekih ličnih stvari. Inače sam sasvim dobro.

Bio je tako nepokolebljiv da je gospođa Marburi samo pokupila poslužavnik i nerado izašla iz sobe.

Gospodin Kast je izvukao kovčeg ispod kreveta i počeo da se pakuje. Pidžamu, neseker, rezervni ovratnik, kožne papuče. Otvorio je ormar i premestio sa police u kovčeg desetak kartonskih kutija, veličine otprilike dvadeset i pet puta osamnaest centimetara.

Bacivši pogled na Vozni red na stolu, izašao je iz sobe sa kovčegom u ruci.

U predvorju ga je spustio i obukao kaput i šešir. Dok je to radio, uzdisao je tako duboko da ga je devojka koja je izašla iz pokrajnje sobe zabrinuto pogledala.

- Nešto nije u redu, gospodine Kast?
- Ne, sve je u redu, gospođice Lili.
- Zašto ste onda tako uzdisali? Gospodin Kast iznenada reče:
- Gospođice Lili, da li ste uopšte skloni predosećanjima? Slutnjama?
- Pa, zapravo ne znam... Naravno, ima dana kada osećate da sve ide naopako, i dana kada osećate da sve ide dobro.
- Baš tako - reče gospodin Kast. Opet je uzdahnuo.
- Onda zbogom, gospođice Lili. Zbogom. Vi ste uvek tako ljubazni prema meni.
- Nemojte govoriti zbogom kao da odlazite zauvek - nasmejala se Lili.
- Ne, ne, naravno da ne.

ABC ubistva

139

- Vidimo se u petak - reče devojka, smešeći se. - Kuda ćete ovaj put? Opet na obalu?
- Ne, ne - ovaj - u Čeltenham.
- Pa i to je lepo. Ali ne tako kao Torkvej. Tamo mora da je le-po. Sledeće godine bih htela da idem tamo na odmor. Usput rečeno, vi mora da ste prošli put bili blizu mesta ubistva. Ono se dogodilo dok ste vi bili tamo, zar ne?
- Ovaj - da. Ali Karston je udaljen šest ili sedam milja.
- Svejedno, mora da je bilo uzbudljivo! Možda ste čak na ulici prošli pored ubice! Možda ste mu bili sasvim blizu!
- Da, možda - rekao je gospodin Kast i lice mu se pri tom iskrivilo u takav sablastan osmeh, da je Lili Marburi to primetila.
- Oh, gospodine Kast izgledate loše.
- Sasvim sam dobro, sasvim dobro. Zbogom, gospođice Marburi. Nespretno je podigao svoj šešir, zgrabio kovčeg i žurno nestao kroz vrata.
- Jadan čovek - blago reče Lili Marburi. - Izgleda skoro lud. Inspektor Krom reče svom podređenom:
- Nabavite mi popis svih firmi koje proizvode čarape i obavesti-te ih okružnicom. Želim popis svih njihovih trgovačkih putnika - svih onih koji prodaju na osnovu narudžbine.
- Je li to u pitanju slučaj ABC, ser?
- Jeste. Jedna od ideja gospodina Herkula Poaroa. - U glasu mu se

osećao prezir. - Verovatno bez značenja, ali ne smemo ništa da propustimo, bez obzira kako male šanse bile za uspeh.

- Tačno, ser. Gospodin Poaro je u svoje vreme bio dosta dobar, ali mislim da je sada već malo izlapeo, ser.

- On je šarlatan - reče inspektor Krom. - Uvek pozira. To može da zavara neke ljude. Ali mene ne. Nego, što se tiče priprema za Donkaster...

140

Agata Kristi

Tom Hartigan reče Lili Marburi:

- Jutros sam video tvog naftalinca.

- Koga? Gospodina Kasta?

- Da, Kasta. U Justonu. Izgledao je kao poplašena kokoš, kao i obično. Mislim da mu nisu sve na broju. Trebalo bi da se neko brine o njemu. Najpre je ispustio na tlo svoje novine, pa onda svoju kartu. Podigao sam je - a on nije imao pojma da je nešto izgubio. Uzrujano mi se zahvalio, ali mislim da me nije prepoznao.

- Ne mari - reče Lili. - Video te je samo u prolazu, u predvorju, a i to ne često.

Još jednom su obišli podijum plešući.

- Lepo plešeš - reče Tom.

- Ajde, ne budali - rekla je Lili, ali se ipak tešnje privila uz njega.

Opet su plešući obilazili podijum.

- Jesi li rekao Juston ili Padington? - naglo upita Lili. - Hoću reći, gde si video starog?

- Juston.

- Jesi li siguran?

- Jasno da sam siguran. Sta time misliš?

- Čudno. Mislila sam da se u Čeltenham putuje iz Padingtona.

- Putuje se. Ali stari nije putovao u Čeltenham. Išao je u Don-kaster.

- Čeltenham.

- Donkaster, znam to curo! Konačno, podigao sam mu kartu sa tla, zar ne?

- Ali meni je rekao da ide u Čeltenham, sigurna sam.

- Oh, pogrešno si čula. U svakom slučaju išao je u Donkaster. Neki ljudi imaju sreću. Kladio sam se nešto malo na Fajrflaja i rado bih gledao trke.

ABC ubistva

141

- Ne bih rekla da gospodin Kast ide na trke; ne liči na tu vrstu ljudi. Oh, Tom, nadam se da ga neće ubiti. Pa sledeće ubistvo ABC-a treba da bude u Donkasteru.

- Kast nije u opasnosti. Njegovo ime ne počinje sa D.

- Mogli su da ga ubiju prošli put. Bio je u Torkveju blizu Kar-stona kada se dogodilo poslednje ubistvo.

- Tako? Neobična koincidencija, zar ne? Nasmejao se.

- Da nije bio pre toga u Bekshilu, ha? Lili je skupila obrve.

- Bio je na putu... Da, sećam se da je bio na putu... jer je zaboravio kupaći kostim. Majka ga je zakrpila. Rekla je: „Eto - gospodin Kast je juče otputovao a da na kraju nije poneo kupaći kostim“, a ja sam rekla: „Oh, nije važan kupaći kostim - dogodilo se strašno ubistvo“, rekla sam, „u Bekshilu je zadavljena neka devojka“.

- No, ako je želeo da ponese svoj kupaći kostim, mora da je putovao negde na obalu, Lili - lice mu se naboralo od zadovoljstva. -Šta kažeš na to da je tvoj naftalinac ubica glavom?

- Jadni gospodin Kast? On ne bi ubio ni muvu - nasmejala se Lili.

Nastavili su, sretni, da plešu - svesni jedino zadovoljstva što su zajedno. Ali u njihovoj podsvesti nešto se uskomešalo...

23. Donkaster, 11. septembra

DONKASTER!

Mislim da ću se celog svog života sećati 11. septembra. Zaista, svaki put kad se spomene St. Leger automatski pomislim ne na trke, već na ubistvo.

142

Agata Kristi Prisećajući se sopstvenih osećanja, i sad na mene najživlji utisak ostavlja božna svest o našoj nemoći. Bili smo tu ~ na licu mesta -Poaro, ja, Klark, Frejzer, Megan Bernard, Tora Grej i Meri Drover, i kad ništa drugo nije uspelo, šta smo mi mogli da uradimo? Uzdali smo se u bezizlaznu nadu - u šansu da ćemo među hiljadama ljudi prepoznati lice ili lik čoveka koga smo tek površno vide-li pre jednog, dva ili tri meseca.

.Šansa je, u stvari, bila još manja - od svih nas, jedina osoba koja bi eventualno mogla da ga prepozna bila je Tora Grej.

U toj napetosti njena vedrina se izgubila. Iščezlo je ono spokojno,

samosvesno držanje. Sedela je, kršeci ruke, i, skoro plačuci, obraćala se Poarou, govoreći vrlo nepovezano:

- Ja ga zapravo nisam ni pogledala... Zašto samo nisam? Kakva sam budala bila. Vi se svi uzdate u mene, svi... a ja ću da vas razočaram. Jer, čak i da ga vidim, možda ga neću prepoznati. Loše pamtim lica.

Uprkos onome što je meni rekao i uprkos svojim strogim kritikama na račun Tore, Poaro je sada bio sama ljubaznost. Bio je krajnje nežan. Palo mi je u oči da Poaro, kao i ja, nije bio ravnodušan prema lepoti u bolu.

Blago ju je pomilovao po ramenu.

- To ne, petite, samo ne hysterija. To nam ne treba. Kad biste vi-deli tog čoveka, prepoznali biste ga.

- Kako znate?

- Oh, ima mnogo razloga - prvo, zato jer crveno sledi za crnim. ~ Šta time hoćete da kažete, Poaro? - uzviknuo sam.

- Govorim jezikom kockarskog stola. U ruletu crno može dugo da dobija - ali na kraju mora da se pojavi crveno. To je matematički zakon slučajnosti.

- Hoćete da kažete da se sreća okreće?

ABC ubistva

143

- Tačno, Hejstings. A tu kockaru (a ubica, konačno, i jeste najviša vrsta kockara, jer rizikuje ne novac, već svoj život) često nedostaje inteligentno anticipiranje. Zato što pobeđuje, on misli da će nastaviti da pobeđuje. Ne odlazi od stola u pravom trenutku, punih džepova. Tako i u zločinu, ubica koji ima uspeha, ne može da shvati mogućnost da ne bude uspešan! On se uzdaje u sebe da će predstava biti uspešna - ali, kažem vam, prijatelji moji, bez obzira kako pažljivo bio isplaniran, nijedan zločin ne može da bude uspešan bez sreće!

- Ne idete li malo predaleko? - sumnjao je Frenklin Klark. Poaro je uzbuđeno odmahnuo rukom.

- Ne, ne. Šanse su izjednačene, ako hoćete, ali moraju da budu u vašu korist. Razmislite! Moglo je da se dogodi da je u trenutku kad je ubica izlazio, neko ušao u dućan gospođe Ašer. Ta osoba mogla je da pogleda iza pulta, vidi leš - i, ili odmah da ščepa ubicu, ili bi bila u

stanju da da1 policiji takav tačan opis da ona može smesta da ga uhapsi.

- Da, naravno, to je moguće - priznade Klark. - Iz toga proizilazi, da ubica mora da rizikuje.

- Upravo tako. Ubica je uvek kockar. I, kao mnogi kockari, ubica često ne zna da prestane u pravo vreme. Sa svakim novim zločinom raste i njegova svest o vlastitim sposobnostima. On gubi osećaj za meru. On ne kaže: „Pametan sam i sretne ruke!“ Ne, on samo kaže: „Pametan sam!“ - njegova svest o sopstvenoj inteligenciji raste... a onda, mes amis, kuglica se naglo okrene oko svoje ose i boja se menja - kuglica je pala na nov broj i krupije uzvikuje Rouge.

- Mislite da će to sada da se dogodi? - upita Megan, mršteći se.

- To mora da se dogodi pre ili kasnije! Do sada je sreća bila na strani zločinca - pre ili kasnije mora da se okrene i da pređe na našu stranu. Verujem da se već okrenula! I onaj trag sa čarapama je po144

Agata Kristi

Četak. Od sada, umesto da mu sve ide dobro, sve će mu ići loše. I počće da pravi greške...

- Moram da kažem da ste me ohrabрили - rekao je Frenklin Klark. - Svima nam je potrebna uteha. Već od ranog jutra jednostavno me parališe osećaj bespomoćnosti.

- Čini mi se da je krajnje problematično da bismo mi mogli da učinimo bilo šta što bi imalo neku praktičnu vrednost - reče Donald Frejzer.

Megan ga je ukorila:

- Ne budi defetist, Done.

Meri Drover se malo zacrvenela, govoreći;

- Ja mislim da se nikad ne zna. To ludo čudovište je negde ov-de, i mi takođe - a na kraju krajeva, ponekad čovek naleti na nekoga a da i sam ne zna kako.

Ja sam se uzrujavao:

- Kad bismo mogli još nešto da uradimo.

- Setite se, Hejstings, da policija radi sve što može. Ovde je ekipa specijalno obučениh policajaca. Naš dragi inspektor Krom ima doduše malo iritirajuće ponašanje, ali on je vrlo sposoban policajac, a pukovnik Anderson, glavni inspektor, je čovek od akcije. Oni su

pred-uzeli sve što je moguće u pogledu praćenja događaja i patroliranju gradom i trkalištem. Svuda će biti preobučeni policajci. A tu je i ta akcija u štampi. Javnost je u potpunosti upozorena.

Donald Frejzer je odmahnuo glavom.

- Ja sve mislim da on neće ni da pokuša - rekao je sa nadom u glasu. - Bio bi lud da to učini!

- Na žalost - suvo reče Klark - on jeste lud! Šta vi mislite, gospodine Poaro? Hoće li odustati ili će pokušati da izvede to što je naumio?

ABC ubistva

145

- Po mom mišljenju, on je toliko opsednut time, da mora pokušati da realizuje svoje obećanje! Suprotno bi značilo da je priznao poraz, a to on, u svom bolesnom egoizmu, neće da dozvoli. Mogu reći da je to mišljenje i dr Tomsona. Preostaje nam nada da će u tom pokušaju biti zaustavljen.

Donald je opet odmahnuo glavom.

- On će biti jako lukav.

Poaro baci pogled na sat. Shvatili smo znak. Dogovorili smo se da ceo dan budemo dežurni, pre podne da patroliramo ulicama, a kasnije, da se razmestimo na različite moguće tačke zločina na trkalištu.

Kažem „mi“. Naravno, u mom slučaju ovo patroliranje je bilo od male koristi, budući da ja verovatno nikada nisam video ABC-a. Međutim, pošto smo zamislili da se razidemo kako bismo pokrili što veći prostor, predložio sam da ja pođem kao pratilac jednoj od dama.

Poaro se složio - bojim se da su mu oči pritom malo zasvetlucale.

Devojke su otišle po šešire. Donald Frejzer je stajao pored prozora, očigledno izgubljen u mislima.

Frenklin Klark je bacio pogled ka njemu, a onda je, verovatno zaključivši da je ovaj suviše odsutan da bi ga slušao, snizio glas i obratio se Poarou.

- Čujte, gospodine Poaro. Znam da ste bili u Karstonu i videli moju snaju. Da li vam je rekla - ili aludirala - hoću reći da li - da li vam je uopšte sugerisala...?

Zbunjeno je zastao.

Poarovo lice, kada je odgovorio, bilo je sama nevinost, tako da sam odmah postao veoma sumnjičav.

- Commentl Da li mi je vaša snaja rekla, aludirala ili sugerisala - šta?
Frenklina Klarka obli rumenilo.

146

Agata Kristi

- Možda mislite da sada nije vreme da vam smetam sa ličnim stvarima...?

- Du toutl

- Znate, hteo bih da budemo na čisto.

- To je vredno pohvale.

Mislim da je ovaj put Klark posumnjao da se Poaro, iza svog prijatnog lica, zapravo zabavlja. S mukom je nastavio.

- Moja snaja je strašno mila žena - uvek sam je jako voleo - ali ona je već izvesno vreme bolesna - a u toj vrsti bolesti - sa svim tim drogama i slično - čovek ima sklonosti - pa, ka tome da uobra-žava razne stvari o ljudima!

-Ah?

Nema sumnje, sada je već bilo jasno da Poarou oči svetlucaju na njemu svojstven način.

Ali Frenklin Klark, zadubljen u svoj diplomatski zadatak, ništa nije primetio. - Radi se o Tori - gospođici Grej - rekao je.

- Oh, vi to govorite o gospođici Grej? - nevino se iznenadio Poaro.

- Da. Lejdi Klark je nešto utvila sebi u glavu. Znate, Tora -gospođica Grej je, ovaj, privlačna devojka...

- Možda - da - priznade Poaro.

- A žene su, čak i one najbolje među njima, malo osetljive na druge žene. Naravno, Tora je bila mom bratu od neprocenjive vred-nosti - uvek je govorio da je ona najbolja sekretarica koju je ikad imao - i jako ju je voleo. Ali, sve je to bilo savršeno otvoreno i pošteno. Hoću reći, Tora nije ta vrsta devojke...

- Ne? - pomogao mu je Poaro.

- Ali, moja snaja je sebi zabila u glavu da bude - ovaj - pretpostavljam ljubomorna. Doduše, nikad nije ništa pokazala. Ali nakon Karove smrti, kad se postavilo pitanje daljeg ostajanja gospođice Grej

ABC ubistva

147

- pa, ovaj - Šarlota ju je prekorila. Naravno, delimično je to zbog

bolesti i morfijuma i svega toga - sestra Kepstik tako kaže - kaže da ne smemo kriviti Sarlofu zbog toga što je sebi utuvila to u glavu...

Zastao je.

-Da?

- Gospodine Poaro, hteo bih da shvatite da u tome nema ništa. To je samo uobražavanje jedne bolesne žene. Pogledajte - preturao je po džepu - ovde je pismo koje sam primio od brata za vreme mog boravka na Malaji. Voleo bih da ga pročitate jer tačno pokazuje u kakvim su odnosima bili.

Poaro ga uze. Frenklin Klark mu je prišao i, pokazujući prstom, pročitao naglas neke odlomke.

- Ovde je kao i obično. Šarlota pati od bolova manje nego pre. Voleo bih da mogu da kažem nešto bolje. Možda se sećaš Tore Grej? Ona je vrlo draga i ne mogu da ti kažem kolika mi je uteha. Ne znam šta bih bez nje čitavo ovo tako teško vreme. Njeno saosećanje i zanimanje nije nikad zatajilo. Ima profinjeni ukus i dobar nos za lepe stvari, i deli moju strast za kinesku umetnost. Stvarno sam imao sreće što sam je našao. Ni ćerka ne bi mogla da mi bude bliskiji i sao-sećajni drug. Život joj nije uvek bio lagan i sretan i zato mi je drago da je ovde našla dom i ljude koji je vole.

- Vidite - rekao je Frenklin. - To je moj brat osećao za nju. Mislio je o njoj kao o svojoj ćerki. Zato mi se čini nepravednim da je bratova žena, onog momenta kad njega više nema, izbacuje iz kuće! Žene su stvarno strašne, gospodine Poaro.

- Ne zaboravite da je vaša snaja bolesna i da veoma pati.

- Znam. Stalno to sebi ponavljam. Ne smemo je osuđivati. Svejedno, odlučio sam da vam pokažem to pismo. Ne želim da steknete loš utisak o Tori iz nečega što je možda rekla Lejdi Klark.

Poaro mu vrati pismo.

148

Agata Kristi

Mogu da vas uverim - nasmejao se - da sebi nikada ne dozvoljavam da donesem pogrešne zaključke iz nečega što mi je neko rekao. Svoj sud donosim sam.

- U redu - reče Klark, spremajući pismo. - Ipak mi je drago što sam vam ga pokazao. Evo devojaka. Bolje da pođemo. Kad smo izlazili, Poaro me pozva natrag.

- Svakako hoc'ete da idete u ekspediciju, Hejstings?
- Oh, da. Ne bih bio sretan da ovde sedim i ništa ne radim.
- Čovek radi i mozgom, isto kao i telom, Hejstings.
- Pa u tome ste vi bolji od mene - rekao sam.
- Neosporno ste u pravu, Hejstings. Imam li pravo kad pretpostavljam da nameravate da budete kavaljer jednoj od dama?
- Tako sam mislio.
- A koju ćete damu počastiti svojim društvom?
- Pa - ovaj - nisam o tome razmišljao.
- Možda gospođicu Bernard?
- Ona je dosta nezavisan tip - usprotivili se.
- Gospođicu Grej?
- Da. Ona je bolja.
- Hejstings, vi ste retko, iako providno pošteni! Čelo vreme ste planirali da provedete sa svojim pJavim anđelom.'
- Ali, Poaro!
- Žao mi je što vam remetim planove, ali moram da vas zamolim da svoju pratnju usmerite u drugom pravcu.
- Oh, u redu. Ta holandska lutka od devojke vam je očigledno slaba tačka.
- Osoba koju treba da pratite je Meri Drover - i moram da vas zamolim da je ne napuštate.
- Ali zašto, Poaro?

ABC ubistva

149

- Zato što, prijatelju moj dragi, njeno ime počinje sa D. Ne sme-mo ništa da rizikujemo.

Njegova primedba je zaista bila opravdana. Istina, najpre mi se učinilo da je otišao malo predaleko. Ali, onda sam shvatio, ako ABC gaji tako fanatičnu mržnju prema Poarou, da je lako moguće da je u toku sa Poarovim kretanjima. A u tom slučaju eliminacija Meri Drover mogla bi da ga pogodi kao čist udarac.

Obećao sam da ću brižno da pazim na svoju štićenicu.

Izašao sam, ostavljajući Poaroa u stolici pored prozora.

Pred njim je bio mali rulet. Zavrteo ga je baš dok Sam izlazio i povikao je za mnom:

- Rouge - to je dobar znak, Hejstings. Sreća se okreće!

24. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstingsa)

Gospodin Lidbeter je nestrpljivo nešto progundao ispod glasa kad je njegov prvi sused ustao, i, nespretno posrćući, prošao pored njega, dok mu je šešir pao na sedište ispred, tako da je morao da se nagne napred da ga dohvati.

- sve to u trenutku kada je „Ni vrabac“ bio na vrhuncu, a gospodin Lidbeter čele nedelje željno iščekivao kad će doći dan da vidi tu uzbudljivu dramu, punu strasti i lepote, sa samim zvezdama.

Zlatokosa heroína, koju je igrala Ketrin Rojal (po mišljenju gospodina Lidbetera najbolja glumica na svetu), upravo je prezrivo uzviknula svojim promuklim glasom:

- Nikada. Radije ću da umrem od gladi. Ali ja neću umreti. Zapamtite ove reči: ni vrabac ne pada...

150

Agata Kristi

Gospodin Lidbeter je ljutito mahao glavom levo-desno. Eh, kakvi su to ljudi! Zašto zaboga ne bi mogli da pričekaju do kraja filma... I odlaze baš tako uzbudljivo.

Ah, sad je bolje. Onaj dosadni tip je otišao prema izlazu. Gospodin Lidbeter imao je sada čist pogled na platno i Ketrin Rojal kako stoji pored prozora u Van Šrajner Menšonu u Nju Jorku.

A sad se evo penje u voz - sa detetom u rukama... Kakve neobične vozove imaju u Americi - uopšte ne liče na engleske.

Ah, evo opet Štiva u njegovoj planinskoj kolibi...

Film se kretao dalje prema svom sentimentalnom i skoro religioznom kraju.

Kad su se svetla uključila, gospodin Lidbeter je duboko uzdahnuo od zadovoljstva.

Ustao je, žmirkajući.

Nikad nije brzo izlazio iz bioskopa. Uvek mu je trebalo trenutak ili dva da se vrati prozaičnoj realnosti svakodnevnog života.

Pogledal je oko sebe. Danas posle podne nije bilo mnogo ljudi - jasno. Svi su bili na trkama. Gospodin Lidbeter nije bio ljubitelj ni konjskih trka, ni kockanja, kao ni pića ili pušenja. To mu je ostavljalo više snage da uživa u svojim odlascima u bioskop.

Svi su se žurili prema izlazu. Gospodin Lidbeter upravo je hteo takode da krene. Čovek koji je sedeo ispred njega uspavao se -

skupio se na stolici. Gospodin Lidbeter osetio je indignaciju pri pomisli da neko može da spava za vreme jedne takve drame kao što je „Ni vrabac“.

Neki ljutiti džentlmen je upravo oslovio usnulog čoveka jer je ispruženim nogama blokirao put:

- Dozvolite, ser.

Gospodin Lidbeter je baš stigao do izlaza. Okrenuo se.

ABC ubistva

151

Izgleda da je tamo došlo do nekog komešanja. Dežurni policajac... neki ljudi... Možda onaj čovek ispred njega nije spavao, već je bio mrtav pijan...

Malo je oklevao a onda je izašao - i tako je propustio senzaciju dana - čak veću od one da je Not Half pobedio na St. Legeru sa 85 prema 1.

Policajac je odgovorio:

- Da, upravo ste, ser... Izgleda da mu nije dobro... Ali - šta se to događa, ser?

Ovaj drugi upravo je pregledao svoju ruku i uzviknu, ugledavši crvenu lepljivu mrlju. -Krv..

Policajac je prigušeno kriknuo. Ugledao je pod sedištem nešto žuto.

- Boga mi! - rekao je. - Pa to je neka k... ABC!

25. (Ne iz ličnog pripovedanja gospođina Hejstingsa)

Gospodin Kast je izašao iz bioskopa Rojal i pogledao u nebo.

Lepo večer... Zaista lepo večer...

Pao mu je na pamet citat iz Brauninga.

„Bog je na nebesima svojim. Na svetu je sve kako treba.“

Uvek je voleo ovaj citat.

Samo je ponekad, čak veoma često, osećao da nije istinit.

Šetao je ulicom, smešeći se sam sebi, sve dok nije došao do „Crnog labuda“ gde je odseo.

Popeo se na drugi sprat, u svoju malu zagušljivu sobu, koja je gledala na popločano unutrašnje dvorište i garažu.

152

Agata Kristi

Kad je ušao u sobu, osmeh mu se iznenada izgubio sa lica. Na rukavu, blizu manžetne, ugledao je mrlju. Oprezno ju je dodirnuo -

bila je vlažna i crvena - krv...

Gurnuo je ruku u džep i izvukao nešto - dugačak, tanak nož. Njegova oštrica je takođe bila lepljiva i crvena...

Gospodin Kast je dugo sedeo.

Iznenada, pogledao je po sobi kao što gleda progonjena životinja.

Grozničavo je jezikom oblizao usne...

- Nisam ja za to kriv - rekao je gospodin Kast.

Zvučalo je to kao da sa nekim raspravlja - kao đak koji se pravda pred svojim učiteljem.

Opet je oblizao jezikom usne...

Opet je oprezno dodirnuo rukav.

Očima je prešao preko sobe i pogledao prema lavabou.

Malo kasnije sipao je vodu iz starinskog bokala u lavabo. Skinuvši kaput, oprao je rukav, pažljivo ga žmirkajući...

Uf! I voda je sada bila crvena...

Kucanje na vratima.

Sledio se - buljeći u vrata.

Vrata su se otvorila. Zdepasta mlada žena - bokal u ruci.

- Oh, oprostite, ser. Vaša topla voda, ser. Jedva je progovorio.

- Hvala... Umio sam se u hladnoj...

Zašto je to rekao? Njen pogled je odmah krenuo ka lavabou. Rekao je, ludeći: - Ja... ja sam se malo posekao... Nastala je pauza - da, jako duga pauza - pre nego što je rekla: - Da, ser.

Izašla je, zatvorivši vrata za sobom. Gospodin Kast je stajao okamenjen. Konačno je došlo do toga.

ABC ubistva

153

Osluškivao je.

Nisu li se to čuli glasovi - uzvici - koraci uz stepenice?

Nije čuo ništa osim udaranja svog vlastitog srca...

A onda je iznenada iz te skamenjenosti prešao u grozničavu aktivnost.

Brzo je navukao kaput, na vrhovima prstiju prišao vratima i otvorio ih.

Ništa se nije čulo osim poznatog žamora iz bara. Šunjao se niz stepenice...

Još uvek niko. To je sreća. Zastao je u podnožju stepenica. A sada, kojim putem?

Odlučio se, projurio kroz hodnik i kroz vrata u dvorište. Nekoliko vozača petljalo je nešto sa kolima i raspravljalo o pobednicima i poraženima.

Gospodin Kast je žurno prešao preko dvorišta i izašao na ulicu.

Iza prvog ugla na desno - zatim na levo - opet desno...

Da se usudi na stanicu?

Da - tamo će biti mnogo ljudi - specijalni vozovi - ako mu sreća bude naklonjena, uspeće...

Ako mu sreća bude naklonjena...

26. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstingsa)

Inspektor Krom je slušao uzbuđeno pripovedanje gospodina Lidbetera.

- Uveravam vas, inspektore, da srce prestaje da mi kuca kad pomislim na to. On zapravo mora da je celo vreme sedeo kraj mene! Inspektor Krom je bio savršeno ravnodušan prema tome da li srce gospodina Lidbetera kuca ili ne. Rekao je:

- Samo da to raščistimo. Taj čovek je izašao pri kraju filma...

154

Agata Kristi

- „Ni vrabac” - Ketrin Rojal - automatski je promrljao gospodin Lidbeter.

- Prošao je pored vas i pri tom je posmuo...

- Pravio se da je posrnuo, sad to vidim. Onda se nagnuo prema sedištu ispred da podigne šešir. Mora da je baš tada probo tog jadnika.

- Niste ništa čuli? Krik? Ili stenjanje?

Gospodin Lidbeter nije ništa čuo osim promuklog glasa Ketrin Rojal, ali zbog svoje bujne mašte izmislio je stenjanje.

Inspektor Krom, ocenivši pravu vrednost ovog stenjanja, naredio mu je da nastavi.

- A onda je izašao...

- Možete li da ga opišete?

- Visok, snažan čovek. Najmanje sto osamdeset centimetara. Div. I Plav ili crn?

- Ja... ovaj... nisam baš siguran. Mislim da je bio ćelav. Izgledao je opako.

- Nije šepao, zar ne? - upitao je inspektor Krom.

- Da - da, sada kada ste me setili, mislim da jeste šepao. Bio je jako

taman, možda je neki mešanac.

- Da li je bio na svom sedištu kad su se poslednji put uključila svetla?

- Ne. Ušao je posle početka filma.

Inspektor Krom klimnu glavom, pruži gospodinu Lidbeteru izjavu da je potpiše i da ga se resi.

- Teško bi bilo naći goreg svedoka - primetio je pesimistički. Mogli biste da ga navedete da vam kaže sve što vam padne na pamet. Savršeno je jasno da nema pojma kako je izgledao naš čovek. Da čujemo ponovo dežurnog policajca.

Dežurni policajac je ušao, ukočen kao vojnik, i stao mirno, prikovavši oči na pukovniku Andersonu.

ABC ubistva

155

- Dakle, Džejmson, da čujemo šta vi imate da nam kažete. Džejmson je odsalutirao.

- Da, ser. Na kraju predstave, ser, bilo mi je rečeno da je nekom džentlmenu pozlilo, ser. Imao je kartu za dva i po šilinga. Našao sam ga sklopčanog na sedištu. Naokolo su stajali drugi džentle-meni. Izgledao je jako loše, ser. Jedan od džentlmena koji su stajali naokolo stavio je ruku na njegov kaput i time mi privukao pažnju. Krv, ser. bilo je jasno da je džentlmen mrtav - ubijen nožem, ser. Pažnju mi je privukao Vozni red ABC pod sedištem. Želeći da sve bude ispravno, nisam ga ni taknuo, već sam odmah obavestio policiju da se dogodila tragedija.

- Odlično, Džejmson, postupili ste kako treba.

- Hvala, ser.

- Da li ste primetili da je nekoliko minuta ranije neko izašao iz tog ili obližnjih redova?

- Nekoliko ljudi je izašlo, ser.

- Da li biste mogli da ih opišete?

- Na žalost, ne ser. Jedan od njih je bio gospodin Džefri Parnel. A drugi je bio mlade Sem Bejker sa svojom devojkom. Nikog drugog nisam posebno zapazio.

- Šteta. To je sve, Džejmson.

- Da, ser.

Policajac je odsalutirao i izašao.

- Medicinske detalje imamo - reče pukovnik Anderson. - Najbolje da

pozovemo svedoka koji ga je pronašao. Ušao je stražar i salutirao.

- Ovde je gospodin Herkul Poaro, ser, i još jedan džentlmen. Inspektor Krom se namrštio.

- Oh, u redu - rekao je. - Neka uđu, šta se tu može.

156

Agata Kristi

27. Ubistvo u Donkaseru

Ušao sam iza Poarou, zapravo njemu za petama, tako da sam ulovio kraj primedbe inspektora Kroma.

I on i glavni inspektor izgledali su zabrinuti i utučeni. Pukovnik Anderson klimnuo je glavom u znak pozdrava.

- Drago mi je što ste došli, gospodine Poaro - ljubazno je rekao. Verovatno je pretpostavljao da nam je Kromova primedba doprla do ušiju. - Opet smo, vidite, loše prošli.

- Još jedno ubistvo ABC-a?

- Da. Prokleta drska stvar. Nagnuo se nad čoveka i zabio mu nož u leđa.

- Ovog puta je, znači, zabio nož?

- Da, menja metode, zar ne? Udarac po glavi, davljenje, i sada nož. Svestrano čudovište - šta kažete? Ovde su medicinski detalji ako vas zanimaju.

Gurnuo je papir prema Poarou.

- Na podu, ispod nogu ubijenog, ležao je ABC.

- Da li je ubijeni identifikovan? - upita Poaro.

- Da. ABC je ovaj put pogrešio - ako to može da nam bude satisfakcija. Pokojnik se zove ErlsfiJd - Džordž Ersfild. Po profesiji brijač.

- Čudno - prokomentarisao je Poaro.

- Možda je preskočio jedno slovo - reče pukovnik. Moj prijatelj je sumnjičavo odmahnuo glavom.

- Da pozovemo sledećeg svedoka? - upita Krom. - On jedva čeka da ode kuci.

- Da, da - da nastavimo.

Uveli su sredovečnog džentlmena koji je jako podsećao na žabu iz bajke. Bio je jako uzbuđen i piskao je od uzrujanosti.

ABC ubistva

157

- To je najšokantnija stvar koju sam ikada doživeo - skvičao je. Ja imam slabo srce, ser - jako slabo srce; mogao sam da umrem.

- Vaše ime, molim - reče inspektor.

- Daunes. Rodžer Emanuel Daunes.

- Zanimanje?

- Učitelj.

- Dakle, gospodine Daunes, recite nam svojim recima šta se dogodilo.

- Mogu vam to reci vrlo kratko, gospodo. Na kraju predstave ustao sam sa sedišta. Sedište sa moje leve strane bilo je prazno, ali u onom iza mene sedeo je neki čovek i izgledalo je da spava. Nisam mogao da izađem jer je ispružio noge daleko ispred sebe. Zamolio sam ga da mi dozvoli da prođem. Budući da nije reagovao, ponovio sam svoju molbu... ovaj... glasnije. On još uvek nije reagovao. Onda sam ga uhvatio za rame da ga probudim. Onda je još više skliznuo u sedište i tada sam shvatio da mora da je bez svesti ili je jako bolestan. Povikao sam: „Ovom džentlmenu je pozlilo. Dovedite dežurnog“. Dežurni policajac je brzo došao. Kad sam skinuo ruku sa ramena usnulog čoveka, video sam da je mokra i crvena... Sinulo mi je da je ubijen nožem. U istom trenutku policajac je primetio Vozni red ABC... Verujte, gospodo, taj šok je bio za mene strašan! Svašta se moglo dogoditi! Godinama već patim od srca...

Pukovnik Anderson je posmatrao gospodina Daunesa i pri tom mu je izraz lica bio vrlo čudan.

- Možete da se smatrate srećnim, gospodine Daunes.

- I smatram se, ser. Nisam čak dobio ni lupanje srca!

- Ne shvatate šta hoću da kažem, gospodine Daunes. Kažete da ste sedeli dva sedišta dalje?

- Najpre sam zapravo sedeo do ubijenog - a onda sam se pre-mestio iza jednog praznog sedišta.

158

Agata Kristi

- Vi ste otprilike iste visine i grade kao pokojnik, zar ne, a imali ste oko vrata, kao i on, vuneni šal?

- Ne vidim - započeo je odlučno gospodin Daunes.

- Samo vam govorim, čoveče - reče pukovnik Anderson - zašto treba da se smatrate srećnim. Ubica vas je sledio u salu i onda se nekako,

na ovaj ili onaj način, spleo. Odabrao je pogrešna leđa. Kladio bih se, gospodine Daunes, u šta god hoćete, da je taj nož bio name-njen vama!

Bez obzira na to koliko je srce gospodina Daunesa dobro podne-lo test-probe, ovo nije mogao da podnese. Gospodin Daunes se skljo-kao u stolici, počeo je da se bori za vazduh i lice mu je poplavelo.

- Vode - dahtao je. - Vode...

Doneli su mu čašu vode. Polagano je srkao iz nje, dok mu se boja lica polako vraćala.

- Meni? - rekao je. - Zašto meni?

- Tako izgleda - reče Krom. - U stvari, to je jedino objašnjenje.

- Hoćete da kažete da me je taj čovek... to... to čudovište u čo-većijem izgledu... taj krvožedni ubica pratio, čekajući da mu se pruži prilika?

- Rekao bih da je bilo tako.

- Ali, za ime boga, zašto bi baš mene pratio? - pitao je uvređe-ni učitelj.

Inspektor Krom došao je u iskušenje da odgovori:

- A zašto ne? Ali umesto toga je rekao: - Na žalost, od luđaka ne možemo da očekujemo da ima neke razloge za svoja dela.

- Oh, Bože me sačuvaj.' - prošaptao je gospodin Daunes, iznenada se otreznivši.

Ustao je. Najednom je izgledao star i drhtav.

- Ako vam više ne trebam, gospodo, pošao bih kući. Ne osećam se dobro.

ABC ubistva

159

- U redu, gospodine Daunes. Poslaću vam stražara - da se uve-ri da ste u redu.

- Oh, ne - ne, hvala vam. Nije potrebno.

- Kako hoc'ete - zlovoljno reče pukovnik Anderson. Gospodin Daunes nije ni primetio upitni pogled koji je pukovnik Anderson uputio inspektoru. Ovaj je, isto tako neprimetno, potvrdio glavom.

Gospodin Daunes je, klecavih kolena, napustio sobu.

- Dobro je da nije shvatio - reče pukovnik Anderson. - Biće ih potrebno nekoliko... ha?

- Da, ser. Vaš inspektor Rajs već je sve uredio. Kuca će biti pod prismotrom.

- Mislite - reče Poaro - da bi ABC mogao ponovo da pokuša, kad ustanovi da je pogrešio?

Anderson klimnu glavom.

- Moguće je - rekao je. - Izgleda da je vrlo metodičan. Uzne-miriće se ako se stvari ne odvijaju u skladu sa njegovim programom.

Poaro je zamišljeno potvrdio glavom.

- Kad bismo samo mogli dobiti opis tog momka - ljutito je rekao pukovnik Anderson. - Stalno tapkamo u mraku.

- Možda hoćemo - reče Poaro.

- Mislite? Pa, i to je moguće. Do vraga, zašta ljudi imaju oči u glavi?

- Strpite se - reče Poaro.

- Vrlo ste sigurni u to, gospodine Poaro. Imate li neki razlog za takav optimizam?

- Da, pukovniče Anderson. Sve do sada ubica nije grešio. Uskoro će sigurno da napravi grešku.

- Ako je to sve, morali biste nastaviti - prezirno je započeo glavni inspektor, ali su ga iznenada prekinuli.

160

Agata Kristi

- Ovde je gospodin Bol iz „Crnog labuda“ sa nekom mladom ženom, ser. On smatra da mora nešto da vam kaže, što bi moglo da vam pomogne.

- Uvedite ih. Uvedite ih. Bilo šta što bi moglo da nam pomogne, bide nam korisno.

Gospodin Blek iz „Crnog labuda“ bio je krupan Čovek, sporih pokreta i još sporijih misli. Sav je odisao pivom. S njim je bila zdepa mlada žena, okruglih očiju koje su plamtele od uzbuđenja.

- Nadam se da ne smetam ili da vam ne oduzimam vaše drago-ceno vreme - polako je rekao svojim hrapavim glasom gospodin Bol. - Ali moja služavka, ovde prisutna Meri, smatra da ima nešto da vam kaže što biste morali da znate.

Meri sa mlako zakikotala.

- Dakle, devojko, o čemu se radi? - rekao je Anderson. - Kako se zoveš?

- Meri, ser - Meri Straud.

- Dakle, Meri, napolje sa tim.

Meri je pogledala svog šefa svojim okruglim očima.

- Njen posao je da raznosi toplu vodu po sobama - priskočio joj je u pomoć gospodin Blek. - Sad boravi kod nas desetak gostiju. Neki su došli na trke a drugi su trgovački putnici.

- Da, da - nervozno reče Anderson.

- Hajde, devojčice - rekao je gospodin Bol. - Ispričaj svoju priču. Nemaš čega da se bojiš.

Meri je uhvatila dah, uzela zalet i počela.

- Ja sam pokucala na vrata i nije bilo odgovora, inače ne bih ušla, osim da je džentlmen rekao „Slobodno“, ali on nije rekao ništa i ja sam ušla a on je bio unutra i prao ruke.

Zastala je i duboko disala.

- Nastavi samo - rekao je Anderson.

ABC ubistva

161

Meri je bacila pogled prema svom šefu i, kao da je iz njegovog polaganog klimanja glavom dobila inspiraciju, opet je uzela zalet.

- „Vaša topla voda, ser“ rekla sam, „i kucala sam“, a on kaže „Oh, baš sam se oprao u hladnoj vodi“, i ja sam, jasno, pogledala u lavabo, i, oh, Bože pomози, ser, lavabo je bio sav crven!

- Crven? - oštro reče Anderson. Bol upade u razgovor.

- Devojka mi je rekla da je skinuo kaput i da ga je držao u ruci, a rukav je bio potpuno mokar - je li tako curo, ha?

- Da, tako je, ser.

Opet se zaletela: - A lice mu je, ser, bilo tako čudno, kao mrtvačko. Jako sam se uplašila.

- Kad je to bilo? - oštro je upitao Anderson.

- Oko pet i petnaest, koliko mogu da procenim.

- Otprilike pre tri sata - prasnuo je Anderson. - Zašto niste odmah došli?

- Nisam odmah znao - reče Bol. - Sve dok nismo čuli da je izvršeno još jedno ubistvo. A onda je devojka povikala da je to možda u lavabou bila krv, i ja sam je upitao šta time misli, i onda mi je ispričala. Ali meni to nije izgledalo verovatno, pa sam otišao da pogledam. U sobi nije bilo nikoga. Raspitao sam se naokolo i neki momak koji je bio u dvorištu mi reče da je video jednog čoveka kako

se potajno šunja prema izlazu i opis je bio tačan. I onda sam rekao ženi da je najbolje da Meri ode u policiju, ali ženi se to nije svidelo, ni Meri takode, pa sam rekao da ja idem sa njom.

Inspektor Krom je uzeo komad papira.

- Opišite tog čoveka - rekao je. - Sto brže možete. Ne smemo časiti ni časa.

- Srednje visine - reče Meri. - Hodao je pognuto i imao je na-očare.

162

Agata Kristi

- Kako je bio obučen?

- Nosio je tamno odelo i šešir. Izgledao je otrcano. Nije bila u stanju da doda bilo šta svom opisu.

Inspektor Krom nije više insistirao. Uskoro proradiše telefonske veze, ali ni inspektor ni glavni inspektor nisu bili previše optimistični. Krom je uspeo da izvuče činjenicu da čovek o kome je bila reč, kad se šunjao dvorištem, nije imao u ruci ni torbu ni kovčeg.

- To bi mogla da bude šansa - rekao je. Hitno je poslao dvojicu ljudi u „Crni labud“.

Pratili su ih gospodin Bol, koji se sav naduo od ponosa i važnosti, i malo uplakana Meri.

Posle deset minuta javio se narednik.

- Doneo sam registar, ser - rekao je. - Ovde je potpis. Nagnusmo se nad njega. Rukopis je bio sitan i nerazgovetan - nije bilo lako da se čita.

- A.B. Kajs... ili je to Kaš? - reče glavni inspektor.

- ABC - značajno je rekao Krom.

- Šta je sa prtljagom? - upita Anderson.

- Jedan povelik kovčeg, ser, pun malih kartonskih kutija.

- Kutija? Šta je bilo u njima?

- Čarape, ser. Svilene čarape. Krom se okrenuo Poarou.

- Čestitam - rekao je. - Vaš predosećaj je bio tačan.

28. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstings)

Inspektor Krom bio je u svojoj kancelariji u Skotland Jardu. Telefon na njegovom pisaćem stolu diskretno je zazujao i on podiže slušalicu.

ABC ubistva

163

- Ovde Džekobs, ser. Došao je neki mladić i ispričao nam nešto što biste, mislim, trebalo da čujete.

Inspektor Krom uzdahnu. U prošeku je dnevno dolazilo oko dvadeset ljudi sa takozvanim važnim informacijama o slučaju ABC. Neki su bili bezopasni luđaci, drugi opet dobronamemi koji su iskreno verovali da raspolažu vrednom informacijom. Narednik Džekobs bio je neka vrsta ljudskog sita - zadržavajući grublja „zrna“, on je ostatak prosledivao svom pretpostavljenom.

- Dobro, Džekobs - reče Krom. - Pošaljite ga.

Nekoliko minuta kasnije na inspektorovim vratima začulo se kucanje i pojavio se narednik Džekobs u pratnji visokog, zgodnog mladića skromnog izgleda.

- Ovo je gospodin Tom Hartigan, ser. On ima nešto da vam kaže što bi moglo da bude od značaja u slučaju ABC.

Inspektor uljudno ustade i rukova se sa mladićem.

- Dobro jutro, gospodine Hartigan. Izvolite, sedite. Pušite? Izvolite cigaretu?

Tom Hartigan nespretno sede i s izvesnim strahopoštovanjem pogleda u inspektora koga je zamišljao kao „velikog bosa“. Malo ga je razočarao njegov izgled. Izgledao je kao sasvim običan čovek!

- Dakle. - reče Krom. - Imate nešto da nam kažete što bi moglo da bude od značaja u slučaju ABC. Napred!

Tom nervozno započe.

- Naravno, možda to uopšte ne znači ništa. To je samo moja ideja. Možda vam samo oduzimam vreme.

Opet, neprimetno uzdahnu inspektor Krom. Koliko samo vremena mora da izgubi umirujući ljude!

- Mi to možemo najbolje da procenimo. Da čujemo činjenice, gospodine Hartigan. Samo napred!

164

Agata Kristi

iznajmljen coveku koji se zove kast J P k° g0dm dani

- Kast, ha?

- Vidite, ser, bilo kako bilo, to je čudno l ili tn j. • j . ka, ser - ona je bila sasvim sigurna Ja e o,, i fi£ T °J" na majka kaže to isto - kaže da se tacno edat ie f ' ' **■ la o tome onog jutra kad je putovao NmZ IV ^ g°V°ri' -tio neku veću pažnju. m,L^Z^^ "*" ? * neće naleteti na onoe

ABC * iJ; ;,, T • T J ° se nada <&

u Karaonu. Ja sam ie iz Sale niii£ 2 r ^°Jeg z,o6na bi°

-» ,« ona je reki, *LJ?JR£Č * £ "» bi° » M* TM. A j, sam joj onda rekao i, «™ ^ ^7«^ " ^ a onda mi je ona rekla da gospodin Kasi 111J ?• C gla,0m' - i » je za raj pn, biiio s," ,C £t £* ""i""™ * *bi, ja sam ptfeo đ. se piiam kakav je ^av Tt^v"

je ^r™' "' ' -* «■*** *™> ga

- A onda, posle ubistva u Donkasteru ser <svp «,,,,,"■ ■e * se «. mfo^e „ mes0 .Jt^^T^

ABC ubistva

165

Kaša, i dat je opis koji je sasvim odgovarao. Čim sam bio slobodan, otišao sam kod Lili i upitao je kakvi su inicijali gospodina Kasta. Ona najpre nije mogla da se seti, ali njena majka jeste. Rekla je da su A.B. Onda smo seli da razmislimo da li je Kast bio odsutan i u vreme prvog ubistva u Andoveru. Znete, ser, nije lako setiti se šta je bilo pre tri meseca. Trebalo nam je dosta truda, ali smo na kraju ipak to ustanovili, jer gospođa Marburi ima brata u Kanadi i taj brat je došao da je poseti 21. jula. Došao je neočekivano i ona je htela da ga smesti, a Lili je predložila da spava u sobi gospodina Kasta jer je on bio odsutan. Ali gospođa Marburi se nije složila jer to ne bi bilo fer prema njenom stanaru a ona uvek voli da bude fer i poštena. Ali složila se da je to bilo tog dana jer je istog dana brod kojim je doputavo Bert Marburi pristao u Sautemptonu.

Inspektor Krom je slušao vrlo pažljivo, povremeno nešto brzo zapisujući.

- Je li to sve?I upitao je.

- To je sve, ser. Nadam se da ne mislite da od muve pravim slona.

Tomu je lice malo planulo.

- Uopšte ne. Ispravno je što ste došli. Naravno, to je vrlo slab dokaz - datumi mogu biti čista slučajnost, kao i sličnost imena. Ali, to svakako opravdava potrebu da porazgovaram sa gospodinom Kastom. Da li je sada kod kuće?

- Jeste, ser.

- Kada se vratio?

- Iste večeri kad se dogodilo ubistvo u Donkasteru, ser.

- Šta je otada radio?

- Uglavnom je bio kod kuće, ser. I gospođa Marburi kaže da izgleda jako čudno. Kupuje mnogo novina - rano izlazi da bi kupio jutarnja izdanja, a kad padne mrak, ide po večernja. Gospođa Marburi

166

Agata Kristi

kaže da stalno priča sam sa sobom. Gospođa Marburi misli da postaje sve smušeniji.

- Gde stanuje ta gospođa Marburi? Tom mu je rekao adresu.

- Hvala vam. Verovatno ću doći u toku dana. Ne treba da vam kažem da obratite pažnju na svoje ponašanje ako se sretnete sa Kastom.

Ustao je i rukovao se sa Tomom.

- Budite sigurni da ste uradili dobru stvar što ste došli kod nas. Do viđenja, gospodine Hartigan.

- Pa, ser? - upitao je Džekobs kad se malo kasnije vratio u sobu. - Mislite da je dobro?

- Obećavajuće - reče Krom. - To jest, ako su činjenice takve kako ih je dečko prikazao. Do sada nismo imali sreće sa proizvođačima čarapa. Vreme je da se nečega dočepamo. Usput, donesite mi dosije slučaja u Karstonu.

Nekoliko minuta je nešto tražio.

- Ah, tu je znači. Među izjavama torkveškoj policiji. Mladić po imenu Hil. Izjavio je da je prilikom izlaska iz Paviljona Torkvej gde je gleda film „Ni vrabac“ primetio nekog čoveka koji se čudno ponašao. Govorio je sam sa sobom. „To je ideja.“ „Ni vrabac“ - to je film koji se davao u bioskopu Regal u Donkasteru?

- Da, ser.

~ Možda ima nečeg u tome. U ono vreme još ne... ali je moguće da je onda našem čoveku pala na pamet ideja o modusu operandi za sledeći zločin. Vidim da imamo Hilovo puno ime i adresu. Njegov opis tog čoveka je neodređen ali se nadovezuje na opise Meri Straud i ovog Toma Hartigana...

Zamišljeno je klimnuo glavom.

ABC ubistva

167

- Postaje vruće - rekao je - što je bilo prilično netačno, jer je njemu uvek bilo malo hladno.

- Imate li neke instrukcije, ser?

- Odredite ljude da paze na tu adresu, ali ne tako da se naša ptičica preplaši. Moram da porazgovaram sa zamenikom komesara. Nadalje, mislim da bismo Kasta mogli da dovedemo ovamo i da ga upitamo da li želi da da izjavu. Izgleda da je već zreo da progovori. Napolju, Tom Hartigan se pridružio Lili Marburi koja ga je čekala na Embankmentu.

- U redu, Tom? Tom klimnu glavom.

- Video sam lično inspektora Kroma. Onog koji je zadužen za ovaj slučaj.

- Kako izgleda?

- Tih je i tako-tako - nisam tako zamišljao detektiva.

- Ovi novi su takvi - sa poštovanjem reče Lili. - Neki ljudi su jako sposobni. Dakle, i šta je rekao.

Tom je kratko rezimirao razgovor.

- Znači, misle da je to stvarno on?

- Misle da bi mogao da bude. U svakom slučaju, doći će da mu postave par pitanja.

- Jadni gospodin Kast.

- Nije lepo da govoriš „jadni gospodin Kast“, draga. Ako je on ABC, onda je izvršio četiri strašna ubistva.

Lili je uzdahnula i klimnula glavom.

- To je strašno - primetila je.

- A sada ćemo nešto da prezalogajimo, draga. Samo pomisli da će moje ime da bude u novinama ako smo bili u pravu.

- Oh, Tom, stvarno?

168

Agata Kristi

- Sigurno. I tvoje. I tvoje majke, takođe. I sigurno će biti tvoja slika u novinama.

- Oh, Tom - Lili mu je u ekstazi stegnula ruku.

- A u međuvremenu šta kažeš na zalogajčić u „Korner Hausu“? Lili mu je još čvršće stegnula ruku.

- Hajdemo onda!

- Može... samo trenutak. Moram da telefoniram.

- Kome?

- Jednoj devojci koju treba da vidim. - Potrčala je preko ceste i pridružila mu se, malo uzbuđena, tri minuta kasnije.

- A sada, Tom - provukla je svoju ruku kroz njegovu - ispričaj mi sve o Skotland Jardu. Nisi tamo video onog drugog?

- Kojeg drugog?

- Belgijanca. Onog kome ABC stalno piše.

- Ne. Nije bio tamo.

- Dakle, ispričaj mi sve. Šta se dogodilo kad si ušao? Sa kim si razgovarao i šta si rekao?

Gospodin Kast je polako spustio slušalicu. Okrenuo se prema gospođi Marburi koja je, goreći od radoznalosti, stajala na pragu sobe.

- Ne zovu vas često telefonom, gospodine Kast.

- Ne... ovaj... ne, gospođo Marburi. Ne.

- Nadam se da nije ništa loše?

- Ne... ne... Kako je uporna ova žena. Pogled mu je pao na naslov u novinama koje je držao u ruci.

Rođenja... Venčanja... Umrli...

- Moja sestra je dobila dečaka - Izlanuo je. On - koji nikad nije imao sestru.

- Oh, bože! Pa... pa, to je stvarno divno. („A sve te godine nije ni spomenuo da ima sestru", pomislila je u sebi. „Zar to ne liči na ABC ubistva

169

muškarce!") Iznenadilo me, sada mogu da vam kažem, kada je ta dama tražila gospodina Kasta. Najpre sam pomislila da je to glas moje Lili - ličio je na njen - ali bio je nabusitiji ako shvatate šta mislim - malo uobražen. Gospodine Kast, čestitam, stvarno. Je li to prvi, ili imate još nećaka i nećakinja?

- Jedini - rekao je gospodin Kast. - Jedini koga imam i... ovaj... bojim se da moram smesta da otputujem. Oni - oni žele da dođem. Mislim - mislim da ću još da uhvatim voz ako požurim.

- Hoćete li dugo biti odsutni, gospodine Kast? - povikala je gospoda Marburi.

- Oh, ne... dva ili tri dana... ne više.

Nestao je uz stepenice prema svojoj spavaćoj sobi. Gospoda Marburi se povukla u kuhinju, razneženo razmišljajući o „slatkom malom crviću".

Iznenada je osetila grižnju savesti.

A sinoć ono sa Tomom i Lili i svim tim pokušajima da ustanove datume! Pokušavali su da dokažu da je gospodin Kast taj strašan monstrum ABC! Samo zbog njegovih inicijala i nekih koincidencija.

- Verujem da to nisu mislili ozbiljno - tešila se. - A sada će ih, tako im i treba, biti sramota.

Izjava gospodina Kasat da je njegova sestra rodila dete na neki neobjašiv način uklonila je sve sumnje koje je gospođa Marburi mogla da ima glede bona fides njenog stanara.

- Nadam se da se nije previše mučila, jadnica - pomislila je gospođa Marburi, ispitujući da li je pegla topla pre nego što počne da pegla Lilin svileni kombinezon - nastavila je zadovoljno da razmišlja o poznatim opstetričkim temama.

Sa torbom u ruci, gospodin Kast je tiho sišao niz stepenice. Pogled mu se za trenutak zaustavio na telefonu. U glavi mu je odjekivao razgovor.

770

Agata Kristi

- Gospodine Kast, jeste li to vi? Mislila sam da biste možda voleli da znate da će doći da vas poseti jedan inspektor iz Skotland Jar-da...

Šta je on rekao? Nije mogao da se seti.

- Hvala - hvala, draga... vrlo lepo od vas... Nešto tako.

Zašto mu je telefonirala? Zar je moguće da je sumnjala? Ili je možda samo htela da bude sigurna da će biti kod kuće kad dođe inspektor?

Ali kako je znala da dolazi inspektor?

A njen glas - promenila je glas da je majka ne prepozna...

Izgledalo je - izgledalo je - kao da ona zna...

Ali da zna, sigurno ne bi...

Ipak, možda bi. Žene su vrlo čudne. Neočekivano okrutne i neočekivano dobre. Jednom je video kako je Lili pustila miša iz mišolovke.

Dobra devojka...

Dobra i lepa devojka...

Zastao je u predvorju kod stalka sa šeširima i kišobranima.

Da uzme...?

Šum iz kuhinje naterala ga da se odluči...

Ne, nije bilo vremena...

Gospođa Marburi bi mogla da izađe...

Otvorio je vrata, prošao i zatvorio ih za sobom...

Kuda...?

29. U Skotland Jardu

Zamenik komesara, inspektor Krom, Poaro i ja. Zamenik komesara reče:

ABC ubistva

171

- Ta vaša ideja, gospodine Poaro, da se ispitaju velikoprodaje čarapa, upalila je.

Poaro je raširio ruke.

- Sve je upućivalo na to. Taj čovek nije mogao da bude redovan trgovački putnik. On je prodavao lično, umesto da nudi robu preko narudžbenice.

- Je li do sada sve jasno, inspektore?

- Mislim da jeste, ser - Krom je pogledao u dosije. - Da li da ukratko izložim situaciju kakva je sada?

- Da, molim.

- Proverio sam zajedno sa policijom u Karstonu, Pejntonu i Tor-kveju. Dobio sam popis osoba koje je posetio i kojima je nudio čarape. Moram reći da obavlja posao temeljno. Prenoćio je u „Pitu“, malom hotelu blizu železničke stanice Tor. U hotel se vratio u 22.30 one noći kada se dogodilo ubistvo. Mogao je da otputuje vozom u 22.05 i stigne u Pejnton u 22.15. Niko ko bi odgovarao njegovom opisu nije primećen u vozu ili na železničkim stanicama, ali tog dana je bila regata i povratni vozovi iz Kingsvera bili su krcati.

U Bekshilu isto. Prenoćio je pod svojim vlastitim imenom u „Globu“. Čarape je nudio na otprilike desetak adresa, uključujući gospođu Bernard i „Crvenu mačku“. Napustio je hotel uveče. U London je stigao oko 11.30 sledećeg jutra. Sto se tiče Andovera, ista procedura. Prenoćio je u „Fittersu“. Nudio je čarape kod gospođe Fauler, prve su-sede gospođe Ašer, i kod još nekoliko ljudi u toj ulici. Od nećakinje gospođe Ašer (po imenu Drove) dobio sam par čarapa gospođe Ašer... identične su sa Kastovim zalihama.

- Za sada je u redu - reče zamenik komesara.

- Na temelju informacije koju smo dobili - rekao je inspektor - otišao sam na adresu koju mi je dao Hartigan, ali sam ustanovio da je Kast pola sata pre toga otišao od kuće. Dobio je telefonsku poru172

Agata Kristi

ku, navodno. To je bilo prvi put da ga je neko pozvao telefonom, tako mi je rekla njegova gazdarica.

- Saučesnik? - razmišljao je zamenik komesara.

- Teško da je to moguće - reče Poaro. - Čudno je da... osim ako...

Svi ga upitno pogledasmo kad je zastao.

On je, međutim, odmahnuo glavom, i inspektor je nastavio.

- Detaljno sam pretražio sobu u kojoj je stanovao. Ta pretraga isključuje svaku našu eventualnu sumnju. Našao sam notes sa papirima sličnim onima na kojima su bila napisana pisma, gomilu čarapa... i u ormaru iza čarapa... paket vrlo sličnog oblika i veličine kakve su bili oni s čarapama, ali pokazalo se da u njemu nisu čarape... već osam sasvim novih ABC Voznih redova!

- Nepobitan dokaz - reče zamenik komesara.

- Našao sam još nešto - rekao je inspektor - i glas mu je, od trijumfa, postao skoro ljudski. - Našao sam to tek jutros, ser. Nisam još imao vremena da vam raportiram. U njegovoj sobi nije bilo ni traga nožu...

- Bilo bi imbecilno da ga je doneo sa sobom - primetio je Poaro.

- Na kraju krajeva, on i nije razumno ljudsko biće - odvratio je inspektor. - Bilo kako bilo, meni je palo na pamet da ga je možda doneo natrag sa sobom a onda je shvatio da je opasno da ga sakrije (kao što je istakao gospodin Poaro) u sobi, i pogledao se naokolo. Koje mesto je mogao da izabere? Odmah sam ga našao. Stalak za kapute i kišobarane u predvorju - on uvek stoji na istom mestu. Jedva da sam uspeo da ga pomaknem sa zida - i bio je tamo.

-Nož?

- Nož. Nema sumnje. Na njemu je još uvek osušena krv.

- Dobro obavljen posao, Krome - odobravajući reče zamenik komesara. - Treba nam još samo jedno.

ABC ubistva

173

-Šta?

- Taj čovek.

- Uhvatićemo ga, ser. Bez straha. Glas mu je bio samouveren.

- Šta vi kažete, gospodine Poaro? Poaro se trgnu iz sanjarenja.

- Oprostite, nisam čuo?

- Kažemo da je hvatanje tog čoveka samo pitanje vremena. Slažete

li se?

- On, to... da. Nema sumnje. Glas mu je bio tako odsutan, da ga ostali radoznalo pogledaše.

- Da li vas nešto zabrinjava, gospodine Poaro?

- Da nešto me jako brine. To je zašto? Motiv.

- Ali, dragi čoveče, pa taj čovek je lud - nestrpljivo reče zamenik komesara.

- Shvatam šta hoće da kaže gospodin Poaro - Krom je susretljivo priskočio u pomoć Poarou. - Sasvim je u pravu. Mora da pati od neke posebne opsesije. Mislim da se koren verovatno nalazi u intenzivnom osecanju manje vrednosti. Možda je tu i manija gonjenja, a, ako je to tako, onda je on povezuje sa ličnošću gospodina Poaroa. Moguće je da mu se privida da je gospodin Poaro angažovan na tome da j j ga tera dok ga ne uhvati. |

- Hm - reče zamenik komesara. - To je današnji žargon. U mo- | je vreme ako je neko bio lud, bio je lud, i nismo se služili naučnom j j terminologijom da bismo to ublažili. Pretpostavljam da bi neki super- j j! savremeni psihijatar predložio da se čovek poput ABC-a smesti u bol- j j, niču, gde bi mu četrdeset i pet dana uzastopce govorili da je on u j j stvari divan čovek i onda bi ga otpustili kao odgovornog člana dru- j j1 štva. |

Poaro se nasmešio, ali nije ništa rekao.

174

Agata Kristi

Konferencija je završena.

- Pa, dobro - rekao je zamenik komesara. - Kao što kažete, Krom, njegovo hvatanje je samo pitanje vremena.

- Već bismo ga imali - reče inspektor - da ne izgleda tako obično. Uznemirili smo dosta nevinih ljudi, tragajući za njim.

- Pitam se gde je on sada - reče zamenik komesara.

30. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstingsa)

Gospodin Kast stajao je kraj piljarnice.

Zurio je preko puta.

Da, to je bilo to.

Gospoda Ašer. Dućan duvanom i novinama...

U praznom i?legu bio je papirić.

Iznajmljuje se."

Prazno...

Beživotno...

- Oprostite, ser.

Žena vlasnika piljarnice pokušavala je da dohvati nekoliko limuna.

Izvinio se i maknuo.

Polagano se vukao dalje - prema glavnoj ulici...

Bilo je teško... teško... sad kada više nije imao novca...

Kad čeli dan ne jedete, osećate se čudno i malo ošamućeno...

Pogledao je na oglasnu tablu kod prodavnice novina.

Slučaj ABC. Ubica je još uvek na slobodi. Razgovor sa gospodinom Herkulom Poarom.

Gospodin Kast reče sam sebi:

- Herkul Poaro. Pitam se da li on zna...

ABC ubistva

175

Nastavio je dalje.

Ne bi bilo dobro da stoji tu, zureći u tablu...

Pomislio je:

- Neću moći još dugo da hodam... Noga za nogom... kako je čudno hodati... Noga za nogom - smešno.

Strašno smešno...

Ali, čovek i jeste smešna životinja... A on, Aleksander Bonapart Kast, bio je posebno smešan... Uvek je bio...

Ljudi su mu se uvek smejali... Nije ih krivio zbog toga...

Kuda ide? Nije znao. Došao je do kraja. Nikuda više nije gledao, osim u svoje noge. Noga za nogom.

Podigao je pogled. Ispred njega su bila svetla. I natpis... Policijska stanica.

- Smešno - reče gospodin Kast. - zakikota se.

A onda zakorači prema vratima. Ulazeći, iznenada se zaljulja i bez glasa sruši na pod.

31. Herkul Poaro postavlja pitanja

Bio je vedar dan, mesec novembar. Dr Tompson i inspektor Džap svratili su da upoznaju Poaroa sa rezultatima sudskog postupka u slučaju reks v. Aleksander Bonapart Kast.

Poaro je imao lagani bronhitis, tako da nije mogao da prisustvuje. Srećom, nije insistirao da mu pravim društvo.

776

Agata Kristi

- Predati zatvorenika na suđenje pred porotom - reče Džap. - Tako je to.

- Nije li neobično - upitao sam - što je odbrana već u ovoj fazi rekla svoje? Mislio sam da se to uvek ostavlja za kasnije.

- To je uobičajeno - reče Džap. - Verovatno je mladi Lukas mislio da to može da sredi na juriš. Pokušao je, pa šta bude. Poremećaj uma jedina je moguća odbrana.

Poaro je slegnuo ramenima.

- Ako bude ludilo, onda nema nikakvog oslobađanja od optužbe. Zatvor jedva da je bolji od smrti.

- Verovatno je Lukas mislio da je to šansa - reče Džap. - Sa jednim prvoklasnim alibijem za ubistvo u Bekshilu, čitav slučaj bi izgubio na težini. Mislim da nije shvatio koliko smo jaki. U svakom slučaju, Lukas želi da bude originalan. On je mlad i želi da privuče pažnju javnosti.

Poaro se obrati Tompsonu.

- Kakvo je vaše mišljenje, doktore?

- O Kastu? Tako mi boga, ne znam šta da kažem. Vrlo dobro glumi zdravog čoveka. Naravno, on je epileptičar.

- Kakav je to bio čudan rasplet - rekao sam.

- Mislite na to kako je u trenutku napada grčeva upao u ando-versku policijsku stanicu? Da... to je bilo odgovarajuće dramatično spuštanje zavese na ovu ćelu dramu. ABC je uvek dobro tempirao svoje efekte.

- Da li je moguće da čovek izvrši zločin a da toga nije svestan? - upitao sam. - Njegovo poricanje zvuči istinito.

Dr Tompson se nasmešio.

- Ne smete da budete zavedeni tom teatralnom pozom „Kunem se Bogom". Moje mišljenje je da Kast savršeno dobro zna da je izvršio ubistva.

ABC ubistva

177

- Što se tiče vašeg pitanja - nastavio je - savršeno je moguće da epileptičar u stanju somnambulizma izvrši neko delo a da toga uopšte nije svestan. Ali opšte je mišljenje da jedno takvo delo ne mora da

bude protivno volji te osobe u budnom stanju.

- nastavio je na tu temu, pričajući o gr and mal i petit mal i, da budem iskren, potpuno me zbunio, kao što je često slučaj kad učena osoba govori o svom predmetu.

- Međutim, ja se ne bih složio sa teorijom da je Kast počinio ove zločine i ne znajući to. Sa tom teorijom bi se moglo nastupiti kad ne bi bilo pisama. Ona je potpuno demantuju. Pokazuju predumišljaj i pažljivo planiranje zločina.

- Za pisma još nemamo objašnjenja - reče Poaro.

- Zanima vas to?

- Naravno - s obzirom na to da su bila upućena meni. A što se tiče pisama, Kast uporno ćuti. Dok ne ustanovim zašto su ta pisma bila upućena meni, osećaću da slučaj nije rešen.

- Da - mogu to da razumem sa vaše tačke gledišta. Izgleda da nema razloga da verujemo kako se taj čovek bilo kada susreo i slu-kobio sa vama?

- Uopšte ne.

- Moguće je da je u pitanju vaše ime!

- Moje ime?

- Da. Kast je opterećen - očigledno je u pitanju hir njegove majke (ne bih se čudio da je tu posredi Edipov kompleks!) sa dva izuzetno bombastična imena: Aleksander i Bonaparta. Shvatate li implikacije? Aleksander - koji se popularno smatra nepobedivim jer je osvojio toliko zemalja. Bonaparta - veliki francuski imperator. On želi suparnika... suparnika, moglo bi se reći, svog ranga. I eto - tu ste vi - Herkul Snažni.

178

Agata Kristi

- To što ste rekli, doktore, vrlo je značajno. Iz toga proizilaze nove ideje...

- Oh, to je samo jedna mogućnost. Nego, moram da pođem. Dr Tompson je izašao. Džap se zadržao.

- Da li vas taj alibi zabrinjava? - upitao je Poaro.

- Da, malo - priznade inspektor. - Pazite, ne verujem u njega, jer znam da je lažan. Ali biće đavolski teško da se pobije. Taj Strendž je vrlo tvrdoglav čovek.

- Opišite mi ga.

- Otprilike četrdesetih godina. Tvrdoglav, samouveren, tvrdokoran inženjer rudarstva. Moje mišljenje je da je on bio taj koji je insistirao da sad svedoči. Ide u Čile. Nadao se će se to odmah resiti.
- On je jedan od najsamouverenijih ljudi koje sam ikada video -rekao sam.
- Ona vrsta ljudi koji ne bi priznao da je pogrešio - zamišljeno reče Poaro.
- Čvrsto se drži svoje priče i ne da se zbuniti. Zaklinje se do besvesti da je uveče 24. jula bio sa Kastom u hotelu u Vajtkrosu u Istoborau. Osećao se jako usamljenim i želeo je sa nekim da popriča. Koliko ja vidim, Kast je bio idealan slušalac. Nije ga ni jednom prekinuo! Nakon večere igrali su domino. Izgleda da je Strendž izvrstan u dominu, a nd njegovo iznenađenje i Kast se pokazao veoma spretnim. Čudna je to igra, taj domino. Ljudi su ludi za tim. Mogu da ga igraju satima. Očigledno su Strendž i Kast igrali baš tako. Kast je hteo da ide da spava, ali Strendž nije hteo ni da čuje za to - kleo se da mogu da izdrže bar do ponoći. I to su i učinili. Rastali su se deset minuta posle pola noći. A ako je Kast bio u 0.10 časova 25.jula u hotelu Vajtkros u Istobornu, nije mogao da udavi Beti Bernard na plaži u Bekshilu između ponoći i jedan sat.

ABC ubistva

179

- Problem izgleda sasvim nesavladiv - zamišljeno reče Poaro. - Sigurno, tera čoveka da se zamisli.
- Kromu je to zadalo dosta poteškoća - reče Džap.
- Da li je taj Strendž vrlo uporan?
- Da. Tvrdoglav ko sam đavo. - teško je reći da on greši. Pretpostavimo da je Strendž pogrešio i da taj čovek nije bio Kast - zašto bi onda zaboga tvrdio da se zove Kast? A potpis u hotelskom registru je njegov. Ne možete reći da mu je saučesnik - ubilački luđaci nemaju saučesnike! Da li je devojkica umrla kasnije? Doktor je bio sasvim siguran i čvrst u pogledu svog iskaza, u svakom slučaju Kastu bi bilo potrebno izvesno vreme da izađe iz hotela u Istbornu a da ga niko ne primeti i da stigne u Bekshil - udaljen četrnaest milja...
- To je problem - jeste - reče Poaro.
- Naravno, strogo uzevši, to i ne bi trebalo da bude značajno. Imamo dokaze za ubistvo u Donkasteru - krvav kaput, nož - tu nema

nikakve greške. Ne biste mogli da prisilite nijednu porotu da ga oslobodi optužbe. Ali to nam kvari čitav slučaj. Počinio je ubistvo u Donkasteru. Počinio je ubistvo u Karstonu. Počinio je ubistvo u Andoveru. Onda, do vraga, mora da je počinio i ubistvo u Bekshilu. Ali ne vidim kako!

Potresao je glavom i ustao.

- Sada vi imate šansu, gospodine Poaro - rekao je. - Krom je zbunjen. Napregnite te svoje čuvene moždane vijuge! Pokažite ko je to učinio.

- Džap se oprostio.

- Dakle, kako je, Poaro? - rekao sam. - Jesu li male sive ćeli-jice dorasle ovom zadatku?

Poaro mi na to pitanje odgovori pitanjem.

- Recite mi, Hejstings, smatrate li vi da je slučaj završen?

180

Agata Kristi

- Pa - praktično, da. Imamo čoveka. Imamo dokaze. Još je samo potrebno sve to da se dovrši.

Poaro zatrese glavom.

- Slučaj je završen! Slučaj! Hejstings, slučaj je čovek! Sve dok ne saznamo sve o tom čoveku, tajna je isto tako velika kao što je i bila. Nismo ga stavili na optuženičku klupu zbog pobeđe!

- Znamo o njemu prilično mnogo.

- Ne znamo uopšte ništa! Znamo gde se rodio. Znamo da je bio u ratu i da je ranjen u glavu, tako da je otpušten iz vojske zbog epilepsije. Znamo da je skoro dve godine stanovao kod gospođe Marburi. Znamo da je bio tih i povučen - ona vrsta ljudi koje niko ne primećuje. Znamo da je otkrio i realizovao jednu izuzetno lukavu šemu sistematskog ubistva. Znamo da je napravio nekoliko neverovatno glupih grubih grešaka. Znamo da je ubijao okrutno i nemilosrdno. Znamo ta-kođe da je bio tako dobar da nije dozvolio da drugi ljudi budu optuženi za zločine koje je on izvršio. Ako je želeo da ubija neuznemiravan - ništa lakše nego da je pustio da drugi ljudi pate zbog njegovih zločina. Zar ne vidite, Hejstings, da je ovaj čovek pun suprotnosti? Glup i prepreden, nemilosrdan i velikodušan - mora da postoji neki dominantni faktor koji dovodi u sklad ove njegove dve prirode.

- Naravno, ako ga tretirate kao psihološku studiju - započeo sam. •
- Šta drugo i jeste taj slučaj od samog početka? Čelo vreme ja polako i oprezno tapkam svojim putem - pokušavajući da upoznam ubicu. I sad shvatam, Hejstings, da ga uopšte ne znam! U nedoumici sam.
- Žudnja za moći - počeo sam.
- Da - to bi moglo da objasni mnogo toga... Ali to mi nije dovoljno. Ima još nekih stvari koje bih želeo da znam. Zašto je izvršio ova ubistva? Zašto je izabrao baš te ljude I?
- Abecedni - opet sam počeo.

ABC ubistva

181

- Pa zar je Beti Bernard bila jedina osoba u Bekshilu čije je ime počinjalo sa B? Beti Bernard - imam ideju... Trebalo bi da je to istina. Ali, ako je tako...
- Trenutak je ćutao. Nisam hteo da ga prekidam.
- U stvari, čini mi se da sam zadremao.
- Probudio sam se kad mi je Poaro položio ruku na rame.
- Mon cher Hejstings - nežno je rekao. - Moj dobri anđeo. Zbunilo me je ovo njegovo iznenadno poštovanje.
- Istina je - institirao je Poaro. - Uvek, ali baš uvek, vi mi pomažete... i donosite mi sreću. Inspirišete me.
- Kako sam vas inspirisao? - upitao sam.
- Dok sam sebi postavljao izvesna pitanja, setio sam se jedne vaše primedbe - primedbe blistave u svojoj čistoj viziji. Nisam li vam jednom rekao da imate talenat da objašnjavate očigledno? Baš to očigledno sam zanemario.
- Šta sam tako briljantno primetio? - upitao sam.
- Ta primedba čini sve kristalno jasnim. Daje odgovore na sva moja pitanja. Daje razlog za gospođu Ašer (to sam, istina je, shvatio bar delimično, već pre dosta vremena), razlog za ser Karmajkla Klar-ka, razlog za ubistvo u Donkasteru, i, konačno i najvažnije, razlog za Herkula Poaroa.
- Da li biste bili ljubazni da mi objasnite o čemu govorite? - upitao sam.
- U ovom trenutku ne. Neophodne su mi još neke informacije. A mogu ih dobiti od naše specijalne grupe. A onda... onda, kada

dobijem odgovor na izvesno pitanje, otići ću u posetu ABC-u. Na kraju ćemo se naći oko u oko ABC i Herkul Poaro - dva suparnika.

- I onda? - upitao sam.

- I onda ćemo - reče Poaro - porazgovarati. Je vous assure, Hejstings - za nekog ko nešto skriva ništa nije opasnije od razgovora!

182

Agata Kristi

Govor je, tako mi je skoro rekao jedan mudri starac, izum čoveka koji ga odvraća od razmišljanja. On je, takođe, nepogrešivo sredstvo da se otkrije ono što on želi da sakrije. Ljudsko biće, Hejstings, ne može da odoli iskušenju koje mu pruža razgovor da se pokaže i izrazi svoju ličnost. Uvek se oda.

- Šta očekujete da će vam reći Kast? Herkul Poaro se nasmeši.

- Laž - rekao je. - I tako ću saznati istinu!

32.1 uhvati liju

Sledećih dana Poaro je bio jako zaposlen. Misteriozno je nestajao, vrlo malo je govorio, mrštio se i upomo je odbijao da zadovolji moju, sasvim prirodnu, radoznalost u pogledu oštroumnosti koju sam, prema njemu, ispoljio u prošlosti.

Nije me pozivao da mu pri njegovim tajanstvenim dolascima i odlascima pravim društvo - što sam mu malo zamerio.

Međutim, krajem nedelje najavio je svoju nameru da poseti Beks-hil i okolinu, i predložio mi da pođem sa njim. Ne moram ni da ka« žem da sam to spremno prihvatio.

Otkrio sam, međutim, da nisam ja jedini bio pozvan. Pozvani su bili i članovi naše specijalne grupe.

- oni su bili zaintrigirani isto kao i ja. Ipak, ja sam već krajem dana u svakom slučaju imao određenu predstavu o pravcu u kojem se kretale Poarove misli.

Najpre je posetio gospodina i gospođu Bernard i ona mu je tačno ispričala kako ju je posetio gospodin Kast, u koje doba dana i šta je tačno rekao. Onda je otišao u hotel gde se Kast smestio i izvukao detaljan opis o njegovom odlasku iz hotela. Koliko sam ja mogao d ABC ubistva 183

procenim, iz tih pitanja nisu proizišle nikakve nove činjenice, ali Poaro je izgledao sasvim zadovoljan.

Zatim je otišao na plažu - na mesto gde je otkriveno telo Beti Bernard. Nekoliko puta je obišao to mesto, pažljivo proučavajući šljunak. Nisam video kakvog to ima smisla, s obzirom na to da plima preplavljuje to mesto dva puta dnevno.

Međutim, znao sam da se Poaro uvek rukovodi nekakvom idejom - bez obzira kako besmislene ponekad izgledale njegove akcije.

Sa plaže je otišao do najbližeg mesta na kojem je moglo da se parkira. A odatle je otišao na stanicu autobusa za Istborn.

Konačno nas je sve poveo u kafanu „Crvena mačka“, gde nam je zdepasta Mili Higli servirala bljutav čaj.

U tipično galskom stilu izrazio je nekoliko komplimenata na račun njenih gležnjeva.

- Noge Engleskinja su - uvek suviše mršave! Ali, gospođice, vi imate savršenu nogu. Ona ima sve što noga treba da ima... oblik... gležanj! Mili Higli se jako zakikotala i rekla mu da nema potrebe da nastavlja u tom smislu, jer zna kakvi su Francuzi.

Poaro se nije trudio da je upozori na grešku koju je učinila u pogledu njegove nacionalne pripadnosti. Samo joj je uputio tako zaljubljeni pogled, da sam se zaprepastio i gotovo šokirao.

- Voild - rekao je napokon. - U Bekshilu je gotovo. Sad idem u Istborn. Moram da se raspitam tamo o nečemu... to je sve. Nije potrebno da me svi pratite. U međuvremenu bismo mogli da se vratimo u hotel i popijemo koktel. Ovaj čaj je odvratan!

Dok smo polagano srkali naše koktele, Frenklin Klark radoznalo reče: - Možemo da pretpostavimo šta ovde tražite: želite da pobijete onaj alibi. Ali ne vidim zbog čega ste tako zadovoljni. Niste saznali nijednu novu činjenicu.

'Jl

184

Agata Kristi

- Nisam... to je istina.

- Pa onda?

- Strpljenja. Sve će se srediti na vreme.

- U svakom slučaju izgledate jako zadovoljni samim sobom.

- Do sada sve potvrđuje jednu moju malu ideju... zato je to. Uozbiljio se.

- Moj prijatelj Hejstings pričao mi je jednom da je, kao mladić, igrao

igru zvanu Istina. To je igra u kojoj svaki učesnik, idući redom, dobija tri pitanja...na dva mora da odgovori iskreno. Na treće ne mora. Pitanja su, naravno, vrlo indiskretna. Ali na početku svako mora da se zakune da će da govori istinu, ćelu istinu i samo istinu.

Zastao je.

- I? - reče Megan.

- Eh bien - ja bih želeo da odigramo tu igru. Ali nisu nam potrebna tri pitanja. Jedno će biti dovoljno. Jedno za svakog od vas.

- Naravno - nestrpljivo reče Klark. - Sve ćemo vam reći.

- Ah, ali ja bih želeo da to bude ozbiljnije. Kunete li se da ćete govoriti istinu?

Bio je tako ozbiljan da se i ostali, zbunjeni, uozbiljiše. Kao što je zahtevao, svi se zakleše.

- Bon - kratko reče Poaro. - Da počnemo...

- Ja sam spremna - reče Tora Grej.

- Ah, prvo dame - ovaj put ćemo to izostaviti. Počecemo dru-gde.

Obratio se Frenklinu Klarku.

- Šta mislite, mon cher gospodine Klark, o ženskim šeširima ove godine u Askotu?

Frenklin Klark se zablenu u njega.

- Je li to šala?

- Sigurno da nije.

ABC ubistva

185

- To je, ozbiljno, vaše pitanje? -Da.

Klark se zacereka.

- Pa, gospodine Poaro, nisam zapravo bio u Askotu, ali iz onoga što sam video kad su se vozili kolima, ženski šeširi su bili još sme-šniji od onih uobičajenih.

- Fantastični?

- Jako fantastični.

Poaro se nasmejao i obratio se Donaldu Frejzeru.

- Kada ste ove godine bili na odmoru, gospodine Frejzer? Sada je red bio na Frejzera da iskolači oči.

- Na odmoru? Prve dve nedelje u avgustu.

Lice mu se iznenada iskrivilo. Pitanje ga je podsetilo na gubitak devojke koju je voleo.

Poaro, međutim, nije obratio neku veću pažnju na njegov odgovor. Okrenuo se Tori Grej i ja sam osetio u njegovom glasu malu pramenu. Bila je u njemu neka napetost. Pitanje je izgovorio oštro i jasno.

- Gospođice, u slučaju smrti Lejdi Klark, da li biste se udali za Ser Karmajkla da vas je zaprosio?

Devojka je skočila na noge.

- Kako se usuđujete da me tako nešto pitate. To je... to je uvredljivo!

- Možda. Ali zakleli ste se da ćete govoriti istinu. Eh bien... da ili ne?

- Ser Karmajkl bio je prema meni jako ljubazan. Tretirao me je skoro kao svoju kćer. A ja sam mu ta osećanja uzvraćala... bila sam mu odana i zahvalna.

- Oprostite, ali to nije odgovor da ili ne, gospođice. Oklevala je.

186

Agata Kristi

- Naravno, odgovor je, ne! Nije komentarisao.

- Hvala vam, gospođice.

Okrenuo se Megan Bernard. Njeno lice je bilo veoma bledo. Di-sala je duboko, kao da je očekuje veliko iskušenje. Poarov glas je zazvučao kao prasak biča.

- Gospođice, kakav rezultat očekujete od mog istraživanja? Želite li da ustanovim istinu... ili ne?

Megan je ponosno zabacila glavu. Bio sam siguran u njen odgovor. Znao sam da fanatički voli istinu.

Odgovorila je vrlo razgovetno i... zapanjujuće.

-Ne!

Svi smo' poskočili. Poaro se nagnuo napred, posmatrajući njeno lice.

- Gospođice Megan - rekao je možda ne želite istinu, ali - ma foi - vi ste u stanju da to kažete!

Krenuo je prema vratima, a onda je, setivši se, prišao Meri Dro-ver.

- Recite mi, mon enjant, imate li mladića? Meri se zbunila i pocrvenela.

- Oh, gospodine Poafo. Ja... ja... ja nisam sigurna. Poaro se nasmešio,,

- Alors c'est bien, mm enfant. Ogledao se za mnom.

- Hajdemo, Hejstings, moramo u Istborn.

Auto nas je već čekao i uskoro smo se vozili cestom koja preko

Pevensija vodi u Istborn.

- Ima li smisla da vas ,bilo šta pitam, Poaro?

- U ovom trenutku, ne. Izvucite sami zaključke šta zapravo raABC ubistva

187

Ponovo sam se vratio ćutnji. Poaro, koji je izgledao zadovoljan samim sobom, tiho je nešto pevušio. Kad smo prolazili kroz Pevensi, predložio je da se zaustavimo i razgledamo dvorac.

Vraćajući se prema kolima, zaustavili smo se na trenutak kraj de-ce - očigledno skauta, sudeći prema njihovoj odeći - koja su plesala kolo, prateći se piskavim, neskladnim glasovima...

- Šta to pevaju, Hejstings? Ne razumem dobro reci. Oslušnuo sam - i uhvatio jedan refren.

I i uhvati liju stavi je u kutiju i ne daj joj van.

- I uhvati liju, stavi je u kutiju i ne daj joj van - ponovio je Poaro.

Lice mu iznenada postade ozbiljno i tvrdo.

- To je strašna stvar, Hejstings. - Trenutak je ćutao. - Lovite ov-de lisice?

- Ja ne. Nikad to nisam mogao sebi da priuštiti. A mislim da se u ovom kraju i ne lovi mnogo.

- Mislio sam, u Engleskoj u opšte. Čudan sport. Čekate u zaklonu... onda se čuje haj! haj!, zar ne? I počinje hajka... preko livada... preko živica i jaraka... a lisica beži...I a ponekad se okrene i trči natrag... ali psi... Čopori pasa!

- Čopori pasa su joj na tragu, i na kraju je stižu i ona umire... brzo i strašno.

- Verovatno to zvuči okrutno, ali u stvari...

- Lisica u tome uživa? Ne govorite les betises, prijatelju moj. 7b-ut de meme... to je bolje... brza, okrutna smrt... nego ono što su pe-vala deca...

188

Agata Kristi

- Biti zatvoren... u kutiji... zauvek... Ne, to nije dobro, zaista nije.

Odmahnuo je glavom. A onda reče, promenjenim glasom:

- Sutra idem da posetim tog Kasta... - i dodade šoferu: - Nazad u London.

- Zar ne idemo u Istborn? - povikah.

- Zašto bismo? Znam... znam sasvim dovoljno za ono što name-
ravam da učinim.

33. Aleksander Bonapart Kast

Nisam prisjisivovao razgovoru koji se odigrao između Poaroa i tog
neobičnog čflveka - Aleksandra Bonapart Kasta. Zahvaljujući svojim
vezama sa policijom i čudnim okolnostima ovog slučaja, Poaro nije
imao teškoća da dobije propusnicu Ministarstva unutrašnjih poslova -
ali ta propusnica se nije odnosila i na mene, a u svakom slučaju, sa
Poarove tačke gledišta, bilo je bitno da razgovor bude apsolutno
privatan - samo njih dvojica, oči u oči.

Međutim, on mi je tako detaljno ispričao šta se dogodilo između njih,
da to beležim sa istom sigurnošću kao da sam sam prisustvovao.

Poaro je izvesno vreme ćutao.

Sedeo je i gledao čoveka koji mu je sedeo nasuprot.

Amtosfera je postajala spokojna... umirujuća... puna beskonačne
dokolice... Mora da je to bio dramatičan trenutak... ovaj susret dvoje
suparnika u dugoj drami. Da sam bio na Poarovom mestu, zadrhtao
bih od dramatičnosti.

Poaro, međutim, ako je ikakav, onda je promišljen. Bio je zaok-puljen
time da proizvede određen efekt na čoveka koji mu je sedeo
nasuprot.

ABC ubistva

189

Na kraju je blago rekao:

- Znate li ko sam ja?

Ovaj drugi je odmahnuo glavom.

- Ne... ne... ne bih mogao reći. Osim ako niste gospodin Lukas...
kako se to kaže? I junior. Ili možda dolazite od gospodina Mejnarda?
(Mejnard&Kol su bili njegovi branioci). Glas mu je bio uljudan, ali ne
suviše zainteresovan. Izgledalo je kao da je zaokupljen nekim svojim
dalekim mislima.

- Ja sam Herkul Poaro...

Poaro je ovo rekao vrlo blago... i čekao je efekat. Gospodin Kast
malo podiže glavu.

- A, tako?

Rekao je to tako prirodno kao što je to govorio Krom, ali bez njegove
nadutosti.

- trenutak kasnije, opet je ponovio:

- A, tako? - rekao je, ali sad je njegov glas zvučao drukčije... kao da se u njemu probudilo zanimanje. Podigao je glavu i pogledao Poaroa.

Herkul Poaro mu je uzvratio pogled i blago klimnuo glavom jednom ili dvaput.

- Da - rekao je. - Ja sam onaj kome ste pisali pisma. Najednom, kontakt se prekide. Gospodin Kast spusti oči i reče ljutitio i razdraženo:

- Nikada vam nisam pisao. Ta pisma nisam pisao ja. Stalno to govorim.

- Znam - reče Poaro. - Ali ako ih niste pisali vi, ko ih je pisao?

- Neki neprijatelj. Mora da imam neprijatelja. Svi su protiv mene. Policija... svi... svi su protiv mene. To je gigantska zavera.

Poaro nije odgovorio.

190

Agata Kristi

Gospodin Kast reče: - Svi su bili protiv mene... uvek.

- Čak i kad ste bili dete? Gospodin Kast je razmišljao.

- Ne... ne... onda ne. Majka me je jako volela. Ali, bila je ambiciozna - strašno ambiciozna. Zato mi je dala ta smesna imena. Ona je imala neku apsurdnu ideju da ću postati ugledna osoba. Uvek me je podsticala da se afirmišem - govorila je o snazi volje... govorila je da svako može da bude gospodar svoje sudbine... govorila je da ja mogu sve!

Ćutao je trenutak.

- Naravno, uopšte nije bila u pravu. Vrlo brzo sam to i sam shvatio. Nisam bio ona vrsta ljudi koja uspeva u životu. Uvek sam radio gluposti - uvek sam izgledao smešan. I bio sam plah - bojao sam se ljudi.. U školi mi je bilo teško - dečaci su saznali moja imena - zadirkivali su me zbog njih... Loše sam prolazio u školi - u igrama, u radu, u svemu.

Zatresao je glavom.

- Dobro je da je moja jadna majka umrla. Bila bi razočarana... Čak i kada sam išao u trgovačku Školu, bio sam glup - bilo mi je potrebno više vremena nego ikom drugom da naučim daktilografiju i stenografiju. Pa ipak, ja se nisam osećao glupim - ako znate šta

mislim.

Iznenada je molećivo pogledao drugog čoveka.

- Znam šta mislite - rekao je Poaro. - Nastavite.

- Samo sam imao osećaj da svi drugi misle da sam glup. To me je paralisalo. Isto je bilo i kasnije, u kancelariji.

- I kasnije... u ratu? - podstaknuo ga je Poaro. Lice gospodina Kasta se ozarilo.

- Znate - rekao je - u ratu sam uživao. To jest, u onome šta sam imao od njega. Po prvi put sam osećao da sam isti kao i svi druABC ubistva

191

gi. Svi smo bili u istom sosu. I ja nisam bio nimalo lošiji od bilo kog drugog.

Osmeha nestade.

- A onda sam ranjen u glavu. Lako. Ali otkrili su da imam napade... Naravno, ja sam uvek znao da povremeno nisam sasvim siguran šta radim. Praznine, znate. I, naravno, jednom ili dvaput sam pao. Ali mislim da zbog toga nisu morali da me otpuste. Ne, mislim da to nije bilo pravedno.

- A kasnije? - upita Poaro.

- Zaposlio sam se kao činovnik. I nije mi bilo tako loše. Naravno, manja plata... Ali... nikako nisam napredovao. Prilikom napredovanja bi me uvek preskočili. Nisam bio dovoljno odlučan. I bilo mi je sve teže - stvarno mi je bilo jako teško... Naročito, kad je došla kriza. Iskreno govoreći, jedva sam sastavljao kraj sa krajem (a kao činovnik morate ipak da izgledate pristojno), kada sam dobio ponudu za ovaj posao sa čarapama. Plata i provizija!

Poaro blago reče:

- Ali vi ste bili svesni, zar ne, da firma kod koje tvrdite da ste zaposleni to negira?

Gospodin Kast se opet uzbudio.

- To je zbog toga što su se zaverili protiv mene - mora da su se zaverili.

Nastavio je:

- Imam pismeni dokaz - pismeni dokaz. Njihova pisma sa instrukcijama koja mesta da posetim i koje ljude.

- Ne baš pismeni dokaz - već pisan na pisaćoj mašini.

- To je isto. Naravno da u velikoj firmi pisma pišu na mašini.
- Zar ne znate, gospodine Kast, da pisaća mašina može da se identifikuje? Sva ta pisma bila su napisana na jednoj određenoj mašini.

192

Agata Kristi

- Pa šta s tim?
 - Na vašoj vlastitoj pisaćoj mašini - onoj koja je nađena u vašoj sobi.
 - Kada sam počeo radim, poslala mi ga je firma.
 - Da, ali ta pisma ste primili kasnije. Tako da izgleda, zar ne, kao da ste ih sami otkucali i poslali samom sebi?
 - Ne, ne! Sve je to deo zavere protiv mene! Iznenada je dodao:
 - Osim toga, normalno je da su pisma napisana na istoj vrsti pisaće mašine.
 - Na istoj vrsti, da, ali ne na baš toj istoj mašini. Gospodin Kast je tvrdoglavo ponovio:
 - To je zavera!
 - A oni Vozni redovi koji su nađeni u ormanu?
 - O njima ne znam ništa. Mislio sam da su to sve čarape.
 - Zašto ste kukicom označili ime gospođe Ašer u onom prvom popisu osoba u Andoveru?
 - Zato što sam odlučio da počnem od nje. Covek negde mora da počne.
 - Da, to je istina. Covek negde mora da počne.
 - Nisam to mislio! - rekao je gospodin Kast. - Nisam mislio to šta vi mislite!
 - Ali znate šta sam ja mislio? Gospodin Kast ne reče ništa. Samo zadrhta.
 - Ja to nisam učinio! - rekao je. - Ja sam nevin! Sve je to greška. Pa, setite se onog drugog zločina - onog u Bekshilu. Igrao sam tada domino u - Istbornu. Morate to da priznate!
- Glas mu je zvučao pobjednički.
- Da - reče Poaro. Glas mu je zvučao zamišljeno - mekano. -Ali, u jednom danu čovek se tako lako zabuni, zar ne? A ako ste taABC ubistva

193

ko tvrdoglav, samouveren čovek, kao što je gospodin Strendž,

nikada nećete uzeti u obzir mogućnost da ste pogrešili. Držaćete se onog šta ste rekli... On je ta vrsta ljudi. A što se tiče hotelskog registra - kad se upisujete, lako možete staviti pogrešan datum - niko to verovatno ne bi ni primetio.

- Igrao sam te večeri domino!

- Čuo sam da jako dobro igrate domino. Gospodin Kast se malo uzbudio, čuvši ovo.

- Ja... pa... da, verovatno da.

- To je vrlo zanimljiva igra, zar ne, i zahteva mnogo veštine?

- Oh, jako je zabavna i jako zabavna! Imali smo običaj da je igramo u kancelariji, za vreme podnevne pauze. Iznenadile bi vas kako se potpuno nepoznati ljudi upoznaju igrajući domino.

Zadovoljno se zakikotao.

- Sećam se jednog čoveka - nikad ga nisam zaboravio zbog nečeg što mi je rekao - pili smo kafu i počeli da pričati, a onda smo seli za domino. Za dvadesetak minuta osećao sam se kao da ga poznajem već čitav život.

- Šta vam je to rekao? - upita Poaro. Gospodin Kast se smračio.

- Prestrašio sam se - jako sam se prestrašio. Prišao je o tome kako je čovekova sudbina zapisana na njegovom dlanu. I pokazao mi je svoju ruku i linije koje su pokazivale da će dva puta jedva da izbegne smrt utapanjem - i on se zaista dva puta jedva izplivao, skoro se utopio. A onda mi je pogledao u dlan i ispričao mi nekoliko začuđujućih stvari. Rekao mi je da ću pre nego što umrem biti jedan od najčuvanijih ljudi u Engleskoj. Rekao je da će o meni pričati čela zemlja. Ali, rekao je - rekao je...

Gospodin Kast se prekinuo - izgubio hrabrost, -Da?

194

Agata Kristi

U Poarovom pogledu kao da se krije neki čudni magnetizam. Gospodin Kast ga je pogledao, onda je skrenuo pogled u stranu, da bi ga malo zatim, poput hipnotisanog zečica, opet usmerio ka Poarou.

- Rekao je - rekao je - da izgleda kao da ću da umrem nasilnom smrću - i nasmejao se i rekao: „Skoro izgleda kao da ćete da umrete na gubilištu“, ali onda se opet nasmejao i rekao da je sve to samo šala...

Iznenada je utihnuo. Nije više gledao Poaroa - oči su mu bežale amo-tamo.

- Moja glava - strašno patim od nje... ponekad imam strašne glavobolje. A nekad - nekad ne znam - ne znam...

Prekinuo se.

Poaro se nagnu prema njemu. Govorio je tiho, ali sa velikom sigurnošću.

- Ali znate, zar ne - rekao je - da ste vi izvršili ubistva? Gospodin Kast ga pogleda. Pogled mu je bio sasvim bezazlen i neposredan. Sav otpor ga je napustio. Izgledao je čudnovato spokojan.

- Da - rekao je. - Znam.

- Ali - u pravu sam, zar ne? - Ne znate zašto ste ih izvršili? Gospodin Kast potvrdi glavom.

- Ne - reče. - Ne znam.

34. Poaro objašnjava

U atmosferi napregnute pažnje očekivali smo Poarovo završno objašnjenje slučaja.

- Čelo vreme - rekao je Poaro - u ovom slučaju mučilo me je pitanje zašto. Hejstings je rekao pre neki dan da je slučaj završen. Odgovorio sam mu da je slučaj čovek! Tajna sa kojom smo se suočili ABC ubistva

195

nije bila tajna ubistava, već tajna ABC-a. Zašto je počinio sva ova ubistva? Zašto je izabrao mene za suparnika?

Ako odgovorimo da je taj čovek mentalno poremećen, to ne znači ništa. Reći da neko čini ludosti zato što je lud, neinteligentno je i glupo. Luđak je u svojim delima isto tako logičan i racionalan kao zdrav čovek... Naravno, sa svoje posebne, poremećene tačke gledišta. Na primer, ako neko insistira da sedi podvijenih nogu i da hoda naokolo samo sa komadom tkanine oko bokova, njegovo ponašanje će vam se činiti krajnje ekscentričnim. Ali kad saznate da se on smatra Mahatma Gandijem, njegovo ponašanje će vam izgledati sasvim racionalno i logično.

U ovom slučaju je bilo potrebno zamisliti nekoga za koga je bilo sasvim logično i racionalno da izvrši četiri ili više ubistava i da ih prethodno najavi u pismima Herkulu Poarou.

Moj prijatelj Hejstings može da vam potvrdi da sam već od samog početka, od trenutka kad sam primio ovo pismo, bio uznemiren i smeten. Činilo mi se da nešto u vezi sa tim pismom nije u redu.

- Bili ste u pravu - suvo reče Frenklin Klark.

- Da. Ali baš tu, na samom startu, napravio sam ozbiljnu grešku. Dozvolio sam da taj moj osećaj - osećaj koji je bio veoma jak - ostane na nivou utiska. Tretirao sam ga kao intuiciju. Za nekog uravnoteženog, racionalnog, nešto tako kao što je intuicija - pobuđeno nagađanje - ne postoji! Naravno, možete da nagađate - i to, ili loše, ili dobro. Ako nagađate dobro, nazivate to intuicijom. Ako nagađate lose, onda se obično o tome više i ne govori. Ali često se intuicijom naziva zapravo utisak koji se bazira na logičnoj dedukciji ili iskustvu. Kada neki stručnjak oseti da nešto nije u redu sa nekom slikom ili komadom nameštaja ili potpisom na čeku, on u stvari bazira svoj osećaj na mnoštvu sitnih znakova i detalja. Nema potreba da u njih ulazi detaljno - njegovo iskustvo čini ovo suvišnim - čist rezultat je 196

Agata Kris

ste definitivno utisak da nešto nije u redu. To, međutim, nije nagađanje, to je utisak, baziran na iskustvu.

Eh bien, priznajem da prvom pismu nisam prišao onako kako je trebalo. Ono me je samo krajnje uznemirilo. Policija ga je smatrala lošom šalom. Ja sam ga shvatio ozbiljno. Bio sam uveren da će se Andoveru dogoditi ubistvo, kao što je u njemu i bilo napisano. Ka što znate, ubistvo se dogodilo.

U toj fazi, shvatio sam to, nije bilo načina da saznamo ko je bila ta osoba koja je počinila zločin. Jedino što sam mogao da učinim bilo je, da pokušam da shvatim kakvoj vrsti ljudi pripada ta osoba.

Postojale su izvesne indikacije. Pismo - način na koji je izvršen zločin - ubijena osoba. Ono što sam morao da otkrijem bilo je: motiv zločina, motiv pisma.

- Publicitet - sugerisao je Klark.

- U pitanju je sigurno kompleks inferiornosti - dodala je Tora Grej.

- Naravno, to je bio najočigledniji put. Ali zašto ja? Zašto Herkul Poirot? Postigao bi veći publicitet da je poslao pisma Skotlandu. Još veći da ih je poslao novinama. Možda ne bi objavile prvo pismo, ali već do drugog zločina imao bi sav publicitet koji se može

zamisliti. Zašto onda Herkul Poaro? Da li je tu bio neki lični razlog? U pismu se mogla razabrati izvesna ksenofobija - ali ne tolika da bi me zadovoljila kao objašnjenje.

Onda je stiglo drugo pismo - i sledilo mu je ubistvo Beti Bernard u Bekshilu. Do tog vremena je već postalo jasno (ono u šta sam već pre sumnjao) da će ubistva nastaviti po abecednom redu, ali ta činjenica, koja je većini ljudi izgledala odlučnom, ostavljala je glavno pitanje i dalje otvorenim. Zašto je ABC-u bilo potrebno da počini ova ubistva?

Megan Bernard se promeškolljila.

ABC ubistva

197

- Ne postoji li nešto tako kao... kao krvožednost? I rekla je. Poaro je pogleda.

- Sasvim ste u pravu, gospođice. Tako nešto postoji. Žeđ za ubijanjem. Ali ona nije odgovarala činjenicama u ovom slučaju. Ubilački manijak koji želi da ubija obično želi da ubije što više žrtava. To je žudnja koja se neprestano obnavlja. Takav ubica, međutim, želi da sakrije svoje tragove - a ne da ih oglasi. Kad pogledamo četiri izabrane žrtve - ili bar tri - (jer o gospodinu Daunesu ili gospodinu Erlfildu znamo vrlo malo) - možemo konstatovati, da - da je ubica hteo - mogao je da ih likvidira, ne izvrgavajući se sumnji. Franc Ašer, Donald Frejzer, ili Megan Bernard, možda gospodin Klark - to su ljudi koje bi policija osumnjičila, čak i kad ne bi imala direktnog dokaza. Niko ne bi pomislio na nekog nepoznatog ubilačkog manijaka! Zašto je, onda, ubica osećao potrebu da na sebe privuče pažnju? Da li je bilo potrebno da na svakom lešu ostavi primerak Voznog reda ABC? Da li je i to bio rezultat nekog bolesnog osećanja prinude? Da li je bio u pitanju neki kompleks u vezi sa voznim redom?

U toj fazi način razmišljanja ubice bio mi je sasvim nerazumljiv. Sigurno, nije se radilo o velikodušnosti. Užas od odgovornosti da zločin bude pripisan nevinoj osobi?

Iako nisam mogao da odgovorim na glavno pitanje, osećao sam da već nešto znam o ubici.

- Na primer? - upita Frejzer.

- Prvo, da voli red. Zločine je činio abecednim redom - očito mu je to bilo važno. S druge strane, nije birao žrtve u skladu sa nekim

određenim „ukusom“ - gospođa Ašer, Beti Bernard, Ser Karmajkl Klark, svi su se jako razlikovali jedan od drugoga. Nije bio u pitanju seksualni kompleks - ni kompleks godina, i to mi je izgledalo jako čudno. Kad se ubija nekritično, onda se obično uklanja neko ko ubici smeta, ili ko ga uznemirava. Ali abecedni red pokazuje da ovde to

198

Agata Kristi

nije bilo u pitanju. Druga vrsta ubice obično izabere poseban tip žrtve - skoro uvek suprotnog pola. Bilo je u postupcima ABC-a nečeg slučajnog, što kao da je protivurečilo abecednom izboru.

Dozvolio sam sebi nekoliko zaključaka. Izbor ABC-a sugerisao mi je nešto što bih nazvao čovekom sklonim železnici. To je uobicajnije kod muškaraca nego kod žena. Mali dečaci više vole vozove od devojčica. To bi mogao da bude i znak izvesne nezrelosti. Još uvek dominira motiv „dečaka“.

Druge indikacije pružila mi je smrt Beti Bernard i način na koji je to učinio. Način njene smrti ukazivao je na nekoliko stvari i po tome je bio naročito značajan. (Oprostite, gospodine Frejzer). Prvo, bila je zadavljena vlastitim pojasom - znači, da ju je gotovo sasvim sigurno ubio neko sa kim je bila u prijateljskim ili intimnim odnosima. Saznavši nešto više o njoj, mogao sam to sebi da predstavim.

Beti Bernard je bila koketa. Rado je primala komplimente lepih muškaraca. Zbog toga je ABC morao da poseduje izvesnu dozu privlačnosti - le sedž appeal - ako je hteo da je nagovori da izađe sa njim! Morao je da zna da se udvara! Ovako vidim scenu na plaži: taj muškarac se divi njenom pojasu. Ona ga skida, on joj ga u šali stavlja oko vrata - možda kaže: „Udaviću te“. Sve je to jako zabavno. Ona se kikoće - on pri teže...

Donald Frejzer je skočio sa stolice. Bio je zelen.

- Za ime Boga - gospodine Poaro! Poaro ga zaustavi pokretom ruke.
- Gotovo je. Neću više ništa reći. Završio sam. Prelazimo na drugo ubistvo, ubistvo Ser Karmajkla Klarka. Ovde se ubica vraća svojoj prvobitnoj metodi - udarcu po glavi. Isti abecedni kompleks - ali jedna stvar me je malo uznemirila. Da bi bio dosledan, ubica je trebalo da izabere i gradove po nekom određenom redu.

ABC ubistva

199

Ako je Andover 155. naziv pod A, onda je B zločin takođe trebao da bude 155. - ili 156., a C 157. Ovde se opet susrećemo drugi put sa slučajnošću - gradovi kao da su birani više nego nasumice.

- Nije li to zato što vi, Poaro, imate određene sklonosti u tom smislu? - sugerisao sam. - Vi ste sami vrlo metodični i uredni. Kod vas je to skoro bolest.

- Ne, to nije bolest! Quelle ideel Ali, priznajem da možda pre naglašavam ovaj momenat. Passons!

Zločin u Karstonu nije mi mnogo pomogao. U vezi sa njim nismo imali sreće, budući da je pismo, u kojem je najavljen zločin, za-lutalo, tako da nismo mogli ništa da preduzmemo.

Do trenutka najave zločina D stvoren je vrlo čvrst sistem odbrane. Postalo je očigledno da ABC neće više dugo moći da gaji nade da će umaći sa svojim zločinima.

Staviše, tada sam naišao i na trag sa čarapama. Bilo je savršeno jasno da prisustvo neke individue koja prodaje čarape na ili blizu scene svakog zločina ne može da bude čista koincidencija. Dakle, mora da je ubica bio prodavač čarapa. Moram da priznam da njegov opis, onakav kako ga je prikazala gospođica Grej, nije sasvim odgovarao mojoj vlastitoj slici čoveka koji je zadavio Beti Bernard.

Samo još nekoliko reci. Pri četvrtom ubistvu zabunom je navodno ubijen neki Džordž Erlsild umesto nekog Daunesa, koji je bio iste grade i sedeo je u bioskopu pored njega.

- Tada konačno dolazi do preokreta. Događaj rade protiv ABC-a, umesto u njegovu korist. Viđen je i obeležen... lovljen... i na kraju uhapšen.

Kao što Hejstings reče, slučaj je završen! Sto se tiče javnosti, to je tačno. Taj čovek je u zatvoru i biće osuđen. Neće više biti ubistava. Edžit! Finiš! Reauiescat in pače.

200

Agata Kristi

Ali ne za mene! Ja ne znam ništa - uopšte ništa! Ni zašto ni zbog čega. Postoji jedna sitna, iritantna stvar. Taj Kast ima alibi za onu noć kada se odigrao zločin u Bekshilu.

- Čelo vreme me je mučilo to - reče Frenklin Klark.

- Da. Mene takođe. Jer izgleda istinit. Ali ne može da bude istinit osim - i sad dolazimo do dve vrlo zanimljive pretpostavke.

- Pretpostavimo, prijatelji, da je Kast izvršio tri zločina - zločin A, C i D - da nije izvršio zločin B.

- Gospodine Poaro! To nije...

Poaro pogledom utiša Megan Bernard.

- Tiho, gospođice. Ja želim istinu, istinu! Dosta mi je laži. Pretpostavimo, kažem, da ABC nije izvršio drugi zločin. Taj zločin se dogodio, setite se, u ranim satima 25-og - dan za koji je najavio zločin. Pretpostavimo da ga je neko pretekao? Šta bi on uradio u takvoj situaciji? Počinio drugo ubistvo, ili prihvatio prvo kao neku vrstu mrtvačkog poklona?

- Gospodine Poaro! - rekla je Megan. - To je fantastična pomisao! Sve zločine mora da je izvršila ista osoba.

Poaro nije obratio na nju nikakvu pažnju i sigurno je nastavio:

- Ova hipoteza je dobra utoliko što objašnjava jednu činjenicu - nesklad između ličnosti Aleksandra gonapart Kasta (koji nikada nije zaludeo nijednu devojkicu) i ličnosti ubice Beti Bernard. I pre je bilo poznato da se tobožnje ubice koriste ubistvima koje su izvršili drugi. Na primer, Džek Trbosek nije počinio sve zločine za koje ga optužuju. Dovde je sve u redu.

Ali tada sam naišao na definitivnu poteškoću.

Do trenutka kada je ubijena Beti Bernard, javnosti nisu bile poznate činjenice o ubistvima ABC-a. Ubistvo u Andoveru nije izazvalo neku posebnu pažnju. Incident sa otvorenim Voznim redom čak ni u štampi nije ni spomenut. Iz toga sledi da bilo ko, ko je ubio Beti ABC ubistva

201

Bernard, mora da je imao pristup činjenicama koje su znale samo neke osobe - ja, policija, i izvesni rođaci i susedi gospođe Ašer.

- Ta linija istraživanja kao da me je odvela u ćorsokak.

- svi mi kao da smo se našli u ćorsokaku. Bili smo smeteni i zbunjeni.

Donald Frejzer reče zamišljeno:

- I policajci su, na kraju krajeva, ljudska bića. I oni su privlačni...

Zastao je, upitno gledajući Poaroa. Poaro je blago odmahnuo glavom.

- Ne - rešenje je jednostavnije. Rekao sam da postoji druga pretpostavka.

- Pretpostavimo da Kast nije bio odgovoran za ubistvo Beti Bernard? Pretpostavimo da ju je ubio neko drugi. Nije li taj drugi mogao da bude odgovoran i za druga ubistva?

- Ali to nema smisla! - uzviknuo je Klark.

- Zar? Tada sam učinio ono što je trebalo da učinim odmah na početku. Pisma koja sam dobio dobro sam proučio iz jednog totalno drukčijeg ugla gledanja. Od samog početka osećao sam da nešto u vezi sa njima nije u redu - isto kao što i stručnjak za slike zna da je slika loša...

Ja sam prihvatio za sigurno, i ne razmišljajući o tome, da ono što sa njima nije u redu jeste činjenica da ih je napisao luđak.

Sada sam ih ponovo proučio - i ovaj put sam došao do sasvim drugog zaključka. Ono što sa njima nije bilo u redu, bila je činjenica da ih je napisao zdrav čovek!

- Sta? - uzviknuo sam.

- Baš to... da! Bila su falsifikovana, kao što slika može da bude falsifikovana, to je ono što nije bilo u redu sa njima! Trebalo je da

202

Agata Kristi

ostavljaju utisak da ih je napisao luđak - ubilački luđak, ali u stvari to nije bilo tako.

- To nema smisla - ponovio je Frenklin Klark.

- Mais si! Potrebno je samo logički razmišljati - promisliti. Šta bi bio cilj takvih pisama? Da u središte pažnje stave autora, da svrate pažnju na ubistva! En verite, na prvi pogled to nije imalo smisla. A onda mi je sinulo. Cilj je bio da se pažnja obrati na nekoliko ubi-stava - na grupu ubistava... Nije li to bio vaš veliki Šekspir koji je rekao: „Od šume se ne vidi drveće?”

Nisam ispravio Poarove literarne reminiscencije. Pokušavao sam da ga shvatim. Kao da mi se malo razbistrilo. Poaro je nastavio:

- Kad se najmanje primećuje jedna igla? Kad je zabodena sa ostalim u jastučić za igle! Kada se najmanje primećuje individualno ubi-stvo? Kad je samo jedno u seriji srodnih ubistava.

Imao sam posla sa izvanredno lukavim, domišljatim ubicom - bezobzirnim, drskim i stopostotnim kockarom! Ne s gospodinom Kastom! On nikada ne bi bio u stanju da izvrši ova ubistva! Ne, imao sam posla sa čovekom sasvim drugog kova - čovekom dečačkog

temperamenta (o čemu svedoče pisma koja su ličila na đaćka i Vozni red), čovekom privlačnog za žene, i Čovekom koji nemilosrdno prezire ljudski život, čovekom koji je sigurno odigrao prominentnu ulogu u jednom od zločina!

Kakva pitanja postavlja policija kad je neko ubijen, bilo muškarac ili žena? Prilika. Gde je svako bio u vreme zločina? Motiv. Ko je izvukao korist iz pokojnikove smrti? Ako su motiv i prilika očigledni, šta da ubica učini? Da falsifikuje alibi - to jest, da na neki način preuredi vreme? To je, međutim, uvek hazardni postupak. Naš ubica je izmislio mnogo fantastičniju odbranu. Stvorio je ubilačkog manijaka!

Sada sam samo morao kritički da preispitam sve zločine i da nađem mogućeg krivca. Zločin u Andoveru? Najverovatniji osumnjičeni ABC ubistva

203

bio je Franc Ašer, ali nisam mogao da zamislim da bi Ašer izmislio i realizovao tako zamršen plan, niti sam mogao sebi da predstavim kako unapred planira ubistvo. Zločin u Bekshilu? To je mogao da bude Donald Frejzer. On je inteligentan i sposoban, i metodičan. Ali njegov motiv za ubistvo mogla bi da bude samo ljubomora - a ljubomora nije sklona predumišljaju. Osim toga saznao sam da je početkom avgusta bio na odmoru, tako da nije bilo verovatno da ima neke veze sa ubistvom u Karstonu. Sad dolazimo do ubistva u Karstonu - i tu se odjednom nalazimo na mnogo zanimljivijem terenu.

Ser Karmajkl Klark bio je veoma bogat čovek. Ko nasleđuje njegov novac? Njegova žena koja umire ima pravo na doživotno uživanje, a onda on prelazi na njegovog brata Frenklina.

Poaro se polako okretao, sve dok mu se pogled nije susreo sa pogledom Frenklin Klarka.

- Onda sam bio siguran. Čovek koga sam već dugo poznavao u sebi bio je identičan sa čovekom koga sam lično poznavao. ABC i Frenklin Klark bili su jedna te ista osoba! Drska avanturistička priroda, lutalački život, posebno sklonost prema Engleskoj, koja se ogledala, istina ne jako, u ismejavanju stranaca. Privlačno slobodno i ležerno držanje - ništa lakše za njega nego da pokupi neku devojkicu u ka-fani. Metodičnost u razmišljanju - onog dana ovde je napravio

popis, označio tačke sa A, B, C... i, konačno, dečački um - to je spomenula Lejdi Klark, a to dokazuje i njegov ukus u literaturi - proverio sam da u biblioteci postoji jedna knjiga koju je napisao E.Nesbit a zove se „Deca železnice“. Nisam više sumnjao - ABC, čovek koji je napisao ona pisma i izvršio zločine, bio je Frenklin Klark.

Klark je iznenada prasnulo u smeh.

- Genijalno! A šta je sa našim prijateljem Kastom koji je uhvaćen krvavih ruku? Sta je sa krvlju na njegovom rukavu? - sa nožem koji je sakrio u stanu? On može da poriče da je počinio zločine...

204

Agata Kristi

Poaro ga prekide.

- Grešite. On to priznaje.

- Sta - Klark se istinski zaprepastio.

- Oh, da - blago reče Poaro. - Nisam sa njim govorio pre nego što sam postao svestan da on veruje da je kriv.

- I čak ni to nije zadovoljilo gospodina Poaroa? - reče Klark.

- Ne! Jer, čim sam ga video, znao sam da nije kriv! On nema za to niti nerava niti smelosti - a nije, mogao bih da dodam, tako pametan da to isplanira! Čelo vreme sam bio svestan dvostruke ličnosti ubice. Sad tek vidim u čemu se ona sastojala. U pitanju su bila dva čoveka - stvarni ubica, lukav, domišljat i smeo - i pseudoubica, glup, neodlučan i sugestibilan.

Sugestibilan - to je reč koja objašnjava tajnu gospodina Kasta! Vama, gospodine Klark, nije bilo dovoljno što ste skovali taj plan o seriji ubistava da biste odvratili pažnju od jednog jedinog zločina. Trebao vam je neko iza koga ćete da se sakrijete, kao što se lovac, šu-njajući se divljači, sakriva iza konja.

Mislim da se ta ideja rodila u vama kao rezultat jednog slučajnog susreta u gradskoj kafani sa tim čudnim tipom sa tako bombastičnim imenima. U to vreme ste prevrtali u glavi razne planove za ubi-stvo vašeg brata.

- Stvarno? A zašto?

- Zato što ste se plašili budućnosti. Ne znam da li shvatate, gospodine Klark, da ste, pokazujući mi pismo vašeg brata, radili u moju korist? U njemu je on vrlo jasno pokazao svoju zaokupljenost i

svoju nežnost prema gospođici Tori Grej. Možda je njegova pažnja prema njoj bila očinska - ili je on možda preferirao da tako misli. Uprkos tome, postojala je stvarna opasnost da bi se on, posle smrti svoje žene, u svojoj usamljenosti mogao okrenuti prema ovoj krasnoj de-vojci, u potrazi za saosećanjem i utehom, i da bi to moglo da se zaABC ubistva

205

vrši - kao što se to često događa kod starijih muškaraca - brakom. Vaš strah je porastao kad ste upoznali gospođicu Grej. Vi ste, to se vidi, izvanredan, iako ponešto ciničan, poznavao karakter. Ocenili ste, nije važno da li je to tačno ili ne, da gospođica Grej pripada onom tipu mladih žena koje su u lovu za bogatstvom. Nije bilo nikakve sumnje da bi ona iskoristila šansu da postane Lejdi Klark. Vaš brat je bio izuzetno zdrav i krepak čovek. Mogli su da imaju decu, i time bi nestala vaša šansa da nasledite njegovo bogatstvo.

Vi ste, po svemu sudeći, razočarani svojim životom. Vi ste nepostojano čeljade - a ko neprestano menja svoj položaj, nikada se ne obogaćuje. Gorko ste zavidili svom bratu na njegovom bogatstvu. Ponavljam da vam je tada, dok ste razmišljali o različitim planovima, susret sa gospodinom Kastom dao ideju. Palo vam je na pamet da bi on - sa svojim bombastičnim imenima, svojim napadima epilepsije i glavobolja, sa svom svojom bojažljivom i beznačajnom ličnošću - bio odgovarajuće oruđe koje ste tražili. U vama se odvio ceo plan sa abecedom - Kastovi inicijali - nukleus celog plana bila je činjenica da ime vašeg brata počinje sa C i da živi u Karstonu. Čak ste otišli tako daleko da ste Kastu sugerisali njegov mogući kraj - iako jedva da ste mogli i da pomislite da će vam to doneti tako bogate plodove!

Vaši aranžmani su bili izvanredni. U Kastovo ime ste napisali da mu se pošalje velika pošiljka čarapa, radi prodaje. Sami ste mu poslali paket, slične veličine, sa Voznim redovima. Napisali ste mu pismo - na pisačkoj mašini - kao da je od iste firme i kao da mu ona nudi dobru zaradu i proviziju. Tako ste dobro unapred sve isplanirali, da ste otkucali sva pisma, koja ste kasnije slali, jedno za drugim, a onda ste mu poklonili, opet u ime firme, mašinu na kojoj ste ih otkucali.

206

Agata Kristi

Sada ste morali da potražite dve žrtve kojima imena počinju sa A,

odnosno B, i koje bi živele u mestima čiji nazivi počinju istim slovom. Izabrali ste Andover kao sasvim prikladno mesto, a vaše prethodno istraživanje terena uputilo vas je na dućan gospode Ašer kao na scenu prvog zločina. Njeno ime je bilo jasno napisano iznad vrata, a ustanovili ste da je obično sama u dućanu. Za njeno ubistvo bilo je potrebno imati nerava, hrabrosti i ponešto sreće.

Za slovo B ste morali da promenite taktiku. Razumljivo je da su sada usamljene žene u dućanima bile više nego na oprezu. Mogu sebi da predstavim da ste obišli nekoliko kafana i restorana, smejući se i šaleći se sa poslugom i pokušavajući da saznate čije ime počinje sa B i ko bi odgovarao vašoj svrsi.

U Beti Bernard našli ste baš onaj tip devojke koji ste tražili. Izveli ste je jednom ili dvaput, objasnivši joj da ste oženjeni i da zbog toga morate da izlazite tajno.

A onda ste se, kompletiravši preliminarne planove, dali na posao! Poslali ste Kastu popis određen za Andover, upućujući ga da bude tamo određenog dana, a meni ste poslali prvo pismo, potpisano sa ABC.

Određenog dana ste otputovali u Andover - i ubili gospodu Ašer - i nije se ništa dogodilo što bi vam poremetilo planove.

Ubistvo broj 1 uspešno je izvedeno.

Što se tiče drugog ubistva, preduzeli ste mere opreza u tom smislu što ste, u stvari, izvršili ubistvo dan ranije. Skoro sam siguran da ste ubili Beti Bernard pre ponoći 24. jula.

Sada dolazimo do ubistva broj 3 - važnog ubistva - zapravo, prvog stvarnog ubistva, prema vašem mišljenju.

Ovde moram da odam svaku čast Hejstingsu, koji je primetio nešto sasvim jednostavno i očigledno, iako niko nije obratio pažnju na tu njegovu primedbu.

ABC ubistva

207

On je natuknuo da je treće pismo namerno poslano na krivu stranu!

- I bio je u pravu!...

U toj jednoj jedinoj jednostavnoj činjenici ležao je odgovor na pitanje koje me je mučilo celo vreme. Na prvom mestu, zašto su pisma bila upućena Herkulu Poarou, privatnom detektivu, a ne policiji?

Ja sam pogrešno pretpostavljao da iza toga stoji neki lični razlog.

Uopšte ne! Bila su upućivana meni, zato što je suština vašeg plana bila u tome da jedno od njih bude adresirano pogrešno i da zaluta - pismo adresirano na Odeljenje za istraživanje ubistva Skotland Jarda teško da bi moglo da zaluta! Bila vam je nužna privatna adresa. Izabrali ste mene kao relativno poznatu osobu, i pri tome osobu za koju ste bili sigurni da će odneti pisma na policiju - osim toga, s obzirom da ste orijentisani prilično „ostrvski“, uživali ste u tome da otpišete stranca.

Vrlo mudro ste adresirali pismo... Vajthevn... Vajthors... sasvim prirodni lapsus. Samo Hejstings je bio dovoljno pronicljiv da ne dozvoli da ga zavede ova lukavost i da shvati da je istina u onom očiglednom!

Naravno da je pismo namerno poslano na krivu stranu! Trebalo je da policija stupi u akciju tek onda kad ubistvo već bude sigurno izvršeno. Imali ste priliku u uobičajenoj večernjoj šetnji vašeg brata. A javnost je bila tako uspešno zavedena strahom od ABC-a, da nikome nije palo na pamet da biste vi mogli biti krivi.

Naravno, smrću vašeg brata vi ste postigli svoj cilj. Niste imali želje da izvršite još neko ubistvo. S druge strane, ako ubistva bezrazložno prestanu, neko bi mogao da se shvati istinu.

Čovek iza koga ste hteli da se sakrijete, kao što se lovac sakriva iza konja, rekoa sam već, gospodin Kast, tako se uspešno saživeo sa svojom ulogom nevidljivog - zato što je beznačajan - čoveka, da do

208

Agata Kristi

tada niko nije primetio da se ista osoba pojavljuje u blizini sva tri ubistva! Da neprilika bude još veća, niko nije čak ni spomenuo njegovu posetu Kombsajdu. Gospođica Grej je na to potpuno zaboravila.

Uvek ste bili drski i sad ste odlučili da mora da se dogodi još jedno ubistvo, ali ovog puta trag mora da ostane sasvim svež.

Za scenu ste izabrali Donkaster.

Plan vam je bio sasvim jednostavan. Za vas je bilo prirodno da budete tamo. Gospodina Kasta će poslati u Donkaster njegova firma. Vaš plan je bio da ga pratite i da se pouzdate u to da će vam se pružiti prilika. Sve je ispalo dobro. Gospodin Kast je otišao u bioskop. Jednostavnije nije moglo da bude. Seli ste nekoliko sedišta dalje od njega. Pravili ste se kao da ste posrnuli, nagnuli ste se i

proboli nožem čoveka koji je dremao u redu ispred, ispustili ABC na njegova kolena i uspeali ste da se sudarite u mračnom predvorju sa gospodinom Kastom, pri čemu ste nož otrli o njegov rukav i spustili mu ga u džep.

Niste se uopšte mučili time da nađete žrtvu čije ime će da počinje na D. Bilo ko biće sasvim dobar! Pretpostavili ste - sasvim ispravno - da će to biti smatrano greškom. Sigurno će među publikom biti neko čije ime počinje sa D, čak možda blizu. Smatraće se da je on trebao da bude žrtva.

A sada, prijatelji, da razmotrimo stvar sa tačke gledišta lažnog ABC-a - sa tačke gledišta gospodina Kasta. Zločin u Andoveru nije mu značio ništa. Zločin u Bekshilu ga je iznenadio i šokirao - pa on je u to vreme bio tamo! Onda dolazi zločinu u Karstonu i naslovi u novinama. Zločin ABC-a u Andoveru, u vreme kad je on bio tamo. Zločin ABC-a u Bekshilu, i sad još jedan blizu...

Tri zločina a on je bio na mestu svakog od njih. Ljudi koji pate od epilepsije često imaju praznine u sećanju - ne mogu da se setim šta su u to vreme radili... Setite se da je Kast veoma nervozan i neurotičan, pri tom izuzetno sugestibilan.

ABC ubistva

209

Onda je dobio nalog da ode u Donkaster.

Donkaster! A sledeći zločin ABC-a trebao je da bude u Donka-steru. Mora da je osećao da je to sudbina. On gubi živce, zamišlja da ga njegova gazdarica gleda sumnjičavo i kaže joj da putuje u Čeltenhetn.

Međutim, putuje u Donkaster jer mu je to posao. Posle podne ide u bioskop. Verovatno je zadremao trenutak ili dva.

Zamislite kako se osećao kad je, vrativši se u prenoćište, otkrio na svom rukavu krv a u svom džepu krvav nož. Sve njegove nejasne zle slutnje postale su stvarnost.

On... on lično... je ubica! Setio se svojih glavobolja... praznina u sećanju. Sasvim je siguran u istinu - on, Aleksander Bonapart Kast, je ubilački luđak.

Nakon toga on se ponašao kao progonjena životinja. Vraća se u svoj stan u London. Tamo je siguran - tamo ga poznaju. Misle da je bio u Čeltenhemu. Još uvek ima sa sobom nož što je, naravno, više nego

glupo. Sakriva ga iza stalka za kapute i kišobrane u predvorju.
A onda, jednog dana, dobija upozorenje da dolazi policija. To je kraj!
Znaju!

Progonjena životinja trči svoju poslednju trku...

Ne znam zašto je otišao u Andover - mislim iz morbidne želje da vidi mesto gde je izvršen zločin - zločin koji je on izvršio iako se toga uopšte ne seća...

Više nema novca - iscrpljen je... noge ga same od sebe vode u policijsku stanicu.

Ali, iako u škripcu, on se bori. Gospodin Kast potpuno je uveren da je on počinio ubistva, ali se čvrsto drži svoje izjave da je nevin. I sa očajanjem se hvata alibija za drugo ubistvo. Bar to mu ne mogu natovariti na vrat.

210

Agata Kristi

Kao što sam rekao, čim sam ga video, znao sam da on nije ubi-ca i da mu moje ime ne znači ništa. Znao sam takođe da misli da jeste ubica!

Nakon što mi je priznao svoju krivicu, bio sam sigurniji nego ikada da je moja teorija ispravna.

- Vaša teorija je - reče Frenklin Klark - apsurdna! Poaro je odmahnuo glavom.

- Ne, gospodine Klark. Vi ste bili sigurni sve dotle dok niko nije sumnjao u vas. Čim ste postali sumnjivi, lako je bilo naći dokaze.

- Dokaze?

- Da. U ormaru, u Kombsajdu, našao sam štap koji ste upotrebi-li prilikom ubistva u Andoveru i Karstonu. Običan štap sa debelom zaobljenom drškom. Deo od drveta bio je uklonjen i zamenjen olovnim. Dvoje ljudi prepoznala su vašu fotografiju između nekoliko drugih - oni su vas videli kako izlazite iz bioskopa u vreme kad se pretpostavljalo da ste na trkalištu u Donkasteru. Neki dan vas je u Beks-hilu identifikovala Mili Higli, kao i devojka iz motela „Crven1 trkači“, gde ste fatalne večeri bili sa Beti Bernard. I konačno... najgore od svega... promakla vam je najelementarnija mera opreza. Ostavili ste otiske prstiju na Kastovoj pisaćoj mašini - da ste nevini, nikad ne biste došli u priliku da tu mašinu uopšte dotaknete.

Klark je trenutak sedeo sasvim tiho, a onda je rekao:

- Rouge, impair, manque\ Pobedili ste, gospodine Poaro! Ali vre-delo je pokušati!

Neverovatno brzinom izvukao je iz džepa mali automatski pištolj i prisionio ga uz čelo.

Kriknuo sam i nehotice ustuknuo, očekujući pucanj.

Ali nije bilo pucnja - igla je samo bezopasno škljocnula.

Klark je zaprepašćeno buljio u pištolj, a onda je izustio kletvu.

ABC ubistva

211

- Ne, gospodine Klark - rekao je Poaro. - Možda ste primetili da danas imam novog poslužitelja - to je moj prijatelj - ekspert za krade sa prozora ili iza otvorenih vrata. On vam je izvadio pištolj iz džepa, ispraznio ga i vratio ga u džep, a da toga niste ni bili svesni.

- Ti prokleti majmune od stranca! - vrisnuo je Klark, plav od besa.

- Da, da, to je ono što osećate. Ne, gospodine Klark, za vas nema lagane smrti. Rekli ste gospodinu Kastu da ste dva puta jedva izmakli smrti utapanjem. Znae šta to znači - da ste rođeni da umrete drukčijom smrću.

- Ti...

Reci mu ponestadoše. Lice mu je još više poplavelo. Preteći je stegao pesnice.

Iz susedne sobe izronila su dva detektiva Skotland Jarda. Jedan od njih je bio Krom. Istupio je napred i izgovorio svoju starostavnu formulu:

- Upozoravam vas da sve što kažete može biti upotrebljeno kao iskaz.

- Rekao je već dosta - reče Poaro i dodade Klarku: - Vi ste puni svoje ostrvske superiornosti, ali ja lično ne smatram vaš zločin uopšte engleskim - ni poštenim - ni sportskim...

35.

Žao mi je što moram da kažem da sam se u trenutku kad su se za Frenklinom Klarkom zatvorila vrata histerično nasmejao. Poaro me je pogledao malo iznenađeno.

- To je zato što ste mu rekli da njegov zločin nije sportski - dah-ćući sam izustio.

212

Agata Kristi

- To je istina. Bilo je odvratno - ne toliko to što je ubio svog brata - koliko okrutnost kojom je jedan nesrećan čovek osuđen na živu smrt. I uhvati liju, stavi je u kutiju i ne daj joj van! To nije lep sport!

Megan Bernard duboko uzdahnu.

- Ne mogu da poverujem u to - ne mogu. Je li to istina?

- Da, gospođice. Mora je prošla. Pogledala je i pocrvenela. Poaro se okrenu Frejzeru.

- Gospođicu Megan je celo vreme progonio strah da ste vi počinili drugi zločin.

Donald Frejzer mirno reče:

- I ja sam to izvesno vreme mislio.

- Zbog vašeg sna? - Primakao se malo bliže mladiću i, poverljivo snizivši glas, rekao: - Vaš san ima jedno prirodno objašnjenje. Radi se o tome da znate da u vašoj svesti pomalo blede slika jedne sestre i njeno mesto zauzima druga sestra. Gospođica Megan zamenjuje u vašem srcu svoju sestru, ali budući da vi ne možete da podnesete pomisao da ste tako brzo izneverili pokojnicu, nastojite da tu pomisao prigušite, ubijete! To je objašnjenje vašeg sna.

Frejzer pogleda Megan.

- Nemojte da se bojite da zaboravite - blago reče Poaro. - Nije bila baš vredna sećanja. U gospođici Megan našli ste jednu od stotine - un coeur magnifiguel

Oči Donalda Frejzera se razbistriše.

- Verujem da ste u pravu.

Svi smo se skupili oko Poaroa, postavljajući pitanja, tražeći razjašnjenje za ovu ili onu tačku.

- Ona pitanja, Poaro? Koja ste postavljali svakome. Jesu li imala neki smisao?

ABC ubistva

213

- Neka od njih su bila simplement une blague. Ali, saznao sam jednu stvar koju sam hteo da znam - da je Frenklin Klark u vreme kad je poslato prvo pismo bio u Londonu - a hteo sam takođe da vidim njegovo lice kad sam postavio pitanje gospođici Tori. Bio je neoprezan. Oči su mu pokazivale svu mržnju i bes.

- Niste me štedeli - reče Tora Grej.

- Ne zamišljam da ste mi dali iskren odgovor, gospođice - suvo

odvrati Poaro. - A sada vam se izjalovilo i drugo očekivanje. Frenklin Klark neće da nasledi novac svog brata.

Zabacila je glavu.

- Da li je nužno da i dalje ostajem ovde i da me vređaju?

- Uopšte nije - reče Poaro i ljubazno joj otvori vrata.

- Onaj otisak prstiju potkrepio je celu stvar, Poaro - rekao sam zamišljeno. - Izgubio se kad ste to spomenuli.

- Da, otisci prstiju su korisni. Zamišljeno je dodao:

- To sam uneo da bih vama učinio zadovoljstvo, mon ami.

- Ali, Poaro - povikao sam - zar to nije bila istina?

- Ni najmanje, mon ami - reče Herkul Poaro.

Moram da spomenem posetu gospodina Aleksandra Bonapart Kasta do koje je došlo posle nekoliko dana. Nakon što je skoro, stezanjem, izvrnuo Poarou ruku i nakon što mu se, vrlo bezuspešno i nesuvislo, pokušavao da zahvali, gospodin Kast se sabrao i rekao:

- Znete, jedne novine su mi stvarno ponudile sto funti... sto funti... za kratak prikaz mog života i ovih događaja. Ja... ja... zapravo ne znam šta da radim sa tim.

- Ja ne bih pristao na sto - reče Poaro. - Budite čvrsti. Tražite petsto. I nemojte da se ograničite na samo jedne novine.

- Stvarno mislite... da bih ja mogao...

214

Agata Kristi

- Morate da shvatite - Poaro se nasmešio - da ste vi slavan čovek. Praktično najslavniji čovek danas u Engleskoj.

Gospodin Kast se uspravio još ponosnije. Lice mu je obasjavala radost.

- Znete, mislim da ste u pravu! Slavan! U svim novinama. Po-slušaću vas, gospodine Poaro. Dobro će da mi dođe novac, jako dobro. Otići ću na odmor... A osim toga želim da napravim lep svadbeni poklon Lili Marburi - to je draga devojka - stvarno draga devojka, gospodine Poaro.

Poaro ga je, ohrabrujući, potapšao po ramenu.

- Sasvim ste u pravu. Dobro se zabavite. - I još samo jednu reč - kako bi bilo da posetite okultistu? One glavobolje, to je verovatno zbog toga što vam trebaju nove naočare.

- Mislite da je možda to celo vreme bilo u pitanju?

- Da.

Gospodin Kast mu je toplo stisnuo ruku.

- Vi ste veliki čovek, gospodine Poaro.

Poaro, kao i obično, nije odbio kompliment. Čak nije uspeo ni da izgleda skroman.

Nakon što je gospodin Kast, važno se šepureći, izašao, moj stari prijatelj mi se nasmešio:

- Dakle, Hejstings - opet smo bili u lovu, zar ne? Vive le sport!

Beleška o piscu

Agata Kristi je najpoznatiji svetski pisac misterija i s pravom je zovu „kraljicom zločina“. Njene knjige su prodate u bi-lionskom tiražu na engleskom jeziku, i isto toliko na drugih 45 svetskih jezika. Jedino su Biblija i Šekspirova dela doživela veću prodaju od romana Agate Kristi.

Agata Miler je rođena u Torkiju, u Engleskoj, 15. septembra 1880. Godine 1914, udala se za pukovnika Arčibalda Kristi-ja, avijatičara u Kraljevskoj avijaciji. Ovaj zanimljivi par je dobio i jednu ćerku, Rosalinu, pre nego što su se razveli 1928. godine. U svojoj književnoj karijeri, koja je trajala više od pola ve-ka, Agata Kristi je napisala 79 romana i kolekcija malih priča. Takođe je napisala desetine pozorišnih komada, uključujući Mi-šolovku, koja je premijerao izvedena u Londonu 25. novembra 1952, i to delo je do sada najduže konstantno igran komad u istoriji pozorišta. Agatin prvi roman, Misteriozna afera u Stajlzu (1920), takođe je bio prva ekranizacija iz serije romana o njenom ekscentričnom belgijskom detektiva Herkula Poaroa. Sa sigurnošću jedna od najpoznatijih izmišljenih kreacija svih vremena, Poaroove „sive ćelije“ su trijumfovale u borbi protiv opakih zločina u preko 33 romana. Njen poslednji objavljen roman, Us216

Agata Kristi

pavano ubistvo (1976), takođe je ekranizovan, čime je još jedan od svetski poznatih literarnih likova, gospođica Džejn Marpl, dobila svoju ulogu i na filmu. Gospođica Marpl se pojavila u preko dvanaest romana, počevši od Ubistva u Vikarijatu 1930. Oboje, Herkul Poaro i gospođica Marpl, su naširoko poznati zahvaljujući ekranizaciji u filmovima i kratkim TV serijama. Ubistvo u Orijent-ekspresu (1974), Svedok optužbe (1957), Smrt na Nilu (1978) samo su neki od

uspešnih filmova baziranih na njenom radu. Agata Kristi je takođe napisala šest romantičnih romana pod pseudonimom Meri Vestmakot. Napisala je i četiri autobiografske knjige, kao i zabavne pustolovine na mnogim arheološkim ekspedicijama koje je posećivala sa svojim drugim mužem. Godine 1971, dobila je najveće nacionalno priznanje, kada je primila orden Britanskog kraljevstva. Umrla je 12. januara 1976. godine.

Agata Kristi

ABC UBISTVA

2006.

Izdaju POLITIKA, novine i magazini d.o.o.

NARODNA KNJIGA 2005.

Direktor Šonja Tomašević

Plasman 011/848-70-31, 848-70-34, 848-70-35

Štampa NARODNA KNJIGA